

En kvalitativ studie av kontekstens betydning for syriske
asylsøkeres mediebruk ved norske mottak.

av Hilde Falkanger

Masteroppgave i Medievitenskap
Institutt for informasjon- og medievitenskap
Universitetet i Bergen

Juni 2017

Sammendrag

Denne masteroppgaven har som mål å belyse et lite utforsket område innenfor medievitenskapen, mediebruk ved norske asylmottak. Som følge av krigen i Syria har millioner av syrere flyktet fra landet og et rekordstort antall har søkt asyl i Norge. I påvente av å få asylsøknaden vurdert, er tusener midlertidig bosatt ved norske asylmottak over hele landet. Fokuset for oppgaven er å *gjøre rede for hvordan konteksten de syriske asylsøkerne befinner seg i på mottakene påvirker deres mediebruk*. Av praktiske hensyn er det gjort et utvalg av fire ordinære mottak på vestlandet. Gjennom samtaler med ansatte har jeg kartlagt hvordan mottakene tilrettelegger tilgangen til media. Gjennom en kombinasjon av spørreskjema og dybdeintervju med 11 syriske asylsøkere, har jeg gjort rede for hvilke medier de selv eier og videre hva som opptar deres daglige mediebruk. Analysen er med på å belyse noen av de fremtredende temaene som er kommet frem i undersøkelsene. Triangulering av ulik forskningslitteratur bidrar til å belyse fenomenet fra flere perspektiver. Dette har også bidratt til å gjøre noen refleksjoner rundt hva som kan relevant å utforske videre i senere studier. Drøftingen av konteksten påvirkning viser at denne spiller en vesentlig rolle i informantenes mediebruk. Begrensede muligheter til å opprette bankkonto får stor betydning for hvorvidt informantene kan skaffe seg nødvendig utstyr og få tilgang til medieinnhold. Selv om informantene selv i stor grad eier eget utstyr, vil det i enkelte tilfeller være svært viktig å få bistand fra mottakene. Manglende språkkunnskaper fører også til at tilgangen til norske medier i mindre grad blir benyttet som informasjonskanal, men som et verktøy i språkopplæringen. Ved hjelp av Google translate får enkelte informasjon om nordmenns holdninger til innvandringsdebatten gjennom kommentarfeltene. Den utpregede bruken av ulike gratis kommunikasjonsapper, viser at flyktnings situasjonen fører til et større behov for å kommunisere med venner og familier på tvers av landegrensene. Informantene viser også en utpreget mistillit til ethvert medie i forhold til nyheter om krigen i Syria. Gjennom kontakten med familiemedlemmene både utenfor og i Syria bidrar dette til å få validert eventuelle nyheter som har kommet gjennom mediene. Samtidig bidrar denne kontakten som en vesentlig sosial støtte, både for informantene selv, men også for familiemedlemmene som er gjenværende i Syria. En kombinasjon av lang ventetiden på å få asylsøknaden behandlet, manglende muligheter til å ta seg arbeid og begrensede fritidstilbud, fører til at informantene i gjennomsnitt benytter mye mer tid på medier enn befolkningen forøvrig.

Forord

*Life is not measured by the number of breaths you take,
but by the times life takes your breath away.*

Disse ord var min søsters siste post på Facebook før hun gikk bort. Disse ord har vært en pådriver for at jeg i voksen alder, med en nyfødt og åtte år gammel datter, tok på meg det enorme prosjektet å gjennomføre denne masteroppgaven. Det har til tider vært svært utfordrende, men jeg har ikke vært alene. Jeg vil derfor først og fremst få takke min kjære, gode forlovede Svein, for at du har holdt ut med meg denne tiden. Dette kunne aldri kunne blitt gjennomført uten din hjelp.

Deretter vil jeg takke mine døtre, for at deres tydelige protester har vist hva som er viktig her i livet.

Til til mine foreldre. Jeg håper dere er stolt av meg og mitt pågangsmot. En arv fra dere.

Jeg vil også takke de syriske informantene som ville fortelle sine historier. Disse har gjort et sterkt inntrykk på meg og jeg håper at oppgaven belyser deres situasjon på en god måte.

Jeg vil også takke de ansatte ved mottakene. Uten deres velvilje ville aldri dette prosjektet bli gjennomført.

Jeg vil også rette en takk til alle de ansatte ved instituttet, som har bidratt med råd og veiledning. En særlig takk til Zulfikar Fahmy i hjelp med oversettelser.

Instituttet skal også ha en stor takk for å ha bidratt med økonomiske midler i prosjektet.

Til slutt vil jeg gjerne takke min veileder, Brita Ytre-Arne, for alle de gode råd og støtten jeg har fått gjennom hele prosessen. En særlig takk for din bistand i å påskynde søknadene hos UDI og Personvernombudet. Takket være din fagkunnskap og genuine ro, har jeg også klart å holde stø kurs i et mangfold av interessante tema og digresjoner.

Hilde Falkanger

Juni 2017

1. Introduksjon.....	5
1.1 Problemstilling.....	6
1.2 Dagens kontekst.....	6
1.3 Forskningsspørsmål.....	7
1.4 Valg av faglitteratur.....	8
1.5 Avgrensning og metodevalg.....	9
1.6 Oppgavens struktur.....	9
2. Forskningskontekst og rammeverk.....	11
2.1 Studier av mediebruk blant syrere i flyktningeleire.....	11
2.2 Tidligere studier av norske mottak.....	12
2.3 Konteksten, de arabiske mediene.....	16
2.4 Den norske konteksten.....	20
2.6 Representasjon av innvandrere og minoriteter i media.....	24
2.7 Mediedekningen av krigen og flyktningekrisen.....	26
3. Forskningsdesign og metode.....	29
3.1 Bakgrunn for valg av metode og utvalg.....	29
3.1.1 En kvalitativ studie av syreres mediebruk ved norske mottak.....	31
3.1.2 Utvalget av informanter.....	32
3.1.3 Undersøkelsens begrensninger.....	33
3.2 Praktisk gjennomføring av undersøkelsene.....	33
3.2.1 Utvalg av mottak.....	34
3.2.3 Informantene.....	37
3.2.4 Språk og tolketjeneste.....	37
3.2.5 Tid og sted.....	39
3.2.6 Intervjusituasjonen.....	39
3.2.7 Min personlige rolle.....	41
3.3 Arbeidet med analysen.....	41
3.4 Kritikk og metodisk refleksjon.....	42
4. Analyse.....	44
4.1 Analyse av konteksten for mediebruk ved mottakene.....	44
4.1.1. Mottakenes struktur.....	44
4.1.2. Medietilbud ved mottakene.....	45
4.2 Analyse av syriske asylsøkeres erfaringer med tilgang til medier på mottak.....	48
4.2.1 Begrensninger i økonomiske forutsetninger.....	48
4.2.2 PC og nettbrett.....	49
4.2.3 Smarttelefon.....	51
4.2.4 TV tilgang.....	52
4.2.5 Nettilgang.....	53
4.2.6 Radio og kino.....	53
4.2.7 Trykte medier.....	54
4.3 Fremtredende tema ved syrernes mediebruk ved mottakene.....	54

4.3.1 Integrering på vent. Språk-paradokset.....	55
4.3.2 Mistillit til nyhetsmediene og unnvikelse fra debatten.....	62
4.3.3 Representasjon og frustrasjon.....	68
4.3.4 Tidsbruk på ulike medier.....	71
4.3.5 Kommunikasjon med hjemlandet.....	74
4.3.6 Bruk og tilfredsstillelse.....	75
5. Drøfting, konklusjon og veier videre.....	77
5.1 Drøfting av kontekstens betydning for tilgang til medier og medieinnhold.....	77
5.2 Drøfting av kontekstens betydning for informantenes daglige mediebruk.....	81
5.2.1 Språk som kontekstuell barriere.....	81
5.2.3 Kontekstens påvirker deres vilje og evner til å delta i samfunnsdebatten.....	85
5.2.4 Emosjonelle konsekvenser av mediebruken.....	86
5.3 Konklusjon.....	87
5.3.1 Veier videre.....	88
Litteraturliste.....	90
Appendix 1 - Spørsmål til mottakets ledelse.....	102
Appendix 2 - Intervjuguide - syriske informantene.....	103
Appendix 3 - Spørreskjema - Syriske informantene.....	104
Appendix 4 - Spørsmål til muntlig intervju.....	107

1. Introduksjon.

Året jeg fylte 18 år fikk 12 000 bosniske flyktninger asyl i Norge (Rygg, 2015). Noen av dem fikk bo på det nedlagte gamlehjemmet i bygda vår. Blant disse fantes både serbere og bosniere, fiender på papiret. Flere av dem barn. I en bygd med 300 innbyggere blir en slik tilflytting nokså synlig. Jeg kom i snakk med dem en dag jeg var og fisket på bryggekannten. De undret seg over hvorfor jeg fikk så mye fisk og de ingen. “You must spit on the bait”, sa jeg og de lo. Siden da var vi mye ute og fisket, spiste ny mat og danset til musikken fra VG-lista. Jeg jobbet også som frivillig med å passe deres barn og lære dem språket. Det var gode dager, men det var også mange vonde dager. I fellesstua på mottaket sto TV på hele døgnet. Om morgenen, når de voksne sov, var barne-TV på. Resten av dagen var CNN og BBC hovedkanalene. Noen av beboerne kom, noen gikk, hele døgnet. Rundt TV ble det diskutert politikk, på et språk jeg ikke kunne. De spyttet mot TV når fienden ble omtalt. Aggressiviteten var tydelig. Bildene på TV tydelig. Gråten påvirket alle. I korridoren hang en fasttelefon på veggen, eneste kommunikasjon hjem til Bosnia. Alle kunne lytte til hverandres private samtaler. Da en av beboerne fikk høre gjennom telefonen at far var død, var alle vitne til sammenbruddet. Mediene spilte slik en meget viktig rolle i deres hverdagsliv. Senere har noen flyttet tilbake, mens andre har blitt boende i Norge. Mitt vitnesbyrd fra den tiden har vært en sterk pådriver for valg av tema for oppgaven.

Siden da har teknologien utviklet seg mye. Man er ikke lenger avhengig av fasttelefon eller TV-stuer. Vi har mobiltelefoner, laptop'er og nettbrett. Bærbare, mobile medier som har endret våre medievaner betydelig siden 90-tallet. Min første tanke var derfor å utforske hvordan dette hadde endret seg på mottakene. Denne refleksjonen hadde nok også bakgrunn i den massive omtalen syriske flyktninger har fått i norske medier de siste årene. For meg var dette gjenkjennelig. Først med fokus på krigen i landet og deretter den påfølgende innvandringsdebatten. Denne gang virket den likevel mer intens, kanskje fordi jeg fulgte mer med på debatten i norske medier og ikke fulgte krigsutviklingen via BBC eller CNN, slik jeg hadde gjort under krigen i Bosnia. Bosnierne jeg ble kjent med fulgte ikke med på innvandringsdebatten. De var opptatt av krigen i hjemlandet. De ville ha fred for slik å kunne vende hjem. Jeg så det derfor som interessant å finne ut om de syriske flyktningene hadde tilsvarende oppmerksomhet mot hva de fulgte med på. Nå som mediene har blitt mangfoldig, er ikke like ensrettet som på 90-tallet. Hvordan dette mangfoldet påvirker deres valg var derfor et tema jeg ønsket å utforske nærmere.

1.1 Problemstilling.

Målet med oppgaven har vært å belyse et utforsket område innenfor medievitenskapen, mediebruk blant asylsøkere på norske mottak. Fra å ha flyktet fra sine hjem, befinner disse menneskene seg i en prekær situasjon. I et nytt land med et annet språk, kultur og struktur, på et asylmottak som norske myndigheter har tilrettelagt i påvente av å få asyløknaden behandlet. Fokuset i mine undersøkelser er å *gjøre rede for hvordan konteksten de syriske asylsøkerne befinner seg i på mottakene påvirker deres mediebruk*. Dette vil også kunne bidra til økt kunnskap om den norske samfunnsstrukturen, da det kan avdekke eventuelle hindringer eller potensielle muligheter mediene har for flyktningenes møte med det norske samfunn. Barbara Gentikow argumenterer for at tilgang til nye medier er vesentlig for å få en tilhørighet i vårt moderne samfunn;

Kjøp og konsum av medier og annen adgang til medieteknologi har en rekke viktige betydninger, både på et individuelt-psykologisk og på et samfunnsmessig plan. Det å eie eller ha adgang til bestemte medier spiller en rolle i forhold til identitetsdannelse, som smaks markører, som statussymbol osv. I et samfunn som kalles for informasjons- eller kommunikasjonssamfunn, er det å ha adgang til bestemte medier likefrem et tegn på om man eksisterer eller ei (Gentikow, 2005:13).

Mediene spiller også en viktig rolle i et demokratisk samfunn, som en arena for offentlig samtale og fellesskapsdannelse. Grunnlovens §100 pålegger norske myndigheter å legge forholdene til rette for en åpen og inkluderende offentlig samtale for alle medlemmer av samfunnet (NOU 2017:7 kap. 3.2). Ved å kunne motta og meddele informasjon kan mediene bidra til en følelse av tilhørighet også for flyktninger og asylsøkere bosatt i norske mottak. Et videre mål for undersøkelsene har derfor også vært å gjøre rede for hvordan norske myndigheter følger opp sine forpliktelser som tilrettelegger av informasjon- og ytringsfriheten for en mer sårbar minoritet i samfunnet, samt hvorvidt asylsøkerne selv benytter seg av denne. Ved å vise til nyheter som direkte berører dem, vil dette avdekke i hvilken grad asylsøkerne mottar informasjonen og videre deltar i diskusjoner rundt temaene. Dette kan også bidra til å avdekke eventuelle hindringer eller potensielle muligheter mediene har for asylsøkeres møte med det norske samfunn.

1.2 Dagens kontekst.

Min motivasjon var som nevnt å gjøre rede for eventuelle endringer i mediebruken ved mottakene. Siden det ikke tidligere har vært foretatt tilsvarende undersøkelser ved norske asylmottak, har det derimot ikke vært mulig å foreta noe komparative studier av fenomenet. Jeg hadde heller ingen

kjennskap til de rådende forhold ved mottakene. Det var derfor nødvendig å ha en nokså åpen tilnærming til tema og stadig revurdere hvilke spørsmål jeg ønsket å få svar på. Som Everett og Furseth beskriver i boka *Masteroppgaven*: “Dersom du ønsker å få svar på et fenomen, må du først påvise at det eksisterer” (2012, s.115). I forkant av studien hadde det vært en massiv mediedekning av krigen i Syria og den påfølgende flykntingtilstrømningen over middelhavet og videre til Norge¹. Den såkalte *arabiske våren* har skapt ringvirkninger i hele den vestlige verden (Rohde, m.fl. 2016) og som følge av krigen i Syria, har anslagsvis 4 millioner mennesker flyktet fra landet (UNHCR, u.å.a). Bakgrunnen for krigsutbruddet og utviklingen er meget kompleks og som en pågående konflikt har vært vanskelig å få oversikt over. Både miljømessige utfordringer som tørke samt konflikter mellom ulike grupperinger og styresmaktene, blir nevnt å ha betydning for krigsutbruddet (Globalis, 2015). Det var lenge usikkert hvor mange som kom til å ankomme Norge (Statistisk sentralbyrå, 2015). I en presset økonomi så norske myndigheter seg nødt til å stramme inn på asylpolitikken, noe som førte til heftig debatt i mediene (Sandvik m.fl., 2015). I 2015 mottok norske myndigheter over 30 000 asylsøknader. Det største antallet som noen gang har blitt registrert i løpet av et år. Sammenlignet med ankomsten av bosniske flyktninger i 1993 var antallet under 15 000 (Utlendingsdirektoratet [UDI], u.å.a). Antall beboere på asylmottak doblet seg i løpet av året og myndighetene så seg nødt å opprette akutte mottakstilbud. Ved utgangen av 2015 ventet de fleste beboere på mottakene svar på sin asylsøknad, flertallet av dem var syrere (UDI, u.å.b). Det hersket derfor ingen tvil at det på dette tidspunktet bodde mange asylsøkere på mottaket. Spørsmålet videre var derfor å undersøke i hvilken grad syrere anvendte medier ved mottakene.

1.3 Forskningsspørsmål.

Som et utgangspunkt for studien ønsket jeg som nevnt å undersøke hvordan mottak som kontekst påvirker asylsøkernes mediebruk. For å kunne ta rede for dette er det noen grunnleggende forutsetninger som trengte å belyses. Med dette innebærer å få kjennskap til:

Hvilke medier og medieinnhold har informantene tilgang til?

Dette spørsmålet er flerdelt. *Hvilke medier* innebærer hvilke fysiske medier de tilgang til. For å kunne svare på dette vil jeg kartlegge hva mottaket tilbyr i tillegg til hva de selv eier. Dette inkluderer både kvantiteten samt kvaliteten på det tilbudet som er gitt. Det vil også være relevant å

¹ Mest kjent er Norges rolle i eksporten av kjemiske våpen fra Syria i 2013 (NTB, 2013). Ekstremistgruppen IS henrettelse av vestlige i 2014 (breivik 2015). Flukten over middelhavet og bildene av den avdøde Aylan (3) på stranden i Hellas i 2015 (Skjetne, 2015). Ankomsten av flyktninger til Storskog og innstramminger i asylpolitikken i 2016 (Matre og Johnsen, 2016).

se på om det finnes andre arenaer de bruker media. *Medieinnhold* er nokså omfangsrikt og vanskelig å få oversikt over. Likevel vil kvaliteten og kvantiteten av de fysiske mediene si noe om hvilket innhold de også har potensielt tilgang til. Det er her viktig å poengtere at ved spørsmålet går ut på å avdekke tilgang til og ikke konkret bruk av medieinnhold. Men for å belyse det siste vil jeg også forsøke å ta rede på:

Hva er det som opptar informantene i deres daglige mediebruk?

Ved å trekke frem to tema som særlig berører dem, vil dette også kunne avdekke i hvilken grad de følger med på dette via norske medier: den pågående krigen i hjemlandet Syria samt innvandring- og asyl-debatten i Norge. Det er ikke intensjonen med oppgaven å analysere selve dekningen av disse, men belyse i hvilken grad informantene følger med på dem. Sammen vil svar på disse forskningsspørsmålene kunne belyse noen av de spesielle omstendighetene ved hvordan livet på mottak fungerer som kontekst for mediebruk.

1.4 Valg av faglitteratur.

Siden det ikke har blitt gjort noen tilsvarende studier, har jeg brukt mye tid på å lete frem relevant faglitteratur som på en mest hensiktsmessig måte kan belyse fenomenet jeg ønsket å undersøke. Siden tema berører flere fagfelt har det vært noe vanskelig å være selektiv i den faglitteraturen jeg til slutt har valgt å trekke inn. Jeg har derfor valgt å benytte teoritriangulering bestående av ulike temaområder innenfor medievitenskapen. Det har også underveis i studien dukket opp opplysninger som har vært nødvendig å gjøre noe mer rede for som ikke direkte har et mediefaglig fokus. Dette inkluderer studier som kan belyse noe av bakgrunnen til de syriske informantene og den konteksten de lever under. Det er gjort noen studier av asylmottak, men disse har ikke hovedfokuset mot mediebruk. Jeg vil derfor ikke omtale disse i sin helhet, men trekke frem utdrag fra rapportene som konkret omhandler medietilgang og bruk. Jeg vil også trekke inn et utvalg av studier som kan belyse mediebruk blant innvandrere og minoriteter i Norge sett ut fra en flerkulturell sammenheng. Samlet vil dette danne et rammeverk som på ulike måter kan belyse fenomenet. Samlet vil denne trianguleringen være med på å vurdere hvilke sider ved fenomener som kan være relevante å utforske videre i senere studier.

1.5 Avgrensning og metodevalg.

Som nevnt over vil mine undersøkelser omhandle *syriske asylsøkere* ved norske mottak. Her er det viktig å komme med en presisering. I 2016 var personer fra 52 ulike nasjoner bosatt ved norske mottak (UDI, u.å.c). Med det mangfoldet av språk, etnisitet, kulturell, økonomisk og sosial bakgrunn kan denne undersøkelsen begrenses til kun å omhandle de syriske beboerne. Det er samtidig viktig å presisere at dette konkret omhandler syrere som har status som *asylsøkere*. På mottakene er det også bosatt personer som både har fått avslag på sin søknad som venter på retur, eller har fått godkjent sin søknad og venter på å bli bosatt ute i kommunen. Dette har betydning for hvilke rettigheter, plikter og muligheter de har i det norske samfunn. Dette vil bli videre utdypet utover i oppgaven. Siden bakgrunn og status på asylsøknad kan variere, omtaler de ansatte ved mottakene dem som beboere og ikke flyktninger, noe jeg også har valgt å gjøre i denne oppgaven.

Som jeg skal gjøre nærmere rede for i metodekapittelet, har jeg også hatt kontakt med de ansatte ved mottakene. Slik har jeg fått mer kunnskap hvordan medie-strukturen blir lagt opp ved de ulike mottakene. Jeg har videre gjennomført dybdeintervju med syrere som er bosatt ved norske asylmottak og slik avdekket hva som opptar deres daglige mediebruk. Samtidig ble det via et spørreskjema bl.a. avdekket hvilke medier de selv eier og hvor mye tid de bruker på de ulike mediene. Både metodevalget og gjennomføringen har vært nokså omfattende, noe som gjør at metodekapittelet også er nokså omfangsrikt. Den komplekse bakgrunnen for mitt valg av metode vil også videre bli belyst i dette kapittelet.

1.6 Oppgavens struktur.

I neste kapittel vil jeg presentere litteraturen som beskrevet over. Denne vil være med å redegjøre for noen av de opplysningene som er kommet frem i undersøkelsen og videre bidra til refleksjoner i analysen rundt forskningsspørsmålene og problemstillingen. I tredje kapittel vil jeg vise hvilken metode jeg har valgt å bruke i undersøkelsene og samtidig gjøre noen refleksjoner i forhold til ulike valg og tilpasninger jeg har gjort underveis. Dette inkluderer også etiske vurderinger. I fjerde kapittel vil jeg analysere de dataene som er kommet frem i undersøkelsene. Her vil jeg først vise i hvilken grad mottakene tilrettelegger informantenes mediebruk. Dette er forhold som har blitt belyst av de ansatte ved mottakene. Deretter vil jeg videre vise til syrernes egne refleksjoner rundt deres

tilgang til medier, som har kommet frem gjennom kvalitative intervju og spørreskjema. Videre vil jeg trekke frem utvalgte tema som har vist seg fremtredende under intervjuene eller som jeg anser som særlig nyttig å belyse. Femte kapittel vil være en drøfting rundt de opplysningene som er kommet frem i analysen og videre bidra til å besvare problemstillingene som er gitt over. Drøftingen vil også inkludere vurderinger i forhold til fremtidig forskning.

2. Forskningskontekst og rammeverk.

Målet for oppgaven er å gjøre rede for mediebruk og -tilgang ved norske asylmottak, for slik å kunne svare på hvordan mottak som kontekst påvirker asylsøkernes mediebruk. Siden det ikke har blitt gjort noen tilsvarende studier, vil jeg i dette kapittelet trekke inn perspektiver som på ulike måter kan belyse problemstillingen. Først vil jeg vise til to studier som har blitt foretatt i flyktningleiren Za'atari i Jordan. Disse studiene vil til en viss grad belyse hvordan syriske flyktninger bruker media under mer prekære forhold. Disse har også som nevnt vært pådriver i mitt valg av metode. Jeg vil videre trekke frem noen sentrale rapporter fra undersøkelser som er blitt foretatt ved norske asylmottak. Dette vil bl.a. bidra til å belyse hvordan mottakene tilrettelegger for mediebruk ved mottakene. Deretter vil jeg gjøre rede for det syriske mediasystemet, for slik å få mer innsikt i mediestrukturen informantene er kjent med fra sitt hjemland. I tredje del vil jeg kort gjøre rede for den norske mediestrukturen. På denne måten kan jeg vurdere i hvilken grad den skiller seg ut fra den syriske og videre kan være med på å påvirke informantenes mediebruk. Det femte perspektivet vil ta for seg forskning på diasporiske mediebrukere, med særlig fokus på innvandrere i Norge. Dette vil kunne belyse hvordan en tilhørighet til et annet land kan være med på å påvirke informantenes mediebruk. Siden disse studiene i stor grad omhandler representasjon av innvandrere i mediene, vil jeg deretter belyse noe faglitteratur som omhandler dette tema. Til slutt i kapittelet vil jeg forsøke å synliggjøre krigen og den påfølgende flyktningkrisen ved å belyse hvordan dette har blitt fremstilt i media.

2.1 Studier av mediebruk blant syrere i flyktningeleire

Jeg vil her vise til to studier fra flyktningleiren Za'atari i Jordan. Teltleiren ble opprettet i 2012 for syrere på flukt fra krigen i hjemlandet. I skrivende stund huser den 80 000 flyktninger, men har på det meste vært tilholdssted for 200 000 (UNHCR, u.å.b). Disse rapportene la mye av grunnlaget for mitt valg av metode. Det ga samtidig et visst innblikk i mediebruken til syriske flyktninger.

Den første studien jeg vil trekke frem er *Syrian refugees and information precarity* (Wall, m.fl., 2015) som peker på hvordan flyktningene tilpasser seg de prekære forholdene de lever under. Funnene her viser at mobiltelefon er et meget viktig redskap i deres hverdag, men at det samtidig ligger en god del usikkerhet rundt bruken. Det blir skissert opp fem ulike faktorer som påvirker; 1) Teknologiske utfordringer i forhold til internett-dekning og hvordan de sosiale forholdene begrenser

tilgangen til informasjon 2) utbredelse av irrelevant, til tider farlig informasjon 3) mangel på kontroll av eget billedmateriale 4) statlig overvåking 5) forstyrret sosial støtte. Sistnevnte er i forhold til deres tap av omgangskrets og hvordan media bidrar til å opprettholde kontakten med sine familier i hjemlandet eller i andre leire. Dette er forhold som vil være nyttig å ta rede for om dette også gjelder informantene i min studie.

Den andre studien *A social informatics analysis of refugee mobile phone use: a case study of Za'atari Syrian refugee camp* (Maitland & Xu, 2015), gjorde en dypere analyse av de teknologiske og sosiale utfordringene som påvirker mediebruken. Funnene viser at de prekære forholdene de lever under påvirker internetttilgangen. Målinger gjort av nettverket viser at dette er overbelastet og tregt. Samtidig er det utviklet et eget marked for tilgang til ladestasjoner. De kvantitative studiene avdekket at deres bakgrunn påvirker mediebruken. Syrere blir beskrevet som en særegen gruppe flyktninger, da de kommer fra et middelklasse samfunn. Mobilbruken var før krigen brøt ut, en vesentlig del av samfunnsstrukturen. Behovet for internett og strømtilgang blir derfor trukket frem som vesentlig større enn hos andre flyktninggrupper (ibid, s.5). Man får her kjennskap til i hvilken grad syrernes sosiale, økonomiske og kulturelle kapital påvirker deres mediebruk. Jeg vil komme nærmere inn på metodene forskerne benyttet i disse to undersøkelsene i metodekapittelet.

2.2 Tidligere studier av norske mottak.

Mediebruk er en del av dagliglivet ved mottakene og et viktig ledd i kommunikasjonen både i forhold til det rent organisatoriske ved mottakene, og samtidig for at beboerne skal ha mulighet til å innhente og dele informasjon med omverden. I dette kapittelet vil jeg presentere tre ulike studier som har svært ulike problemstillinger knyttet til asylmottak. Selv om rapportene ikke har hovedfokuset rettet mot mediebruk, viser de til noen interessante funn som berører tema.

En rapport som langt på vei belyser hvordan myndighetene tilrettelegger for tilgang til media, er en utredning gjort av Direktoratet for forvaltning og IKT (DIFI), som har fokus på informasjonsarbeidet ved mottakene (Viggen, m.fl., 2009). Funnene viser at ikke alle beboerne får den informasjonen de har krav på eller myndighetene prøver å formidle. Begrunnelsene for dette er flerdelt. Bl.a. vises det til et misforhold mellom beboernes og myndighetenes behov. Tilbudet tar ikke hensyn til individuelle forskjeller i beboernes bakgrunn og kompetanse. Videre blir det påvist lokale forskjeller blant de ansattes kompetanse og mottakenes tilrettelegging (ibid, s. 2). Tilgangen til TV og PC blir også stadfestet å ikke være tilfredsstillende:

Det er ikke ved alle mottak lagt like godt til rette for at beboerne kan tilegne seg informasjon gjennom fjernsyn og Internett, slik kravspesifikasjonen krever (ibid, s.3).

Manglene som ble trukket frem:

[...] det er for få TV-apparater og PC-er på mottaket, de befinner seg i resepsjon eller i egne datarom med begrenset tilgang, beboerne må dra til biblioteket for å få tilgang til PC, de må selv bekoste TV-apparat og betale for kabeltilknytning, abonnement eller parabolantenne – for å nevne noe (ibid, s. 35).

Kravspesifikasjonen som det først henvises til er direktiver gitt av UDI, som står ansvarlig for driften av mottakene. Disse består av ulike rundskriv med spesifikke driftskrav både til offentlige og private aktører. Jeg gir her et utdrag av de krav som konkret omhandler medietilgang:

b) Mottaket skal legge til rette for at alle beboere kan få informasjon gjennom fjernsyn, internett og andre aktuelle media. Alle beboere skal videre ha tilgang til fjernsyn som tar inn NRK. En typisk plassering for et slikt fjernsynsapparat vil være i mottakets fellesarealer ev i kvinners- og menns respektive oppholdsrom. På desentraliserte mottak skal det være fjernsyn med NRK-tilgang i det fellesarealet som normalt benyttes av beboere.

c) Mottaket skal legge til rette for og motivere til deltakelse i lokalsamfunnet, som en måte å skaffe seg informasjon om det norske samfunnet på.

d) Mottaket skal veilede beboere i hvor og hvordan de selv kan skaffe seg aktuell informasjon fra det offentlige og fra frivillige organisasjoner (UDI, 2009, punkt 3.4).

Disse kravene er relatert til informasjonsarbeidet ved mottakene. Når det gjelder rundskrivet som tar for seg selve innkvarteringstilbudet, blir ikke medietilbud nevnt. Det vises til at mottakene skal “søke å skjerme beboerne mot uønsket eksponering i media” (UDI, 2008a, punkt 3.3.f). Hva som er uønsket oppmerksomhet blir ikke nevnt, men kravet relateres til beboernes egen trygghet og sikkerhet. I forhold til i hvilken grad myndighetenes politiske intensjoner blir ivaretatt av mottakene vil jeg belyse i kapittel 4.1.2.

Den andre rapporten jeg her vil trekke frem ble gjennomført av Nordlandsforskning (NF) etter oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet (Andrews, m.fl, 2014). Studien identifiserte utfordringer knyttet til beboeres dagligliv i mottak, og vurderte forhold som kunne ha betydning for deres psykiske helse. Funn viser at det er mindre konflikter i boenheter med kjøkken, TV og internett på hvert rom. Samtidig så man at “et privatliv i en fin leilighet” kunne føre til økt isolasjon grunnet mangelen på felles møteplasser med andre beboere eller befolkning (ibid, s.106). Jeg tolker

det slik at det ikke er mediene som er årsaken til det økende konfliktnivået, men den naturlige økte omgangen med andre beboere. Likevel blir det trukket frem at økt støy fra TV og telefonsamtaler, særlig nattestid, kan være konflikt fremkallende. Dette er nødvendigvis ikke noe som fører til konfrontasjoner siden beboerne betegnes å være konfliktskye, siden man hverken tar kontakt med den det gjelder eller ber de ansatte om hjelp til å løse problemet (ibid, s.54-55).

Rapporten viser at mediene gjerne blir benyttet i språkopplæring:

Halvparten av informantene bruker deler av tiden som går med foran PC-en, til å lære norsk via Google oversetter. Det skjer ikke hver dag selv om de tenker på at de skulle ha gjort dette litt oftere enn det de gjør (ibid, s. 43).

Flere nevnte at de også bruker PC og TV til å lære seg norsk. Programmer på norsk og med norsk tekst er særlig nyttig og en fortalte at han ser slike programmer på PC for da kan han se og høre samtaler flere ganger for å fange opp ordene og lese teksten – i stor grad ved hjelp av ordbok for å forstå innholdet (ibid, s.71).

Selv om dette viser at mediene har en viss nytteverdi, blir særlig interaksjon med andre mennesker trukket frem som det mest effektive i språkopplæringen: “Jeg låner bøker, men for å være helt ærlig, så er det viktigste å få snakke med jenta som jobber der, for språket sin skyld” (ibid, s.82). Dersom biblioteket ligger langt fra mottaket vil utgifter til transport kunne begrense bruken (ibid, s.84).

Videre utdyping av mediebruken er begrenset til følgende sitater:

Etter måltidet, samtidig med måltidet, eller helst litt før, settes TV-en på for dem som har TV på rommet...Også PC-en slås på tidlig om morgenen. Både PC og TV brukes til å se på nyheter. PC-en brukes også til å høre på musikk og til aktivitet på Facebook. Noen av mennene forteller om «chatting» på Internett. De deltar i diskusjoner som pågår, som ikke alle er like meningsfylte, men «det får i alle fall tiden til å gå», som en sier (ibid, s. 43).

Beboerne bruker Internett til å holde kontakt med familie og venner, der det er mulig. En kvinne fortalte for eksempel at hun snakker med søsteren sin i et annet europeisk land hver dag, mens hun må bruke telefon en gang i blant for å kommunisere med mannen sin som oppholder seg i hjemlands traktene uten tilgang til Internett. Internett brukes også til å lese nyheter og søke informasjon, samt at filmer og ulike TV-programmer får tiden til å gå (ibid:71).

Rapporten trekker frem en rekke ulike psykososiale forhold som ikke direkte er relatert til deres mediebruk, men som beskriver deres konkrete livssituasjon som meget *stressende*. Usikkerhet rundt egen fremtid, bekymring for familien, tidligere traumer samt lange og passive dager, gir bl.a.

økende søvnproblemer og minner om en tilstand man i militæret betegner som *brakkesyke* (ibid, s.103). “Driftsreglementets målsetting om at mottaket skal være et mest mulig normalt bosted for personer i en unormal livssituasjon (jfr. UDI 2008), er vanskelig å oppnå. Livet i mottaket er ikke og kan ikke bli normalt” (ibid, s.108). I forhold til om mottakene etterfølger de konkrete direktivene fra UDI angående tilgang til medier, viser rapporten at mottakene har ulike løsninger på hvordan man etterfølger disse (ibid, s. 43 og 71). Det blir derimot ikke trukket frem eventuelle mangler eller reglementsbrudd. Det virker i tillegg til at det ikke er blitt utarbeidet en felles struktur, da tilbudet på ulike måter er tilpasset de ulike mottaks strukturer og beboernes individuelle ressurser.

Den siste undersøkelsen jeg vil trekke frem har blitt gjennomført av Uni Research på oppdrag fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi). Her har forskerne undersøkt norsk-opplæringstilbudet som gis til beboere i asylmottak (Dahle m.fl, 2016). Tilbudet omfatter to ulike ordninger:

- 1) opplæring i norsk og samfunnskunnskap i henhold til introduksjonsloven for personer i asylmottak som har fått oppholdstillatelse og venter på å bli bosatt i en kommune.
- 2) norskopplæring for asylsøkere som venter på vedtak.

Det er delvis to svært ulike ordninger. Tilbudet til asylsøkere skiller seg ut først og fremst ved at det er en frivillig ordning både for kommunene og for deltakerne, samt at antall timer og tilskudd er mindre. (ibid, s.6) Henholdsvis 175 og 600 timer. (ibid: 19)

Rapporten har et rent organisatorisk fokus og ser ikke konkret på undervisningssituasjonen som da eksempelvis ville inkludert bruk av digitale hjelpemidler. Forskerne fremmer likevel forslag som bruk av nettbasert undervisning “kan være ekstraordinære tiltak for å avlaste det kommunale tjenesteapparatet i en situasjon med økt flyktingtilstrømming” (ibid, s. 204). I forhold til å benytte medier i informasjonsarbeid, blir det trukket frem et konkret eksempel som handler om hvordan beboerne mottar informasjon om språk-tilbudet. Eksempelet viser at kommunens informasjonssider ble brukt i svært liten grad av mottakene. Ved opplæringsstedene fremstår kommunens nettsider derimot som den nest viktigste informasjonskanalen (ibid, s.125-126). Rapporten viser også til en usikkerhet om informasjonen til tider når målgruppen. Det henvises da også til at den flerspråklige kompetansen hos ansatte eller beboere på mottakene spiller en viktig rolle i informasjonsformidlingen (ibid, s. 127-128).

I dette kapittelet har jeg vist til at mottakene er forpliktet å tilrettelegge driften slik at beboerne har tilgang til ulike medier. Rapportene viser også at mediebruken kan være til hjelp både i språkopplæringen og informasjonsarbeidet, men samtidig et potensielt uromoment beboerne imellom eller i kommunikasjon med myndighetene. Disse forhold vil være nokså relevante å belyse senere i analysen.

2.3 Konteksten, de arabiske mediene.

For å kunne forstå hvordan informantenes mediebruk blir påvirket av konteksten i nåtid, så jeg det nødvendig å gjøre rede for den mediestrukturen og det innholdet de var vant med i hjemlandet. Dette vil være med på å forklare noen av holdningene og bruksmønstrene som kommer frem i analysen. Samtidig vil dette vise eventuell endring etter de ble bosatt i mottakene, som under drøftingen vil være nyttig refleksjon hvorvidt konteksten påvirker deres mediebruk.

Arbeidet med å skaffe seg oversikt over medieforskningen i Syria har vært nokså vanskelig i og med at det beror på en annen kultur og ikke minst på et annet språk. De fleste studiene ser ut til å bestå av deskriptive, gjerne historiske analyser av eierskap, mediestruktur og politisk innhold. Samtidig er det et utpreget fokus på arabiske land og medier i sin helhet. Samlet blir det slik vanskelig å avgjøre validiteten i informasjonen som kommer frem. Hussain Amin viser i sin argumentasjon at forskning på kommunikasjon i Midtøsten har mangelfull finansiering og arbeider under strenge restriksjoner fra autoritære myndigheter (2008, s. 87). Dette kan være en mulig årsaksforklaring til mine begrensede funn. En nyutgitt rapport fra den uavhengige organisasjonen Badeal, understøtter Amins konklusjoner. Her utdypes videre at forskning fra utenlandske byråer har tendens til å være utdatert, mens nasjonale rapporter er vanskelig å få tilgang til da de blir nøye overvåket av myndighetene. "Thus becoming instruments of the regime's political agenda" (Haid, 2016, s.14). Disse forhold gjenspeiler mye av de samme restriksjonene som mediene selv opererer under. De syriske myndighetene har monopol på de nasjonale mediene og er strengt restriktiv på hva som blir sendt. Videre har de i mindre grad tillatt tilgang til utenlandske medier.

Utviklingen pr. i dag viser seg også å gå i stadig negativ retning. Politiske restriksjoner og strukturelle barrierer som manglende tilgang til signaler og strøm, begrenser ytterligere tilgangen (ibid, s. 14-36). Disse barrierene kommer også som en naturlig konsekvens av borgerkrigen. Stadige ødeleggelser av landets infrastruktur er veldokumentert av internasjonale medier (Gamio og Noack, 2015, Lai, m.fl., 2015, BBC, 2017). Sentrale knutepunkt i kommunikasjon- og strømmettet vil være

særlig utsatt for angrep fra motstridende parter. I en pågående konflikt der situasjonen i landet er i stadig endring, er det vanskelig å få oversikt over hvilke områder som er mer utsatt enn andre. Alt i alt gjør dette det svært vanskelig å gi et eksakt bilde på medietilbudet i Syria. Hvordan så innholdet blir imøtekomet av befolkningen blir naturligvis også vanskelig å få oversikt over.

Jeg vil likevel her trekke frem noen utdrag av forskningen som finnes, for å gjøre en viss refleksjon over hvordan mediestructuren påvirker syreres mediebruk. Siden denne historisk sett har hatt et utpreget politisk fokus, vil dette også reflekteres i eksemplene.

If one is desperate to write about the contemporary state of the Arab world, the principle of "anywhere but here" is a good beginning. Thus if one wants to know about Egypt, one should watch Al-Jazeera and read the Arab press, except that coming from Egypt. If one wants to know about Qatar, one should read all the Arab press except that of Qatar. Only through these methods, can one understand Arab politics. If one is to read the Arab press or watch Arab television without observing this rule, ones' enterprise is destined for failure (Fandy, 2000, s.394).

Mamoun Fandy argumenterer her for at samtlige arabiske medier innehar en viss grad av politiske restriksjoner og at man sjelden omtaler forhold i sine respektive land. Skal man finne sannheten bak historiene må man derfor se på alle perspektivene som blir formidlet. Et videre eksempel som understøtter dette, ser man i forhold til en av de mest populære nyhetsmediene i den arabiske verden, Qatar-eide Al-Jazeera. Til tross for kanalen innehar en større autonomi enn de statsstyrte syriske kanalene, er det ikke ensbetydende med at innholdet har blitt positivt mottatt av befolkningen. Najib Ghadbian, en kjent syrisk opposisjonell, uttaler i en artikkel:

The fact that Syrian audiences are excited by Al-Jazeera does not mean they approve of it. Nor does it mean they recognize what it can do for them. To the contrary, some Syrian viewers have complained that Al-Jazeera programs are more confusing than illuminating (2001, s.81).

Kritikken går bl.a. ut på kanalens innhold bærer preg av å ha et fokus på sensasjonsnyheter snarere enn å være en formidler av nyttig informasjon. Videre argumenterer han for at kanalen også er selektiv til hvilke land og aktører som får uttale seg (ibid, s. 79). Dette blir bekreftet av William Rugh som legger til at det kun er elitegrupper som slipper til i kommentarfeltene. Han forklarer at dette har utgangspunkt i teorien om at "truth...is not the product of a great mass of people, but of a

few wise men...in a position to guide and direct the followers” (2004, s. 16-23). Spørsmålet som gjenstår blir hvorvidt disse vise menn innehar en viss troverdighet i befolkningen.

Ghadbian viser til at Al Jazeera introduksjon av debattprogram mellom meningsmotstandere ikke nødvendigvis har gitt positive ringvirkninger: “viewers in Damascus... say that Syrian audiences are alarmed at hearing vehement contradictory views about...basic issues, being used to hearing only correct versions of the *truth*.” (2001, s. 81). Om dette gjelder for hele befolkningen er uvisst, da sitatet er tatt ut fra tilfeldige samtaler med beboere i Damaskus. Amin argumenterer også for at introduksjonen av vestlige medier, førte til økende frykt for destabilisering i områdene (2008, s.74). Bakgrunnen for dette forklarer han:“arab media systems are historically authoritarian, and most are sensitive to what they perceive as undesired reporting by international radio and television networks” (ibid, s. 87). Utifra argumentasjonen kan man forstå at bekymringene tar utgangspunkt i myndighetenes reaksjoner snarere enn befolkningen. På hvilken måte introduksjonen til alternative “sannheter” har forringet troverdigheten til mediene er uvisst, men Fandy argumenterer for at tilliten til media har tradisjonelt vært dårlig i de arabiske landene. Dette til tross for at enkelte medieselskap har hatt private eiere (2007, s.139). Han har tidligere argumentert for at medieforskere har i mindre grad tatt hensyn til kompleksiteten i det arabiske samfunn, der muntlige overføringer av informasjon har lang tradisjon. Markeder, moskèer og kafèer spiller en betydelig rolle i de politiske debattene og de nye mediene skal ifølge Fandy, hatt mindre mulighet til å påvirke opinionen (2000). Med tanke på medieutviklingen også i de arabiske landene, er nok dette argumentet moden for revisjon. Jeg viser likevel her til den historiske konteksten. Nyere forskning slår fast at særlig de pan-arabiske mediene har likevel hatt en viss påvirkning ved å fremme tidligere tabubelagte tema (Pintak, 2010). Men igjen må jeg påpeke at dette ikke er en konkret henvisning til den syriske konteksten.

Etter den arabiske vårens utspring har særlig de sosiale mediene fått stor oppmerksomhet, da det har blitt sett på som et talerør for befolkningen og en pådriver i prosessen. Bl.a viser analyser at bruken av sosiale medier i Egypt og Tunisia førte til mobilisering og videre endring i maktposisjonene. I Syria derimot ser det ut til at bruken i stedet førte til ustabilitet og borgerkrig (Rohde, m.fl. 2016, s. 516). Funnene er et utdrag fra en studie av mobilbruk blant flyktninger og opposisjonelle. Rapporten viser at det syriske regimet driver med utstrakt bruk av ekskludering fra tilgangen til medier, både mot enkeltindivider og hele rebell-styrte landområder. I tillegg blir det rapportert at myndighetene er aktive både i overvåking av sosiale medier, samt i direkte formidling av

propaganda og manipulasjon (ibid, s. 526-528). Dette gjenspeiles i *Freedom of the net*- indeksen fra Freedomhouse (2015a). På en skala fra 0-100 der 100 er minst frihet, får Syria 87. Landet kommer her dårligst ut blant samtlige av de arabiske landene og globalt kun forbigått av Kina. En tilsvarende indeks finner man også her i forbindelse med pressefriheten. Over tid har dette vært stigende tall, fra 71 i 2001 til 90 i 2015, noe som viser at pressefriheten stadig forringes (Freedomhouse, 2015b). Tilsvarende tall finner man også fra den såkalte World press freedom index, der Syria med sine 81,35 poeng, er rangert som 177 av 180 land (Reporters without borders, 2016).

Som vist over kan det være vanskelig å foreta undersøkelser i Syria grunnet statlig kontroll. I en studie utført av REACH, har man likevel forsøkt å kartlegge mediebruken og tilgangen i landet ved å anvende en såkalt *Area of origin*- metode. Dette innebærer å intervjuer personer som nylig er fordrevne fra sine hjem og som via kontakter i krigsområdene kan bidra til å belyse situasjonen (REACH, 2015, s. 2). De fleste av informantene i studien bodde på dette tidspunktet i ulike flyktningleire utenfor Syria. Studien viser at over halvparten av dem bruker internett daglig, men at dette minsker med alderen (ibid, s. 4). Kostnadene rundt å sikre seg tilgang til internett og særlig mobilnettet er svært høyt. Whatsapp viser seg å være det mest brukte kommunikasjonsmiddelet etterfulgt av tradisjonelle telefon-medier og dernest Facebook. Noe av årsaken blir nevnt å skyldes brudd i telefonnettet. Internettkafeer viser seg å også være viktig for beboere i områder med mangel på strøm. Informasjon om forhold i Syria som kommer frem i sosiale medier, viser seg å oppleves nokså troverdig blant 75 % av informantene. Nettsteder som YouTube og Twitter blir likevel trukket frem til å inneha mindre troverdighet enn Facebook, bl.a. grunnet manglende mulighet til å kontrollere personverninnstillinger og større mulighet til å opprette anonyme profiler (ibid: s. 7). Funn fra denne studien viser at ser man bort fra områdene rundt Aleppo, er tilgangen til internett nokså likt over hele landet. Forskerne henviser til ITUs ICT Development index, der tilgangen til internett viser å ha vært rundt 26 % i 2013 (ibid, s. 4). Den samme indeksen fra 2016 viser at dette har endret seg til i overkant av 42 % (ITU, 2016). Disse tallene bekrefter på mange måter de ustabile forholdene som beskrevet over. Analyser av de syriske og arabiske mediene, kan derfor male et nokså forvrengt bilde av hva som faktisk foregår. Jeg vil derfor konkludere med at man på det nåværende stadiet i konflikten ikke har fullt ut oversikt hverken over mediestrukturen, bruken eller behovet til den syriske befolkningen. Informasjonen som har kommet frem vil likevel være nyttig å reflektere over i analysen, særlig forhold som inkluderer tillit mediene og kommunikasjonen med hjemlandet.

2.4 Den norske konteksten

Det syriske mediasystemet ser ut til å være i sterk kontrast med den norske ser man fra kapitlet over. I dette kapitlet vil jeg forsøke å fremheve disse kontrastene, for slik å kunne gjøre rede for hvorvidt den norske konteksten er med på å påvirke informantenes mediebruk.

I forrige kapittel viste jeg til to ulike indekser, som vurderte Syria til å være et av landene med minst pressefrihet. Dette er i sterk kontrast med verdiene til de norske mediene, som blir betegnet som “one of the world’s most open media environments” (Freedomhouse, 2016), “Almost flawless” (Reporters without borders, 2016)². I boka *The Media Welfare State: Nordic Media in the Digital Era*, advarer forfatterne at indeksen fra Reporters without borders kan inneholde en viss vestlig bias (Syvertsen m.fl, 2014, kap. 3). Likevel blir det lagt til at kontrastene mellom de nordiske og bl.a. arabiske landene er store og kan, slik jeg tolker det, vanskelig betviles. I motsetning til de autoritære arabiske mediene, er det nordiske, og dertil norske mediasystemet, basert på en sosialdemokratisk modell, der bl.a. pressefrihet og informasjonsfrihet blir fremmet som viktige elementer i et fungerende demokrati (ibid).

An enlightened public with equal access to information has been a key ideal of the Nordic welfare states. The citizens should not only be informed, but able and motivated to take an active part in both political and cultural activities (ibid, kap. 2).

Forfatterne argumenterer for at den nordiske befolkningen er velinformert og viser et relativt høyt engasjement til både politikk og kulturliv, sammenligning med den europeiske befolkningen (ibid). Engasjementet blir også gjenspeilet ved bl.a. høyt konsum av både underholdning og nyheter.

Et høyt konsum kommer også som følge av myndighetenes innsats i oppbygging av den digitale kommunikasjons-teknologien både via TV, mobil- og internett. Dette er et ledd i den norske velferdsmodellen som også inkluderer å fremme det kulturelle mangfoldet i landet, ved bl.a. å ivareta rettighetene til etniske, kulturelle og språklige minoriteter (Kulturdepartementet, 2015, NOU, 2017:7). Dette gjenspeiles i NRK-plakatens §14c: “NRK skal formidle kunnskap om, og speile mangfoldet i det norske samfunnet. NRK skal skape arenaer for debatt og informasjon om

² Norge er ikke med i målingen av *Freedom of the net*.

Norge som et flerkulturelt samfunn” (NRK, 2015). Blant konkrete tiltak som innføres er å bl.a. å synliggjøre minoritetsbefolkningen i programmene og øke rekrutteringen av personer minoritetsbakgrunn (NRK, 2016a).

En nordisk ramme rundt den norske mediestrukturen, ser jeg som en nyttig innfallsvinkel, da den bærer med seg assosiasjoner til forskningen vist i foregående kapittel. Forskerne omtalte gjerne de arabiske mediene i en helhetlig sammenheng og tok mindre hensyn til nasjonale ulikheter og empiriske data. I den nordiske modellen blir derimot de individuelle forskjellene mellom landene trukket frem som et motargument for at det i det hele tatt eksisterer en felles nordisk mediestruktur. Jeg ønsker ikke her å gjøre en videre argumentasjon i forhold til dette. Det er heller ikke intensjonen med oppgaven. Derimot vil jeg i analysen forsøke å ta rede for om hvorvidt denne nordiske, herunder norske *media velferden* også kommer informantene til gode. Som man leser av de politiske målsettingene er synliggjøring og representasjon av minoriteter i mediene viktige tema. I neste kapittel vil jeg ta for meg forskning som belyser nettopp dette.

2.5 Mediebruk i diaspora

De siste ti årene er det blitt gjennomført en rekke studier av mediebruken blant innvandrere og minoriteter i Norge (Alghasi, 2009, Fogt og Sandvik, 2008, Elvestad, 2008, Sæther, 2008, Kurdin, 2013, Dralega og Mainsah, 2014). Her har det vært viktig å gjøre en avgrensning i forhold til informantene. Studiene inkluderer ikke bare flyktninger, men også arbeidsinnvandrere, samt tilflyttere på bakgrunn av familiære forhold. Disse kan ha vært bosatt i landet over lenger tid, gjerne i generasjoner. Problematikken da blir om dette er generaliserbart til flyktninger, videre syrere på norske asylmottak. Likevel ser jeg det hensiktsmessig å trekke inn et utvalg av disse studiene, da de viser hvordan personer bosatt fra sitt eller familiens opprinnelsesland, bruker media i en flerkulturell sammenheng. Dette vil også være med å belyse hvordan minoriteter opplever å bli omtalt i norske medier sett ut fra de politiske intensjonene som beskrevet over.

Begrepet *diaspora* blir ofte anvendt, men gis gjerne ulike betydninger av forskerne. Kurdin argumenterer for en felles forståelse av betydningen:

[...] members of a diaspora identify with each other as a dispersed group that lives outside its homelands but maintains common ties to the homeland. They reinforce their communication and rebuild their identity with their countrymen (2013, s. 12).

Dette blir også betegnet som en dynamisk prosess med ulike grader av tilhørighet. Slik sett inkluderer dette informantene i min studie, men som nyankomne til Norge kan disse mulig føle en større tilhørighet til sitt opprinnelsesland. Kurdin har undersøkt Facebook-bruken til kurdere i Norge. Denne studien ser jeg særlig relevant, da to av mine informanter er syriske kurdere. Hovedfunnene viser at kurdere anser Facebook;

[...] to be an important communication tool to strengthen their identity by discussing political issues and cultural aspects and reconnecting with friends and families they have lost contact with. They actively use Facebook to convey their identity by sharing national and common interests. Facebook is used to reinforce fellowship and association within the Kurdish diaspora (ibid, s. iii).

For en befolkning uten nasjonal tilknytning, ble fellesskapet og tilhørigheten knyttet sammen med et felles språk, kultur og politisk ideologi om engang å kunne danne sin egen nasjon på tvers av landegrensene mellom Iran, Irak, Syria og Tyrkia. Det blir anslått at nærmere 14 millioner kurdere lever i diaspora og sosiale medier har i over 15 år blitt flittig brukt til å opprettholde og videreutvikle en felles identitet (ibid, s. 14 og 33). Facebook blir også slik et skolerings-verktøy til å lære mer om sin etniske bakgrunn (ibid, s. 54). Det blir trukket frem at diskusjoner som omhandler kurdere, kan bli nokså opphetede. Videre kan innrapporterte uttalelser ha ført til utestengelse fra Facebook (ibid, s. 58).

Ifølge Alghasis studie av Iraneres mediebruk i Norge, er informantene særlig opptatt av hvordan de blir fremstilt i norske medier, som Iranere, immigranter og muslimer. Flere føler at denne fremstillingen både i norske og iranske medier er nokså forvridd og må i stadig reforhandlinger med sin identitet og sin fortid (2009, s.6). I motsetning til kurderne fra studien over, kan det virke som om sosiale medier ikke bidrar i noen grad til å danne et felles *vi* Iranere imellom. I stedet vil deres individuelle og subjektive identitet fravike fra bildet som fremstilles i mediene og slik gjør at de generelt føler seg misplassert. En tilsvarende holdning i forhold til fremstillingen i mediene, finner man også i en tidligere studie av andregenerasjons innvandrere fra en rekke ulike bakgrunner (Fogt og Sandvik, 2008). De unge informantene virker å ha nokså høyt konsum av en rekke medier og medieinnhold tilsvarende befolkningen forøvrig. Samtidig er tilhørigheten til hjemlandet også gjeldende for disse andregenerasjons innvandrere, som bruker både norske og utenlandske medier i stor grad. Likevel skiller denne studien seg noe mer ut fra Alghasis fordi deres bakgrunn i stedet blir fremmet som en positiv evne snarere enn å bidra til en følelse av å være misplassert (ibid, s.127).

En rapport fra Vestlandsforskning viser at innvandrere gjerne benytter lukkede nettsamfunn og viser en generell skepsis til personer utenfor nettverket (Dralega og Mainsah, 2014, s. 39). Dette kan gjerne tolkes til å mulig føre til isolering fra det norske samfunnet, men forskerne poengterer at dette nødvendigvis ikke er tilfelle:

The public sphere, which in reality never was singular and homogenous, consists of a variety of public spheres and publics, which sometimes are in direct opposition with each other. Drawing from this, one can thus conceive the participants' online networks more as digital publics, among a variety of other publics, all of which are constitutive of the society and physical realities they inhabit and experience in their day to day lives; rather than as isolated publics separated from a wider single public sphere (ibid, s. 39-40).

Studien viser også at sosiale medier var særlig nyttig og flittig brukt. Man kunne også se konturene av det politiske og sosio-kulturelle potensiale som ligger i de sosiale mediene. Dette er likevel en pågående læringsprosess for informantene i studien og slik jeg tolker det også for samfunnet forøvrig. Tilsvarende konklusjoner blir også trukket frem i studien av kurdiske mediebrukere nevnt over (Kuridin, 2013, s. 31).

For å se nærmere på de sosiale mediers politiske potensiale i en diasporisk kontekst, vil jeg her trekke inn en studie av syriske opposisjonelles' anvendelse av sosiale medier, henholdsvis bosatt i Finland, Nederland, Russland, Sverige og Tyrkia (Andén-Papadopoulos og Pantti, 2013, s. 2189). Studien viser at disse opererer som *cultural brokerage*, av betydning kulturelle brobyggere, mellom sosiale medier og massemediene:

(a) linking the voices of protesters inside the country to the outside world, (b) managing messages to bridge the gap between social media and mainstream media, and (c) collaborating with professional journalists and translating messages to fit the contexts and understandings of foreign publics (ibid, s. 2187).

De syriske aktivistene blir her beskrevet å inneha en nøkkelrolle i å forme verdensbildet av det syriske opprøret. Amatørbilder o.a. som vises i vestlige medier, er ofte annenhåndsinformasjon som har blitt solgt videre til internasjonale nyhetsbyråer. Aktivistene blir slik karakterisert til både å være *brokers*, med ønske om å selge sin vare til en vestlig presse (ibid, s. 2188), og *gatekeepers*, som stadig må vurdere kildens autensitet. "[...] although this power clearly depends on the wider political and media opportunity structures offered by the host country" (ibid, s. 2201). Dette er et

særlig viktig argument å reflektere rundt i forhold til informantene i min studie. Sett ut fra den tidligere belyste nordiske media velferden, vil mulighetene for politisk aktivisme blant syrere i Norge være store. Forskerne argumenterer her også for at aktivistenes engasjement har bidratt til å intensivere det politiske presset mot et regimeskifte i Syria (ibid, s. 2202). Dette viser at potensiale til å påvirke er til stede for personer i diaspora.

En oppsummering av de diasporiske studiene viser at mediene spiller en viktig rolle i informantenes identitetsdannelse og deltagelse i det sosiale og politiske samfunnsliv, som en mulighet til å samles på tvers av nasjoner og et sted for håp, ønsker, drømmer, frustrasjoner og begynnelse (Alonso og Oiarzabal, 2010, s. 2). Med utgangspunkt i forskning jeg til nå har omtalt, har særlig representasjon av innvandringsbefolkningen i mediene vært fremtredende. I neste del vil jeg derfor trekke inn litteratur som omhandler dette temaene.

2.6 Representasjon av innvandrere og minoriteter i media.

I denne delen vil jeg belyse studier som tar for seg representasjon av minoriteter i mediene. Selv om dette ikke er tema for min oppgave, ser jeg denne forskningen som relevant å trekke frem, da den belyser hvordan debatten har fremstått og i hvilken grad innvandrerbefolkningen får ta del i den.

Synliggjøring av det kulturelle mangfoldet i Norge er som beskrevet over en viktig del av den norske medie velferden. I prosjektet *Mediation of migration (MoM)*, har forskere gjennom ulike studier undersøkt mediedekningen av innvandring- og integreringsdebatten (Universitetet i Oslo [UiO], 2014, Beyer, 2013). I sluttrapporten blir det belyst at debatten ser ut til å være elite-dominert, samt at de innvandrere som får uttale seg, er ofte sett ut fra en subjektiv oppfatning av tema. Dette blir forklart å gjenspeile deres “underrepresentasjon i samfunnets maktposisjoner” (UiO, 2014, s. 4-5). Dette minner meg om Ghabians’ omtale av Al-Jazeera, som også synes å være elitepreget (2001, s.79). Komparative studier av norske, franske og amerikanske medier, viser likevel at “Den norske dekningen er mindre myndighetsstyrt og slipper til flere irregulære migranter og deres støttespillere” (UiO, 2014, s.5). Alt i alt er dette relevante elementer som jeg vil trekke frem i analysen.

I prosjektet fant forskerne videre at svært mange innvandrere fra særlig Afrika og Asia, har stor tillit til norske medier, men mener at fremstillingen er mer stigmatiserende av innvandrergruppene. Konklusjonene her er nokså tilsvarende de som er nevnt fra de diasporiske studiene:

Svært mange av de spurte innvandrerne oppgir både at de følger de største norske mediene regelmessig, og de opplever det som viktig å følge med. Sammenlignet med den øvrige befolkningen bruker de norske medier litt mindre, men har i all hovedsak det samme grunnleggende bruksmønsteret. Vi finner ikke bevis for at bruk av såkalte hjemland medier fortrenger annen mediebruk, men heller at høy bruk av norske medier henger sammen med høy bruk av internasjonale medier og medier fra opprinnelseslandet (ibid, s.6).

Jeg vil igjen her være forsiktig med å generalisere funnene til også å gjelde asylsøkere ved norske mottak, men finner både tillitsforholdet og den mangfoldige bruken som interessante funn som er vært å trekke frem i drøftingen.

En annen studie fra MoM-prosjektet har utforsket hvordan asylpolitikken i den vestlige verden har blitt fremstilt i kurdiske medier (Thorbjørnsrud, m.fl., 2012). Som konsekvens av en glorifisert fremstilling av vesten, har dette medført til at flere har emigrert fra landet. Dette har blitt et ublidt møte med vestlig asylpolitikk, og mange har blitt deportert tilbake til hjemlandet. Som en videre konsekvens har dette fått noe negativ omtale i kurdiske medier.

Kai Hafez viser i en studie av tyrkeres mediekonsum i Tyskland (2008), at man må være forsiktig med å kategorisere etniske grupper i en homogen enhet av mediebrukere. Gjennom sine studier av mediernes rolle i integreringsprosesser, har han kategorisert fire ulike typer mediebrukere: *The cultural exile user*: Bruker bare hjemlands-medier, men kun for å opprettholde kulturell kontakt med sitt hjemland. Viser større tillit til det tyske enn tyrkiske politiske system. *The political exile user*: Bruker også bare hjemlands-medier, men kun fordi man i større grad føler tilknytning til den tyrkiske stat og system. *Bicultural users*: Bruker medier både fra begge land og er både kritisk til hjemlands mediernes fokus på den tyrkiske stat og tyske mediers fremstilling av tyrkere. *Assimilation user*. Bruker bare medier i landet de har emigrert til. Dette er ofte unge, andregenerasjons innvandrere (ibid, s. 2-3, Hafez, 2002). Hafez undersøkelser viser også at representasjonen av innvandrere i mediene gir et forvrengt bilde av virkeligheten, noe som tilsvarer de funn som ble beskrevet i de norske studiene. Han argumenterer videre for at dersom dette skal kunne bedres trenger man å endre hele systemet: “more migrants in the media, in better positions and with much more freedom of reporting” (Hafez, 2008, s. 7).

Ser man ut fra den norske media velferdsmodellen beskrevet i kapittel 2.3, viser norske myndigheter vilje til å endre systemet, ved å aktivt arbeide for å synliggjøre minoritetsbefolkningen

i programmene og øke rekrutteringen (NRK, 2016a). Dette ser ut til å være en pågående prosess. En undersøkelse av ytringsfrihetens status i Norge, viser at synliggjøring og inkludering har bidratt til økt deltagelse blant minoriteter i offentligheten, men mediene legger stadig premissene for hvordan minoritetene omtales i det offentlige rom (Enjolras m.fl., 2014, s.58-62). I tillegg legger informantene selv demper på sine uttalelser i mediene som omhandler minoritetsgrupper og betente tema som religion og homofili, med fare for konsekvensene som økt stigmatisering av minoritetene (ibid: s 61-67). En rapport fra samme undersøkelse viser at innvandrere uttaler seg oftere på sosiale medier enn befolkningen forøvrig og at det er små forskjeller i antall ubehagelige kommentarer i etterkant av uttalelsene (Staksrud, m.fl., 2014, s.40). En tydelig forskjell finner man i forhold til hva disse omhandler. Mens resten av befolkningen helst får kommentarer for sitt politiske ståsted, mottar innvandrene kommentarer relatert til sin person. Dette resulterer til at disse oftere velger å vegre seg fra å uttale seg senere. I denne studien har forskere intervjuet personer som var aktiv deltaker i den norske offentligheten og kan slik sies å inneha en viss motivasjon. Ser man tilbake på studiene av syriske aktivister, vil også deres motivasjon naturlig nok være nokså høy i forhold til deltagelse i det politiske samfunnsliv og slik sett ikke nødvendigvis gjenspeile hele den syriske befolkningen. Likevel viser studiene at dersom motivasjonen er til stede, vil tilrettelegging fra myndighetene og mediernes side øke potensiale for deltagelse i den offentlige debatten selv under prekære forhold. Selv om aktivistene deltagelse grunner i politiske ambisjoner, belyser studien av aktivistene også et visst økonomisk motiv til å ville selge nyhetssaker til mediene. Dette kan naturlig nok være med å påvirke det verdensbildet som er omtalt over. Dersom mediedekningen av krigen i Syria ikke samsvarer med informantenes verdensbilde, kan dette være med å svekke tilliten til mediene tilsvarende funn fra studien av Iranske TV-seere i Norge. Dette ser jeg som et viktig tema jeg ønsker å belyse. I forhold til innvandreres tillit til norske medier, ser den altså ut til å være større enn blant den norske befolkning forøvrig (UiO, u.å., UiO, 2014). Det gjenstår å vurdere om dette også inkluderer informantene i min studie.

2.7 Mediedekningen av krigen og flyktningkrisen.

Det har ikke vært fokus i oppgaven å analysere mediedekningen av krigen i Syria og videre flyktningkrisen. Mitt mål har vært å vurdere informantenes tilgang til den og deres opplevelser av innholdet. Pågående forskningsprosjekter vil kunne redegjøre for deknningen senere³. Jeg vil likevel her forsøke å synliggjøre hvordan krigs rapporteringen, som også de syriske aktivistene står bak,

³ Eksempelvis SCANPUB (Universitetet i Bergen, u.å.) og Migration and the media (LSU, u.å.)

kan potensielt fremstå for informantene. Jeg har valgt å innlede med en historisk perspektiv, da dette gir en viss refleksjon av deknningen av krigen og den påfølgende flyktningkrisen i mediene i dagens kontekst.

Da amerikanske styrker initierte sine angrep mot Saddam Husseins regime 20. mars 2003, ble bombingene sendt direkte på TV ut til hele verden. Oppdateringer og kommentatorer kom på løpende bånd, uten forhåndssensur. Såkalte *embedded* reportere fikk for første gang være med det militære bakkemannskapet og fikk slik komme svært nær kamphandlingene. En uavhengig rapportering kunne bidra til økt troverdighet og på denne måten øke oppslutningen til krigen (Øvrebø, 2003). En slik direkte overføring av krigshandlinger skaper en nærhet til krigen også for mennesker fjernt fra selve hendelsene. Det man ikke da tok høyde for var at en slik formidling fra konkrete og grusomme krigshandlinger også førte til en økt motstand fra både seere og journalistene som rapporterte (ibid). Bl.a. har sikkerheten til reporterne også blitt et større tema de siste årene etter at terrorgruppen IS sendte høykvalitetsbilder av halshuggingen av vestlige journalister (Picard og Storm, 2016). Eksempelet viser at det er ikke lenger bare er staten eller journalistene som står for medie rapporteringen fra konfliktområder. Medieforsker Axel Bruns introduserte begrepet *produsage*, som beskriver hvordan publikum både er produsent og forbruker (2007). Ved bruk av mobiltelefon er det blitt særdeles lett og rimelig for brukeren å formidle hendelser på stedet. Dette har også vært særlig gjeldende i formidlingen fra konfliktområdene i Syria og videre flukten mot Europa, der sivilbefolkningen selv filmer og rapporterer om hendelsene de opplever (Atassi, 2015, s.5-6). Viser vi studien av syriske aktivister krever det likevel et visst kontaktnett for at disse skal bli videreformidlet til vestlige massemedier.

En studie fra Universitetet i Sheffield viser at bildene av avdøde Aylan Kurdi (3) på den greske stranden, har ført til betydelig økt omtale av flyktninger i europeiske medier (Vis, m.fl., 2015). Dette har videre økt oppslutningen til hjelpeorganisasjoner og private initiativ som opprettelsen av Facebookgrupper som *Refugees welcome to Norway* (Homane, 2016). Aldri tidligere har krigens ugjerninger og flyktningstrømmen kommet så visuelt nært innpå oss. Dette har likevel ikke vært ensbetydende positivt for flyktningene. Halshugging av vestlige journalister og terroraksjonene i Europa, har også ført til økt frykt for at terrorister infiltrerer flyktningstrømmen (Friis, 2015, Hotvedt, m.fl., 2015). Økende grensekontroll og konfiskering av mobiltelefoner skal ha resultert i funn av bilder og videoer av henrettelser, døde mennesker og symboler og flagg fra ulike terrorgrupper. Leder for enheten med asylansvaret, seksjonssjef Erik Haugland, poengterer at dette

ikke nødvendigvis er mennesker som utgjør en risiko, men “kan være et vitne og ha et ønske om å vise det man har sett, eller man kan ha vært taktisk og ha symboler knyttet til organisasjoner som kontrollerer områder man passerer gjennom” (Johnsen, 2015). Studier viser også at de stridende partene i konflikten bruker bilder nokså bevisst i sine Facebooksider for å fremme sin politiske agenda (Seo og Ebrahim, 2016). Innvandringsminister Sylvi Listhaug har også benyttet mediene til å fremme sitt politiske syn, noe som gjerne blir betegnet som kontroverser uttalelser (Bjerve, 2016) og laget Facebook-gruppe som skulle advare innvandrere mot å reise til Norge (Kristiansen, 2016). Dette var noen av de refleksjonene jeg selv hadde i bakhånd da jeg skulle intervju informantene⁴. I neste kapittel vil jeg belyse hvordan jeg har gått frem i mine undersøkelser og hvordan forskningen som har blitt belyst vil bli benyttet i analysen.

⁴ Anbefalt faglitteratur i forhold til konsekvensene av krigs- og flyktning-journalistikken finnes i: Nohrstedt og Ottosen, 2014, Chouliaraki og Georjoiu, 2015, Atassi, 2015, Rettberg & Gajjala, 2015.

3. Forskningsdesign og metode.

I dette kapitlet vil jeg ta for meg metoden jeg har benyttet i datainnsamlingen. Med utgangspunkt i en tiltenkt metode, har det vært nødvendig å være nokså fleksibel i forhold til denne og stadig tilpasset den etter hva som til enhver tid var mulig. Siden dette har vært en nokså omfattende prosess er dette kapitlet også omfangsrikt. Først vil jeg vise til det utgangspunktet jeg hadde for videre belyse hvordan denne praktisk lot seg gjennomføre. Dette inkluderer også etiske vurderinger som er blitt gjort. I tredje del vil jeg vise hvordan jeg har arbeidet med analysen for til slutt å gjøre en kritisk refleksjon av undersøkelsen.

3.1 Bakgrunn for valg av metode og utvalg.

Mediebruk ved norske asylmottak er som tidligere nevnt et lite utforsket tema. Som en introduksjon til et ukjent fenomen, har jeg i denne studien valgt å ha en bred eksplorerende metodisk og tematisk tilnærming. Bakgrunnen for mitt valg av metode ble gjort med utgangspunkt i de erfaringene forskerne gjorde under undersøkelsene i flyktningleiren Za'atari i Jordan (Maitland & Xu, 2015, Wall m.fl. 2015). I likhet med mine studier var forskerne avhengig av tillatelse fra myndighetene for å få tilgang til leiren. Siden dette var et ukjent territorium for dem, var det nødvendig å være nokså åpen og fleksibel rundt de mulighetene som åpnet seg. Innledende intervjuer med ansatte bidro til å bli mer kjent med mediestrukturen på stedet. Dette var særlig viktig informasjon å ta med i utarbeidelsen av et spørreskjema og slik tilpasset til konteksten informantene befant seg i. Forskerne var også i likhet med meg, avhengig av assistanse fra andre i rekrutteringen av informanter. Hovedfokuset i disse studiene var rettet mot tilgang til mediene i den prekære situasjonen flyktingene befinner seg i. Et moment som ble trukket frem var særlig mangel på tillit til informasjonen som kom frem i mediene og kommunikasjon med gjenværende familie i hjemlandet, kunne være med å verifisere disse opplysningene (ibid, s. 248). Mitt utgangspunkt var slik å få rede på mediestrukturen ved mottakene samt å avdekke om manglende tillit også gjorde seg gjeldende ved mottakene i Norge. Metodene som ble benyttet i studiene fra Jordan involverte spørreskjema og intervju med fokusgrupper. Jeg ønsket å gjøre en tilsvarende tilnærming, ved å først intervju ansatte ved mottaket, for så å intervju de syriske informantene. Ved å benytte dybdeintervju ønsket jeg å se om dette tilførte et annet perspektiv enn det som kom frem i studiene fra Za'atari. Gentikow argumenterer for at "direkte nærvær og samvær letter forståelsen av hva den andre sier" (2005, s.84). Ansiktsuttrykk og gestikuleringer kan også være en viktig del av

kommunikasjonen. Hun argumenterer videre for at *metodetriangulering* også kan være med på å kvalitetssikre studier. Ved å belyse tema fra ulike perspektiver kan dette “kompensere for feil, og dermed bidra til at undersøkelsen blir mer presis og om ikke korrekt, så i det minste tilforlatelig” (ibid, s.157). Mine undersøkelser ble naturlig nok ikke like omfangsrik som studiene i Jordan, men intensjonen var å få en så rik beskrivelse som mulig av de rådende strukturer og beboernes erfaringer med medier på norske asylmottak. Gentikow peker også på at eksplorerende undersøkelser kan være særlig fruktbare når man utforsker ukjente fenomener og kulturer. Hun legger til at ved å foreta intervjuene der de bor kan man samtidig gjøre noen observasjonsstudier av deres miljø (ibid, s.84).

Som jeg vil belyse senere krevde mine studier særlige tillatelser fra overordnede organer for å få innblikk i miljøet på mottakene. Siden deres sosiale liv involverte omgang med en rekke ulike miljøer har det vært noe vanskelig å få fullt ut avdekke omfanget av deres mediebruk. Enkelte vil naturlig ha noe større sosial krets enn andre beroende på egen språkkompetanse og personlighet samt mottakets plassering og størrelse. Bevissthet rundt mine manglende kunnskaper om forholdet ved mottakene, blir av Gentikow betegnet som forskerens *kulturelle uvitenhet* (ibid, s.74). Dette var viktig å gjøre kontinuerlige betraktninger rundt. Jeg måtte gjøre meg kjent med mine egne fordommer og belyse en eventuell forutinntatthet som kunne påvirke prosjektet. Refleksjonene og avveininger i forhold til dette vil bli trukket frem utover i oppgaven.

Som nevnt i introduksjonen var mine egne erfaringer fra asylmottakene på 90-tallet en motivator for valg av tema for oppgaven. Utviklingen av media og mediebruken har siden da endret seg betraktelig og jeg så det nødvendig å gjøre noen refleksjoner rundt mine erfaringer fra den gang. Eksempelvis var TV-stuer på den tiden et viktig samlingspunkt for beboere og et rom man oppholdt seg i timesvis både dag og natt. En observerende studie av hverdagslivet i dette rommet ville slik jeg husker det vært en særlig berikende metode. Når jeg så tok dagens mediebruk i betraktning, med mobiltelefoner og laptop’er, var det ikke gitt at TV-stuer ville være en like viktig samlingspunkt som før. Jeg så det derfor som nødvendig å være åpen mot hvilke medier de faktisk hadde tilgang til og brukte, for slik revurdere fokuset mot en ren observerende tilnærming. På denne måten ble både medietilbudet gitt av administrasjonen, samt beboernes reelle bruk et viktig utgangspunkt for utarbeidelsen av problemstilling og videre valg av metode og fokus.

3.1.1 En kvalitativ studie av syrerers mediebruk ved norske mottak.

Intervjuer med ledelsen ved mottakene ble en naturlig inngangsport. På denne måten fikk jeg oversikt over hvordan disse på ulike måter tilrettela for tilgang til medier. Det ble underveis tydelig at jeg måtte ta rede på de politiske føringer som ble lagt til grunn fra myndighetenes side i forhold til medietilgang, for slik å få mer forståelse for deres arbeid. Samtalene med de ansatte i forkant var også med på å skape tillit til meg og mine undersøkelser, samt å få nødvendig hjelp med å rekruttere informanter. Muligheten for å stille oppfølgingsspørsmål til ledelsen gjennom hele studieløpet, ble også nyttig i forhold til å avklare forhold som kom frem under intervjuene. Her var det viktig å ikke avsløre for mye, for slik å ivareta konfidensialiteten mellom meg og informantene. Et viktig etisk hensyn var at deres deltagelse i undersøkelsen ikke skulle få noen negativ konsekvens for dem personlig og samtidig være et samfunnsmessig gode. Jeg vil gå nærmere inn på flere etiske moment senere i kapittelet.

Til å intervju beboerne følte jeg at det ville være nyttig å bruke et forenklet spørreskjema som kunne gi en konkret og strukturell oversikt over hvilke medier de hadde tilgang til, hva de var i besittelse av selv og brukte, samt hvor mye tid man benyttet på de ulike medier. Skjema kunne samtidig innhente demografiske opplysninger om deres alder, utdanning, tidligere yrke m.m. Intensjonen var at jeg i analysen gjøre noen betraktninger i forhold til om deres kulturelle og sosiale kapital påvirket mediebruken. I tillegg kunne jeg benytte informasjonen som kom frem i skjema til å skjerpe fokuset i et påfølgende muntlig intervju. Dersom det eksempelvis kom frem at informanten ikke så på TV eller kun hadde tilgang til internett via mobiltelefon, kunne spørsmål rundt mobilbruk vært særlig relevant å fokusere på. Eventuelt da også forkaste en del spørsmål omkring TV-bruk. Potensielt kunne denne metoden gjøre intervjuene mer effektiv med tanke på å få utnytte den begrensede tiden. Utarbeidelsen av spørsmålene favnet også over et bredt spekter av tema, nettopp for ikke å la min egen forutinntatthet begrense studien. Det var viktig å være åpen og forberedt på at undersøkelsen kunne ta uforutsette retninger.

Den muntlige delen av intervjuene ville ha et særlig fokus rundt deres refleksjoner, holdninger og tanker rundt egen mediebruk. Spørsmålene her var en kontrast i forhold til de tette og entydige spørsmålene i spørreskjema. Som nevnt over hadde jeg lagt opp til å ha et meget bredt omfang av spørsmål. Overordnet var disse delt inn i 7 ulike tema: 1) konteksten 2) tilgang 3) nyheter 4)

generell bruk 5) norske medier 6) motivasjon 7) kommunikasjon. Dette kan i først omgang virke nokså omfattende, men ved å starte intervjuet med det mest åpne spørsmålet: “har du noen tanker rundt mediebruk på mottaket?”, kunne jeg tidlig fange opp hva som opptok dem. Ved å følge tankestrømmen deres, kunne jeg følge opp med spørsmål som omhandlet de tema de selv trakk frem. Dersom intervjuet stagnerte, kunne jeg gløtte tilbake til spørreskjema og belyse noen av de mest fremtredende opplysningene de hadde gitt her. Ofte ble fokuset da rettet mot egne holdninger til tidsbruk på de ulike medier (om den var betydelig eller minimal), eller i forhold til misnøye med medietilbudet. Spørsmål som omhandlet tillit til nyhetsmediene ble i større grad initiert av meg, men var likevel et tema som informantene viste særlig engasjement overfor når det først ble belyst. Enkelte hadde av ulike årsaker vansker med å utbrodere sine holdninger og erfaringer. Da var det særlig nyttig å ha mange spørsmål og tema å forholde seg til. Forhold som omhandlet deres livssituasjon samt interessen for situasjonen i hjemlandet ble etterhvert særlig fremtredende.

3.1.2 Utvalget av informanter

I tiden da jeg skulle starte mine undersøkelser var det kjent at det var ankommet en rekke flyktninger fra Syria til Norge. Ifølge UDI var det i oktober 2016 bosatt rundt 17 000 personer med 58 ulike nasjonaliteter ved mottakene i Norge. 5500 av disse var syrere (Utlendingsdirektoratet [UDI], 2016). Et fokus på syrere som den største gruppen, var slik også et hensiktsmessig utvalg. I tillegg hadde jeg blitt kjent med at de fleste hadde gode engelskkunnskaper. Det gjorde studien mer praktisk gjennomførbar og ville samtidig begrense utgiftene til tolk. Det hastet å få gjennomført studien, da det ble kjent via ansatte på mottakene at de syriske beboerne var særlig ressurssterke og flyttet nokså raskt ut fra mottakene etter de fikk godkjent asylsøknaden sin. Dette kan man også se tydelig i tallene fra januar 2017, der antall syriske beboere er redusert til rundt 3500. Jeg vil likevel bemerke at også det totale tallet på beboere er redusert til rundt 12 600, noe som viser at utflyttingen ikke bare gjaldt syrere (UDI, 2017a). Noe av forklaringene til dette ligger i myndighetenes fokus mot å redusere behandlingstiden for asylsøknadene, øke bosetting ute i kommunene og intensivere retur av dem som har fått avslag på sin søknad (UDI, 2017b). Det ble også nevnt av flere ansatte at enkelte andre grupper gjerne er analfabeter og trenger hjelp til det meste, også da med å finne seg bolig i etterkant av innvilget søknad. Syrere ble av de ansatte betegnet som en mer selvstendig, ressurssterk og egenrådig gruppe som benyttet medier i stor grad.

3.1.3 Undersøkelsens begrensninger.

Mine studier har vært begrenset til hva som har vært tilgjengelig. Selvsagt begrenser dette forholdet både til validering og generalisering av datamateriale. Årsakene til at noen mottak ikke ville være med i studien kan være sammensatt. Informantene som stilte til intervju kan også sies å være vanskelig å presentere som et representativt utvalg, da mye informasjon rundt andre beboere er taushetsbelagt fra UDIs side. "Forskere som trenger data fra saksbehandlingssystemene våre, kan søke om å få *anonymiserte data*. Vi vil vurdere om det er mulig å hente ut dataene du ønsker. Fordi dette er et svært ressurskrevende arbeid, er ikke denne muligheten åpen for studenter." (UDI, u.å.d). Dette bidro til å vanskeliggjøre generaliseringen av særlig spørreundersøkelsen og samtidig mulighetene til å avgjøre hvilke mottak syrere var bosatt på. Det var derfor nødvendig å etterspørre dette til mottakene direkte også i forhold til kvinnelige beboere. Denne prosessen var nokså tidkrevende og frustrerende, med gjentatte forespørsler med en rekke mottak, gjerne uten resultat. Fra deres side var også personvernet viktig, noe som også begrenset opplysningene jeg mottok fra dem.

Samtidig kan det stilles noen spørsmål rundt de ansattes bidrag i rekrutteringsfasen. Når jeg ved første besøk fikk erfare at informantene hadde nokså god kontakt med de mottaksansatte, oppmuntret jeg de resterende mottakene å rekruttere informanter med variert bakgrunn. Dette er noe som jeg burde ha oppfordret til i mye større grad, men her er det viktig å presisere at tiden begrenset disse mulighetene. Tilgang til mottakene og deretter mulighetene til å få intervju informantene har også vært en krevende prosess som jeg vil belyse i kapittel 3.2.2. Det tidsmessige aspektet og prosjektets størrelse har også vært avgjørende for prosjektets struktur og omfang. Jeg vil nå gå noe videre på de ulike avveiningene som ble gjort underveis i undersøkelsene.

3.2 Praktisk gjennomføring av undersøkelsene.

Dette kapitlet vil vise hvilke avveininger som ble gjort underveis og hvordan undersøkelsen praktisk lot seg gjennomføre, først ved å belyse mitt utvalg av mottak, videre de etiske vurderingene som ble gjort og innhenting av tillatelser. I tredje del vil jeg belyse bakgrunnen for mitt utvalg av informanter og deretter i hvilken grad jeg har benyttet tolketjenester. Videre vil jeg vise til tidspunktet og stedet intervjuene ble gjennomført og videre selve intervjusituasjonen. Endelig vil jeg gjøre noen vurderinger rundt min personlige rolle i studien.

3.2.1 Utvalg av mottak.

Det finnes en rekke ulike typer asylmottak i Norge. Mine studier har lagt fokus på de *ordinære* mottakene. Beboere her har gjennomgått innledende intervjuer med UDI og venter svar på sin asylsøknad. Denne delen av asylprosessen tar lengst tid å få behandlet og de blir ofte boende over en lengre periode (UDI, 2015). Jeg så det derfor som hensiktsmessig at mitt fokus ble rettet mot disse mottakene. Først når et positivt svar på asylsøknaden foreligger, får de mulighet til å bosette seg i en tildelt kommune. Strukturelt er de ordinære mottakene nokså ulik. Noen betegnes som såkalte *desentraliserte* mottak, der beboerne er bosatt i mindre boenheter, det være seg leiligheter eller hus mens selve mottakskontoret er et annet sted. De *sentrale* mottak består av større bolighus eller blokker, der kontorene er i umiddelbar nærhet. Det finnes også mottak som består av både sentrale og desentrale bygg. I kapittel 4.1.1 vil jeg gi en nærmere analyse av mottakene i mitt utvalg.

I forkant av mine studier hadde antall mottak økt betraktelig som følge av krigen i Syria. Når jeg så kom igang med undersøkelsene varslet myndigheten at flere mottak ville bli nedlagt i løpet av året. Det hastet derfor å få dannet en oversikt over hvilke som ikke sto i fare for å bli nedlagt i løpet av prosjektet. Jeg tok derfor tidlig kontakt med mottaks-ledelsene. På dette tidspunkt var det rundt 200 mottak spredt over hele landet. Av både praktiske og økonomiske årsaker fokuserte jeg på på vestlandsfylkene; Hordaland, Sogn og Fjordane samt Rogaland. Jeg sendte ut et standardbrev til ledelsen ved de rundt 30 ulike mottakene, med informasjon om prosjektet og forespørsel om deltagelse. Av disse var det til slutt fire mottak som sa seg villig til å delta⁵. Mottakene har ulik struktur både i forhold til geografisk plassering, antall beboere og form. Dette er elementer som jeg allerede i startfasen antok ville ha betydning for mediebruken. Derfor så jeg det både som nødvendig og nyttig å ha flere mottak representert, for slik å få mer kunnskap om de lokale variasjonene som ble nevnt i undersøkelsene som tidligere var blitt gjennomført på mottak nevnt i kapittel 2.2.

⁵ Av hensyn til taushetsplikten og personvernet ønsker jeg ikke å navngi disse.

3.2.2 Etske vurderinger og innhenting av tillatelse

Av forskningsetiske hensyn var det nødvendig å melde prosjektet inn til Personvernombudet (NSD) før jeg kunne gjennomføre intervjuene. Særlig hensynet til syriske asylsøkere som en sårbar gruppe var nødvendig å gjøre større refleksjoner rundt. “Belastningen informantene utsettes for må stå i et rimelig forhold til den samfunnsmessige og vitenskapelige nytten av den aktuelle studien” (NSD, u.å.a). Det var også nødvendig å i større grad redegjøre for mine erfaringer med gruppen og feltet det ble forsket på til personvernombudet. Samtidig måtte jeg belyse om jeg i tilstrekkelig grad hadde gjort de nødvendige refleksjonene rundt hva denne studien ville ha for påkjenning for informantene. Jeg la her til at jeg samarbeidet med forskergruppen for mediebruk og publikumsstudier ved universitet i Bergen. Samtidig viste jeg til erfaringsutveksling med sosialantropolog Synnøve Bendixen. Slik kunne jeg argumentere for at de forskningsetiske retningslinjene var ivaretatt på en trygg måte samtidig som jeg ville få tett oppfølging av veileder.

I tillegg til dette argumenterte jeg for at en pilotstudie ville kunne avdekke eventuelle svakheter ved undersøkelsen. Gjennomføringen av denne gjorde også at prosjektet ikke fikk fullstendig stillstand mens jeg ventet på tillatelsene. Det var også viktig å utarbeide en kriseplan dersom jeg ikke ville få prosjektet godkjent. Alternativet ville være å intervju personer som tidligere hadde bodd på mottak. Pilotstudien ble gjennomført av en syrer som tidligere hadde bodd på mottak. Kontakten ble opprettet mellom felles bekjente. På denne måten fikk jeg både praktisk trening på en intervjusituasjon, samt testet ut tidsbruken på intervjuguiden. Denne undersøkelsen avdekket også hvilke tema og spørsmål som kunne være særlig sensitive, samt hvilke som kunne berike eller begrense studien. Informanten sa seg også villig til å stille som tolk dersom dette skulle bli aktuelt. Gjennom denne personen åpnet det seg også mulighet for å rekruttere informanter som ikke lenger bodde på mottak, dersom søknaden skulle bli avvist.

Det ble også fra UDI sin side stilt spesifikke krav om at alle som ønsket å foreta intervjuer med ansatte eller beboere ved asylmottak måtte sende søknad til dem om tillatelse (UDI, u.å.d). Det var også her nødvendig å redegjøre for min bakgrunn. Et tilleggskrav var at Personvernombudet skal ha godkjent prosjektet før man i det hele tatt behandlet søknaden. Hele prosessen med de to søknadene tok i alt tre måneder. Det ville likevel tatt betydelig lenger tid om ikke min veileder hadde tatt grep og sendte anbefalingsbrev og forespørsler om hurtiggang av behandlingstiden til begge etater. Selv om denne tidkrevende prosessen med søknadene kan ses på som et større hinder, førte deres krav til

at jeg meget tidlig i prosessen måtte fremskaffe en klar problemstilling, forskningsdesign og utvalg av informanter. Det ble samtidig tidlig nødvendig å utarbeide et informasjonsskriv og samtykkeerklæring på arabisk som skulle utleveres og signeres av informantene.

Det ble i forkant gitt grundig informasjon til informantene om prosjektets tema og intensjon, samt hvem som gjennomførte studien og hvordan og hvem som ville håndtere opplysningene. Dette ble utarbeidet på arabisk. Det var viktig å være tydelig på at de forsto all informasjonen og at det var fullt mulig å trekke seg når som helst, uten noen form for konsekvenser. Dette var også viktig med tanke på at de ansatte ved mottakene hadde bistått med rekrutteringen og var ikke kjent med de relasjonene som lå bak. Informanten godkjente tolken, etter personvernombudets anbefaling. Private forhold som gjelder deres søknad om asyl er ikke tatt med i denne studien.

Ved å innta en varsom tilnærming og la de selv utbrodere det de opplevde som relevante tema underveis, har jeg også unngått å påføre dem for høye belastninger. Selv om noen nok ville være uenig i mine unngåelser av gravende spørsmål, har mine intensjoner vært å gi en bred forståelse av mediebruken ved mottakene. Deres motivasjon til å avdekke forhold som er relevant for dem, ville også bidra til å dempe min personlige forutinntatthet. Slik jeg tolker det er også selve begrepet *belastning* individuelt orientert og noe jeg på forhånd kunne ha vansker med å avklare. Særlig med tanke på at informantene er flyktninger fra krigsområder som gjerne har traumer som for meg er ukjent. I tillegg kan deres status som asylsøker innebære ukjente påkjenninger. Alle disse forhold førte til at jeg har måtte gjøre stadige vurderinger rundt påkjenningene også underveis i intervjuene. I slutten av intervjuet ville jeg gjerne takke dem for deltagelsen og ble til gjengjeld møtt med takknemlighet for at jeg var villig til å hjelpe dem med å belyse deres situasjon. Med dette tolker jeg at intervjuene ikke har påført dem unødvendig belastning.

I forhold til anonymisering av informantene i etterkant av intervjuene, tok jeg utgangspunkt i retningslinjene fra Personvernombudet (NSD, u.å.b). Opplysningene jeg lagret skulle ikke på noen måte kunne knyttes tilbake til informantene. Dette innebærer også å anonymisere mottakene under selve analysen. Jeg noterte ikke ned informantenes navn, men tildelte dem som også tidligere nevnt, et pseudonym som ble brukt som koblingsnøkkel. Dette ble både notert på spørreskjema som inneholdt personopplysninger og lest inn på lydfiler. Lydfile og transkripsjoner av dem ble holdt separat fra spørreskjema og lagret på hver sin minnepenn. All informasjon ble senere slettet.

3.2.3 Informantene

Da godkjenningen fra Personvernombudet og UDI ble klar i midten av november, kunne rekrutteringen av informanter settes i gang. I prosjektskissen hadde jeg foretatt en prediksjon om at intervjuene måtte bli gjennomført i løpet av året. Tidsbegrensningen både i forhold til denne samt opplysninger rundt nedleggelse av mottak og utflytting av beboere, gjorde at jeg lot de ansatte rekruttere informantene. Det ble rettet et ønske om at utvalget burde være så variert som mulig; kvinner og menn i ulik alder, med ulik sosial og geografisk bakgrunn samt med ulik språkkunnskap. For ikke å komplisere studien ytterligere ble barn og ungdom under 15 år utelatt. I slike tilfeller ville det kreve sær-tillatelser fra foreldre og UDI, noe som kunne blitt vanskelig å få gjennomslag for. Jeg hadde fått tillatelse til å intervju mindreårige ungdommer fra 16 år, men det lyktes ikke å få rekrutterte noen til studien. Det ville nok kreve en større og personlig innsats fra min side i rekrutteringsfasen dersom jeg skulle få flere ungdommer med i studien. Det kan her legges til at enslige mindreårige bodde på egne tilrettelagte mottak og ville slik vært et sidespor i forhold til mitt utvalg av ordinære mottak.

Av hensyn til personvernet har alle deltakerne i studien blitt anonymisert og fått tildelt et pseudonym. Dette hensynet er også tatt i betraktning når jeg her omtaler informantene på en generell måte. Informasjonen jeg her presenterer er kommet frem via surveyen. I alt deltok 11 beboere i alderen 21 - 52 år, to kvinner og ni menn. Opprinnelig skulle jeg intervju tre fra hvert mottak, men en person trakk seg samme dag. Siden det var et overbærende flertall av mannlige beboere ved mottakene, ble det et naturlig mindretall av kvinner med i studien. De fleste av mennene var enslige, men noen av dem var gift og hadde barn boende på mottaket. Noen hadde også barn boende i hjemlandet eller andre land. Alle hadde i ulik grad kontakt med familie eller venner i hjemlandet. Blant utvalget var både høyt utdannede ingeniører og personer som kun hadde gjennomført barneskole. Det var et nokså bredt spekter i forhold til tidligere yrkesstatus i hjemlandet; selvstendig næringsdrivende, studenter, lærere, fabrikkarbeidere og hjemmeværende. De fleste studentene hadde ikke fått fullført sin utdanning da krigen brøt ut. Alle beboerne var opprinnelig fra Syria og to av dem var syriske kurdere.

3.2.4 Språk og tolketjeneste.

Intensjonen var å gjennomføre studien på engelsk og tilkalle tolk ved behov. Midler til dette fikk jeg støtte av fra instituttet. Ett av mottakene sa seg likevel villig til å dekke tolk utgiftene. Disse

ville bli gjennomført via telefon, slik at en anonymisering av informanten ville bli ivaretatt. Personvernombudet stilte krav til at informanten måtte godkjenne tolken før jeg foretok intervju. Dette ble informert om via informasjonsskrivet. Siden de fleste besøk på mottakene krevde lengre reisetid forsøkte jeg å få avklart språkkunnskapene til informantene allerede før reisen. Det var nemlig viktig å få bestilt tolk på forhånd, skulle jeg være sikker på å ha en tilgjengelig når intervjuet skulle gjennomføres. Dette skulle likevel vise seg å by på problemer ved ett tilfelle, da de ansatte opplevde språkkunnskapene til informantene som god, men vedkommende ville likevel ha tolk.

De ansatte på mottakene benyttet gjerne både norsk og engelsk i dagligtalen med beboerne. De oppfattet derfor deres språkkunnskaper som god. I en intervjusituasjon derimot, der spørsmålene er noe mer komplekse, stilles det større krav til språkkunnskaper. Dette ble derfor et problem som ble synlig etterhvert og gikk igjen ved flere anledninger på ulike måter. De fleste ønsket å gjøre det beste ut av det, så jeg forsøkte å forenkle og omformulerte spørsmålene etterhvert. Ansiktsuttrykk og gestikuleringer ble også en særs viktig del av kommunikasjonen og deler av mine fortolkninger av intervjuene er også basert på disse. Etter noen intervjurunder foreslo jeg at dersom de hadde noe veldig viktig på hjertet som ikke måtte bli misforstått, kunne de lese det inn på sitt morsmål på lydopptaker. Jeg kunne da få oversatt det senere. Det samme gjaldt også skriftlig informasjon. Dette skjedde ved en 4-5 anledninger. En ansatt ved universitetet hjalp meg med oversettelsen. Dette var likevel ikke særlig omfattende eller av betydning for oppgaven som helhet.

Jeg benyttet tolketjenesten ved to anledninger over telefon. Dette fungerte bedre enn forventet. På grunn av tidsbegrensning måtte spørsmålene være færre og enda mer konkrete enn normalt. Men her fikk jeg tid til å tenke litt over svarene mens tolken oversatte og tilpasse neste spørsmål. Dette synes jeg fungerte veldig bra og ville nok være noe jeg ville vurdert å benytte i større grad skulle jeg gjort en tilsvarende studie. Derimot var det samtidig en meget nyttig erfaring å ikke benytte tolk, da det avslørte språkets betydning i forhold til hvilke medier og hvilket innhold man brukte. Noe av disse funnene vil jeg komme tilbake til i analysekapittelet. Ved et par anledningen mistenkte jeg at tolken la til mer informasjon i spørsmålene jeg stilte. Dette førte til at jeg også ved disse tilfellene fikk oversatt tolken. Disse oversettelsene bekreftet mine antagelser. Selv om dette ikke var omfattende eller av særlig betydning for opplysningene som kom frem i denne omgang har det vært en nyttig lærdom som jeg nok vil ta med meg i eventuelle fremtidige prosjekter.

3.2.5 Tid og sted

Intervjuene med beboerne ble gjennomført i løpet av desember måned. Det ble avtalt med de ansatte at jeg kunne få bruke deres kontorlokaler, på et noenlunde nøytralt og skjermet sted. Under ett av intervjuene ble det likevel forstyrrelser fra personer som sto utenfor et vindu. Jeg avbrøt intervjuet og gjorde informanten oppmerksom på at vi ble iaktatt. Jeg tok så kontakt med de ansatte. Personene ble da bedt om å ikke oppholde seg utenfor kontorene. Intervjuet gikk likevel videre uten problem. Valget om å ikke foreta intervjuene hjemme hos dem, på rommene eller i leilighetene, var både gjort med tanke på praktiske årsaker men også i forhold til at dette ville være en ytterligere inntreden i deres privatliv. Her måtte også forholdet til andre beboere og samboere tas med i betraktningen. Dette følte jeg var hverken tid eller ressurser til å ta fatt på i denne omgang. Jeg fikk likevel gjort noen observasjoner i forhold til medier som var tilgjengelig for beboerne i administrasjonsområdet. Målet for oppgaven å utrede mediestrukturen ved mottakene er slik begrenset til beretningene fra mottak ledelsen og beboernes selv.

Grunnet avstanden til mottakene og kostnadene knyttet til reisevirksomhet, var det nødvendig å planlegge tidsbruken på de ulike reisene. Etter å ha gjennomført pilotstudien la jeg opp til at hvert intervju skulle kunne gjennomføres på en time med et slingringsmonn opp mot en halv time. Femten minutter av disse var avsatt til spørreskjema. Etter beregningene skulle det være mulig å få gjennomført alle intervjuer på ett mottak i løpet av en dag. Det var da lagt opp til å ha en god pause mellom hvert intervju for å kunne foreta noen reflekteringer og eventuelle justeringer underveis. Jeg kjørte selv bil til mottakene og på grunn av lang reisetid hadde jeg en overnatting.

3.2.6 Intervjusituasjonen.

Når informanten ankom utleverte jeg informasjonsskjemaet som inneholdt formålet med studien, samt understreket at deltagelse var frivillig og at deres anonymitet ville bli ivarettatt. De ble også informert om at intervjuet ville bli tatt opp på lydbånd til hjelp under transkripsjonen og senere slettet. Dette skjema hadde jeg som nevnt på norsk, engelsk og arabisk. Det ble også informert om at de opplysninger de ga ikke ville få noen konsekvens for en eventuell asylsøknad, etter oppfordringene fra NSD. Informanten ble også informert om muligheten til å avbryte og stille spørsmål underveis.

Når formalia ble avklart var det klart hvilket språk intervjuet kunne gjennomføres på. Spørreskjema var tilgjengelig på engelsk og norsk. Jeg valgte å ikke oversette det til arabisk, da jeg selv ikke mestrer språket. Dersom de ikke kunne lese noen av disse hjalp jeg dem med å gå igjennom spørsmålene. Her oppdaget jeg at gjennomgangen gikk hurtigere enn om de fylte det inn selv. Det bidro samtidig til en mer lettsindig tone mellom oss, noe som gjorde de mer avslappet når man kom over i den muntlige delen.

De muntlige spørsmålene var ment å omhandle mer personlige betraktninger rundt mediebruken. Her kunne informantene snakke litt mer fritt. Noen var likevel såpass usikker på egne språkferdigheter at jeg så meg nødt til å forenkle spørsmålene gjentatte ganger og ikke komplisere temaene for mye. Her skal sies at ikke ett av intervjuene hadde samme struktur. Det var meget krevende å stadig være årvåken rundt eventuelle misforståelser og samtidig stadig vurdere omformuleringer. Tidvis kunne vi komme inn på tema som var av særlig personlig karakter og noen av informantene ble synlig berørt. Ved ett tilfelle følte jeg det nødvendig å endre tema fullstendig. Jeg hadde ikke til hensikt å presse dem for mye, til det var de en for sårbar gruppe. Løsningen var å la dem selv avgjøre hvor grensene skulle gå. Jeg informerte dem da på forhånd om de kommende spørsmålene kunne omhandle tema som kunne være sensitivt. Ingen av informantene motsa seg noen av mine spørsmål. Tidvis kunne de ved første reaksjon unnlate å svare, men endte likevel opp med å svare etter nærmere vurdering. Her var det særlig viktig å anvende taushet, da noen spørsmål gjerne krevde litt tid å reflektere over. Jeg vil komme tilbake til mer konkrete hendelser i mine analyser.

Etterhvert som jeg gjennomførte intervjuene måtte jeg gjøre noen justeringer i forhold til formuleringen av spørsmålene, slik at det skulle bli enklere for dem å forstå innholdet. I tillegg dukket det opp noen nye opplysninger som førte til nye spørsmål. Denne fleksibiliteten gjorde det lettere å unngå det Gentikow beskriver som "irrelevant snakk" (2005, s. 46). Hennes argumentasjon tar utgangspunkt i at man må holde fokus på tema og ikke la engasjerte informanter spore av i samtalen. Gjennom erfaringene jeg gjorde, kunne noe tilpassing av spørsmålene bidra til å minske avsporingene. Spørsmålene ble slik mer relevante for de opplysningene som kom frem og jeg fikk stadig mulighet til å komme med oppfølgingsspørsmål. Ved å notere stikkord inn i ulike tema underveis, fikk jeg bedre oversikt over det som tidligere hadde blitt nevnt. Oppfølgingsspørsmål kunne slik trekkes frem senere i intervjuet og videre fordype tema som gjorde seg relevant. Det var

kun ved ett intervju jeg følge at tiden ikke strakk til, her ble vi forsinket pga misforståelser og mangel på tolk. Intervjuet ble derfor gjennomført på noe mindre tid enn de andre.

3.2.7 Min personlige rolle.

Som nevnt i innledningen har mine erfaringer fra 90-tallet bidratt til å fremme interessen for tema. Videre har erfaringene bidratt til å få godkjent prosjektet av Personvernombudet og UDI. Motivasjonen har vært å belyse hvordan interaksjonen med mediene har endret seg siden da. Selv om dette viser seg å være meget annerledes og særdeles nyttig lærdom, har også mine egne begrensninger gjort seg til kjenne. Dette beror ikke bare på min kulturelle uvitenhet, men også på min personlige utvikling. Som ung, uredd og nysgjerrig på 90-tallet, var samværet på mottaket en del av hverdagen og forståelsen for de mellommenneskelige relasjonene kun i startfasen. Siden da har jeg blitt mer erfaren og fått to barn. Den yngste var på det tidspunktet undersøkelsene ble gjennomført kun ett år og mine morsinstinkter særlig påtagelig. Undersøkelsene var derfor meget krevende mentalt sett. Dette var også i en periode der innvandringsdebatten var meget intens. I tillegg kom stadige meldinger om krigshandlingene som pågikk i Syria. Dette var forhold som jeg så også påvirket de ansatte ved mottakene, uten at jeg ønsker å gå nærmere inn på dette av hensyn til personvernet. Det var et gjennomgående tema hvor enn jeg befant meg. Noen personer ville gjerne starte en diskusjon rundt innvandringsdebatten når jeg fortalte om mitt prosjekt, noe jeg bevisst ikke ønsket å gå inn på. Det kan kanskje virke noe absurd å måtte unngå et tema som jeg selv skulle undersøke. Det var for meg viktig å ikke bli for politisk eller følelsesmessig involvert, men la målet med oppgaven veilede meg gjennom de mentale utfordringene. For å skåne mine barn så jeg derfor behovet for å unngå nyheter, bilder og diskusjoner som påvirket meg. Dette er ikke ensbetydende med at engasjementet ikke er tilstede, men for å kunne gjennomføre studien har jeg forsøkt å ha et rent faglig fokus rettet mot mediebruk ved mottakene. En motivasjon har også vært informantenes takknemlighet for at jeg ville komme å lytte til og videreformidle deres erfaringer.

3.3 Arbeidet med analysen.

I analysen har jeg først gjort rede for hvordan mottaksstrukturen er tilrettelagt for informantenes mediebruk. Dette vil også belyse hvorvidt mottakene imøtekommer de kravene som er fremlagt av UDI. Dette ser jeg også som en nødvendig introduksjon for at leseren tidlig skal få innsikt i hvordan konteksten spiller inn i deres mediebruk. Videre har jeg gjort rede for hvilke fysiske medier informantene selv erfarer å ha tilgang til. Dette har bidratt til å gi svar på i hvilken grad tilbudet som

er gitt fra mottakene samsvarer med det informantene selv opplever å ha tilgang til. Et tema som stadig dukket opp under intervjuene er relatert til språkkunnskapene. Dette vil derfor bli behandlet i et eget underkapittel. Som det kom frem i introduksjonen var det ønskelig å gjøre rede for i hvilken grad informantene følger med på nyhetene fra Syria. På denne måten har jeg blitt kjent både med i hvilke medier de helst brukte og i videre deres tanker rundt det som ble formidlet. Noe uforutsett ble mistillit til formidlingen et særlig fremtredende tema som jeg vil gjøre rede for i et eget avsnitt. I forhold til representasjonen av flyktningene i media, var dette ikke noe som ble et fremtredende tema under intervjuene. Jeg har likevel valgt å trekke frem noen av uttalelsene, da jeg ser det kan gi en viss indikasjon på hvordan konteksten kan spille inn i deres erfaringer med fremstillingen. Videre har jeg valgt å belyse tidsbruken på mediene da det viser seg at dette tidvis er nokså betydelig og et resultat av den konteksten de befinner seg i. Kommunikasjonen med familie i hjemlandet var for de fleste det viktigste behovet som ble fremmet. Dette vil derfor bli videre utredet i eget avsnitt. Til slutt i analysekapittelet har jeg valgt å trekke inn et særtilfelle som belyser hvordan underholdningsmediene kan fungere som en motpol til de følelsesmessige reaksjonene som bl.a. vil bli belyst i møte med nyhetsmediene. Opplysningene som er kommet frem i analysen vil bli videre drøftet i et eget kapittel opp mot den forskningslitteraturen som tidligere ble presentert. Samtidig vil jeg vurdere om metoden som er brukt har vært hensiktsmessig for å få tilstrekkelig kunnskap om det fenomenet jeg ønsket å belyse.

3.4 Kritikk og metodisk refleksjon.

I etterkant av intervjuene med beboerne så jeg det nødvendig å vende tilbake til ledelsen med oppfølgingsspørsmål. Dette gikk i hovedsak ut på å avklare ytterlige hvordan man tilrettela for tilgang til media. Denne informasjonen ble innhentet via e-post. Oppfølgingsspørsmål til informantene ville også ha vært nokså nyttig, men tidsaspektet begrenset dessverre mulighetene for dette. Deres asylstatus kan også ha endret seg og slik gjort det vanskelig å få gjenopprettet kontakten.

I forhold til min egen kulturelle uvitenhet var mitt møte med de syriske kurderne en uventet situasjon. Det var ikke før vi begynte å snakke sammen at deres bakgrunn kom frem. Slik sett ble det særlig viktig å innlede med de demografiske spørsmålene for å bli kjent med deres bakgrunn. Dette var på ingen måte noen negativ erfaring, tvert om. Kritikken jeg her vil gå inn på er at jeg burde tilegnet meg noe mer informasjon om informantene i forkant av intervjuene, slik at den

kurdiske bakgrunnen kunne fått en annen tilnærming under intervjuet og ved å innhente en kurdisk-språklig tolk fremfor en arabisk. Tidspresset har nok hatt en vesentlig betydning i dette tilfellet i tillegg til min egen uvitenhet.

Sett i retrospekt kunne spørreskjema inneholdt noen flere spørsmål relatert til medieinnhold og mindre fokus på demografiske spørsmål. Bl.a. fordi spørsmål som omhandlet deres bakgrunn ga noen vage opplysninger. Dette kan selvsagt ha årsak i selve spørsmålene som ble stilt, men også i forhold til språkproblematikken. Siden jeg ikke hadde skjema oversatt til arabisk åpnet det for at spørsmålene kunne bli feiltolket. I den muntlige delen var jeg gjerne nødt til å omformulere og forenkle spørsmålene i den hensikt å bli forstått. Til tider måtte jeg gjennomgå skjema muntlig til de som ikke hadde tilstrekkelig norsk eller engelsk-kunnskaper.

Selv om jeg i forkant var kjent med at det forelå en politisk intensjon bak asylpolitikken og dernest tilgangen til media, var det først i etterkant av studien jeg så det nødvendig å utforske denne politikken ytterligere. Mine spørsmål kunne nok vært noe mer tilpasset dette.

Endelig har min eksplorasjon i søken etter relevant litteratur bidratt til tidkrevende digresjoner. Utbytte er en nokså bred beskrivelse av ulike faglitteratur. Selv om dette i stor grad har vært med å avklare en del spørsmål rundt fenomenet, kunne jeg med fordel ha konsentrert lesingen mot større teorier innenfor medievitenskapen eller annen samfunnsforskning. Undersøkelsene mine har slik jeg ser det likevel bidratt til dypere innsikt i fenomenet, da det (så vidt meg bekjent) ikke har blitt gjennomført tilsvarende studier av mediebruk ved norske asylmottak.

4. Analyse.

I dette kapittelet vil jeg gjøre en analyse av de forhold som er kommet frem i undersøkelsen. Dette vil danne grunnlaget for videre drøfting av opplysningene som er kommet frem opp mot forskningslitteraturen som er gitt. Jeg vil da først gjøre rede for medietilbudet som er blitt belyst av ansatte ved mottakene. Deretter vil jeg analysere opplysningene som er kommet frem av spørreskjema som bl.a. omfatter hvilke medier informantene selv eier og erfarer å ha tilgang til. Videre vil jeg belyse noen fremtredende tema som har kommet frem under intervjuene.

4.1 Analyse av konteksten for mediebruk ved mottakene.

Dette avsnittet har som intensjon å gjøre rede for forskningsspørsmålet *Hvilke medier og medieinnhold har informantene tilgang til*. Her vises hovedsakelig til hvordan mottakene har tilrettelagt for bruk. Hvilke medier informantene selv eier vil bli belyst i neste del. Først vil jeg vise til selve strukturen av mottakene for deretter belyse selve tilbudet som er gitt. Av hensyn til personvernet vil omtalen av mottakene være av generell karakter.

4.1.1. Mottakenes struktur.

De ulike mottakene i studien representerer på en utfyllende måte den strukturelle bredden av ordinære mottak som finnes. Som jeg skal vise, reflekterer de individuelle tilpasningene ved mottakene med opplysningene i rapporten fra Nordlandsforskning (NF) (Andrews, m.fl, 2014, s. 43 og 71). Tre av mottakene var desentraliserte mottak der beboerne bodde i små enheter ute i kommunen, mens selve administrasjonsbygget lå et annet sted. Noen boenheter lå innenfor gangavstand og andre en halvtimes busstur fra administrasjonsbygget. Dette ville naturlig medfølge en merkostnad for de beboerne som bodde her. Man fikk et gitt beløp fra ledelsen til å dekke disse utgiftene. De mindre boenhetene besto av både enkle leiligheter eller hus med flere beboere. Ett av disse mottakene hadde også et sentralt botilbud i tillegg. Et annet mottak var fullt ut sentralisert, der administrasjonen lå i umiddelbar nærhet til ulike blokk-boliger. De sentrale blokk-enhetene hadde over hundre beboere. De fire mottakene ble driftet av to private firma etter avtale med Utlendingsdirektoratet.

Bibliotekene i kommunen har i tillegg til utlån av bøker også tilbud om tilgang til internett og PC. Disse blir brukt i varierende grad av beboerne, men er nokså relevant å belyse i forhold til å få oversikt over helheten i medietilbudet og med tanke på muligheten for å øve seg i norsk ved å omgås de ansatte, som kom frem i rapporten fra NF (ibid, s.82). Tilgang til bibliotek lå for noen like i nærheten til boligene, mens andre hadde lengre reisetid. Størrelsen på bibliotekene var også variert. Alle bibliotekene var del av større kulturhus, der tre av disse hadde både kino og teater. I forbindelse med disse fantes det også lokaler der det ble holdt norskkurs eller ulike tilbud fra frivillige organisasjoner. Noen mottak hadde ikke selv språkkurs i administrasjonsbygget, men samarbeidet med lokale aktører som bl.a. Røde kors. Her kunne informantene få veiledning og råd om det de skulle trenge.

4.1.2. Medietilbud ved mottakene.

Ut fra kravspesifikasjonen som er utarbeidet fra UDI skal samtlige beboere ha tilgang til TV som tar inn NRK, samt at fellesarealer vil være en ideell plassering for dette (UDI, 2009, punkt 3.4b). I forhold til mottakene i studien hadde alle lagt til rette for TV i ulike fellesrom eller i leilighetene der fellesrom ikke var i nærheten. En av informantene nevnte å ha TV, men at dette ikke virket. Vedkommende hadde likevel tilgang via nabohuset. Alle hadde tilgang til NRK. Noen hadde også kanalpakker, men her var det forskjeller. De ansatte viste til tre ulike årsaker til hvorfor enkelte ikke hadde tilgang. Ett var at man hadde opprettet leieavtaler med private huseiere. Enkelte av disse hadde på eget initiativ tilbud om kanalpakker. Dette tilfellet var et tilbud fra huseier og ikke et krav fra administrasjonen. En annen årsak var at kanaltilbudet kunne bidra til uro beboerne imellom. Dette kunne slå begge veier, både med reaksjoner på manglende kanaltilbud eller konflikter beboerne imellom når man hadde for mange valg. Disse opplysningene gjorde at jeg til intervjuene med informantene tok med spørsmålet: "Hvem har fjernkontrollen?" Dette ga tidvis nokså enkle svar: - "Ingen. Vi har bare NRK", - "We all like to watch football". Jeg vil komme mer inn på informantenes erfaringer senere. Den tredje årsaken lå i forhold til kostnaden med å tilby utvidede kanalpakker. Siden dette ikke er nevnt i kravspesifikasjonene fra UDI, vil det være opp til hvert enkelt mottak om dette skal være tilgjengelig. Et slikt tilbud vil kunne påvirke eventuelle andre utgifter ved mottaket og det er opp til ledelsen ved mottakene å balansere dette regnskapet. Ved de større sentraliserte mottakene hadde man kanalpakker.

I forhold til tilgang til PC i administrasjonsbygget, var størrelse og form på lokalet, åpningstider, og byggets plassering forhold som påvirket hvordan beboerne kunne ta i bruk PC'ene. De som var plassert i resepsjonen eller administrasjonsbygget, var kun tilgjengelig i åpningstiden. Noen av mottakene tilbød derfor beboerne å kjøpe rimelige, brukte laptop'er. På noen mottak hadde beboerne mulighet til å leie dersom man ikke eide en selv. Administrasjonen kunne tilby veiledning i åpningstiden. Videre ble det belyst at syriske beboere i utstrakt grad hjalp hverandre dersom det skulle trenge det og var slik mindre avhengig av hjelp fra ansatte ved mottakene. Spørsmålet som her dukket opp er hvordan kompetansen dem imellom påvirker dette forholdet. Dersom det er behov for veiledning er man avhengig av den enkeltes ansattes kompetanse for å kunne løse problemet på egen hånd eller ved hjelp utenfra. Behovet i seg selv er slik også relatert til den enkelte beboers kompetanse. Språkkompetanse kan slik være særlig viktig pådriver til at man i stedet for å søke de ansatte om hjelp henvender seg til beboere med felles språk. Siden det fantes en stor andel av syrere ved mottaket vil disse ha større mulighet til å hjelpe hverandre enn mindre etniske grupper eller enkeltindivider. Viser vi studiene i flyktningleiren Za'atari ble syrere beskrevet som en særegen gruppe, da deres middelklasse bakgrunn gir et økt behov for medietilgang (Maitland & Xu, 2015, ibid, s.5). Siden mine studier ikke har hatt fokus på interaksjonen dem imellom, kan jeg ikke komme med endelige konklusjoner i forhold til andre beboere. Det behovet som syrere her oppgir å ha, kan likevel være en potensiell fordel også for andre beboere, da tilbudet vil bli tilpasset deres høye behov.

Tilgang til internett faller inn under kravspesifikasjonen som omhandler å både kunne ta del i samfunnet og som en mulighet å tilegne seg informasjon (UDI, 2009, punkt 3.4 c og d). Samtlige av mottakene har lagt opp til at informantene skal få logge seg på et WI-FI-nett. I forhold til dette finnes det lokale variasjoner av hvilke tilbydere man bruker også innad på mottakene. Dette beror på ulike erfaringer med nettverkshastigheten og hvem som er tilbyder i området. Det finnes slik ikke noe overordnet styring eller en felles leverandør. Tilgang til internett er likevel såpass essensielt og viktig både for beboere og ansatte, at man strekker seg langt for å få best mulig tilbud. Når det er nevnt, ble det lagt til at til tross for at man hadde det største abonnementet, var det ikke gitt at det var godt nok for boenheter i utkantstrøk. Manglende eller svakt nett kunne potensielt være et uromoment. Ikke bare i forhold til å kunne få tilgang til informasjon, men også siden internett var vesentlig brukt i kommunikasjon med familie i hjemlandet. Noen mottak opplyser å ha hatt noe problemer med nettilgang, særlig i perioder der mange bodde på mottaket. Man så seg derfor nødt til å utvide til de største abonnementene. Man fant også løsninger ved å ha flere tilgangspunkt og

leverandører. Det blir også informert om forskjeller i kvaliteten hos de ulike leverandørene. Dersom man hadde vært avhengig av en felles leverandør-aktør i mottakssystemet, ville dette kunne forringet kvaliteten i enkelte områder.

Den fleksibiliteten som mottakene i studien har i forhold til tilgang til mediene, er nødvendig for å kunne levere et tilfredsstillende tilbud. Ikke bare i forhold til de stedbundne forholdene, men også med hensyn til det store antall beboere man på dette tidspunktet hadde ansvar for. Noe av dette blir belyst i NOU 2011:10:

De store svingningene i antall asylsøkere som kommer til Norge, setter høye krav til fleksibilitet i mottakskapasiteten...Antall plasser skal løpende tilpasses behovet, begrunnet med målet om kostnadseffektivitet. Raske og uforutsette endringer i ankomst bildet har ført til mange opp- og nedbygginger av mottakskapasiteten. Antall mottaksplasser har variert, mellom om lag 1 900 og 17 000, og antall mottak fra 19 til 147. Dette innebærer at kompetanse som har blitt bygget opp, forsvinner i nedbyggingsfaser. Erfaringsoverføring er vanskelig i et system med store endringer, og uforutsigbarheten gjør det vanskelig med langsiktig planlegging (del 1.1).

Ser man i forhold til det totale antall beboere ved norske mottak i januar 2016, hadde dette økt betraktelig til nærmere 29 000, mens i desember samme år var tallet redusert til rundt 13 500 (UDI, u.å.c). Dette er av vesentlig betydning i forhold til organiseringen av mottakene. Særlig i den perioden jeg foretok mine undersøkelser. Etter en periode med kraftig tilflytting opplevde man en nedgang, noe som fikk store konsekvenser for enkelte kommuner med nedleggelse av nyopprettede mottak og oppsigelse av ansatte (Olsen, 2016). Som det også kommer fram fra utredningen:

“Mottakstilbudet har blitt et krysspress mellom ulike og til dels motstridende mål og hensyn...tilbudet er derfor et kompromiss mellom kontrollhensyn og et mål om innlemmelse av nye medlemmer i samfunnet. I tillegg har økonomiske og ressursmessige hensyn spilt en rolle” (NOU 2011:10, del 2).

Siden jeg valgte å undersøke mottak som har vært driftet over lengre tid, kan mine undersøkelser belyse en noe mer stabil struktur enn de som alternativt ble opp- og nedbygget rundt samme tid. Det er likevel verdt å nevne at det vil være vanskelig å kunne belyse hvordan dette over tid har påvirket strukturen ved mottakene i studien. Tidvise begrensninger i internettilgang og innkjøp av kanalpakker kan likevel reflektere litt av problematikken med økt tilflytting og dertil økte kostnader. Andre motstridende hensyn som mottakene har måtte etterstrebe har mine undersøkelser ikke kunnet avdekke.

I forhold til mottaksstrukturen og kulturtilbud, har det vært nokså vanskelig å få full oversikt den *potensielle* tilgangen til medier. Eksempelet med Røde kors som ble nevnt over, var et tilbud som ble aktivt brukt av mottaks ledelsen. Denne samhandlingen mellom ulike aktører var noe jeg ikke hadde forutsett. Informantene var også avhengig av å bli informert om de ulike tilbudene som fantes i nærområdet for at man i det hele tatt skulle kunne ta det i bruk. Eksempelvis bibliotekene. Hvordan man arbeidet for at informantene aktivt skulle ta i bruk tilbudene, har derfor ikke denne studien kunne avdekke tilstrekkelig. Til det ville jeg hatt behov for større tilgang og omgang med ansatte både på mottaket og i ulike tilknyttede organisasjoner, bedrifter og skoler. Dette ville innebære et betydelig større arbeid. Som vist fra undersøkelsen fra IMDi, vil beboernes asylstatus spille inn i hvilket språktilbud man får (Dahle m.fl, 2016, s.19) og videre fått betydning for hvor mye veiledning som blir gitt om myndighetenes nettsider eller i språkopplæringen (ibid, s.125-126). I neste kapittel vil analysen av intervjuene til en viss grad, reflektere informantenes erfaringer med tilbudet som finnes og dertil veiledning som er blitt gitt.

4.2 Analyse av syriske asylsøkeres erfaringer med tilgang til medier på mottak.

I dette kapittelet vil jeg analysere opplysningene som er kommet frem i observasjoner under besøk ved mottakene, samt spørreundersøkelsen og intervjuene i forhold til hvilke fysiske medieplattformer beboerne erfarer å ha tilgang til. Med dette vil jeg også kunne i større grad belyse hvordan konteksten påvirker deres tilgang til ulike medier.

4.2.1 Begrensninger i økonomiske forutsetninger.

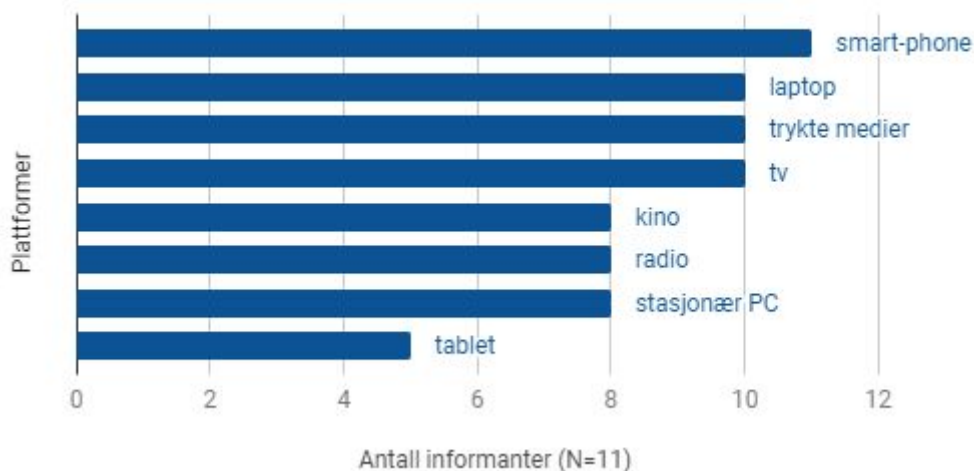
Før jeg kommer inn på selve medietilgangen vil jeg her belyse noen av de kontekstuelle barrierene som kan påvirke deres muligheter til å fungere normalt i samfunnet. Dette består av et nokså komplekst juridisk system som jeg vanskelig kan få full oversikt over. Private forhold som gjelder deres søknad om asyl er som nevnt ikke inkludert i denne studien. Det vil derfor være vanskelig å gjøre en tilstrekkelig analyse av disse forholdene. Jeg vil likevel trekke frem de erfaringene beboerne selv oppgir, da det utgjør en vesentlig begrensning i deres hverdagsliv. Flere av informantene opplyser at det ikke er lov til å opprette bankkonto, noe som begrenser deres muligheter til å foreta innkjøp. Bakgrunnen for dette kan være at mange ikke har de tilstrekkelige ID-papirene som kreves (Staavi, 2015). Selv om det nylig har kommet frem i dom at papirløse flyktninger skal ha rett på både pass, bankkonto og førerkort, ser det ut til at dette kun gjelder de

som allerede har fått godkjent sin asylsøknad og slik ikke inkluderer informantene i min studie (Kroken og Johnsen, 2017). Flere av beboerne fortalte også at de ikke hadde lov å ta seg arbeid. UDI oppgir likevel at det er mulig å søke om arbeidstillatelse, men at det stilles ulike krav som kan begrense mulighetene (u.å.f.). Ingen av informantene var i arbeid. Myndighetene kan bistå med lommepenger. Beløpet er forskjellig utfra hvilket hushold og om de er enslige eller bor sammen med familie. For en enslig beboer med såkalt selvhushold, utgjør dette et grunnbeløp på 2340 kroner i måneden. For de enslige som har fri kost er tilsvarende 750 kroner. Dersom informantene har formue, vil de ikke få noen pengeytelser fra norske myndigheter (UDI, 2012, del 3. og 4.). De ansatte oppgir at disse midlene utbetales via en konto som mottaket står ansvarlig for.

4.2.2 PC og nettbrett.

I forhold til de PC'ene som er til rådighet i administrasjonsbyggene, kan det virke som om disse ikke blir benyttet i særlig grad av informantene. Det er nokså naturlig med tanke på at de aller fleste oppgir å koble seg på nettet via egne smarttelefoner eller andre bærbare medier som de selv eier eller leier. Tilbudet vil likevel være meget viktig for de beboere som ikke selv har egne medier eller har økonomi til å skaffe seg det. For en av informantene var dette særlig fremtredende siden telefon og eiendeler var gått tapt på havet under flukten til Europa. Vedkommende gir sin brukte nyanskaffede betegnelsen "not so smartphone". De økonomiske midlene strekker ikke til å kjøpe noe mer avansert. PC-tilbudet ved Røde kors flerkultur blir derfor særlig nyttig i dette tilfellet. Ved ett av venterommene i administrasjonsbygget blir derimot PC'en flittig brukt til å spille musikk fra sitt hjemland. Siden dette kun er en enkel maskin, hadde man et køsystem dersom noen skulle ha behov for å bruke den. Siden jeg kun var her et par ganger fikk jeg ikke full oversikt over hvor mye denne ble brukt til andre ting. Dette gjelder for så vidt også de andre mottakene, men som vi skal se, reflekterer intervjuene med informantene mye av deres bruk av disse PC'ene. Figur 1 beskriver hvilke medieplattformer informantene selv opplever å ha tilgang til:

Figur 1: Tilgang til ulike medier

Som vist i Figur 1, har jeg her målt hva de erfarer å ha tilgang til. Antall laptop og smarttelefoner samsvarer likevel med det de selv eier. Som det her kommer frem har de nok så mangfoldig tilgang til ulike medier. Målingen har likevel noen svakheter. Tre av informantene sier de ikke har tilgang til stasjonær-PC, noe de har i mottakenes administrasjonsbygg. Det kommer ikke tydelig frem i intervjuene hvorfor de ikke tar disse maskinene med i betraktningen. En mulig tolkning kan være at man ikke ser behovet for å bruke disse da man eier egne maskiner. En annen kan være at man ikke har fått tilstrekkelig veiledning fra de ansatte i forhold til mulighetene til å bruke disse. Dersom dette er tilfelle, gjenspeiler det opplysningene som kommer frem i rapporten fra IMDi, som opplyser at mottakene i mindre grad gir veiledning til offentlige sider enn eksempelvis opplæringsstedene (Dahle m.fl., 2016, s.125-126) eller DIFIs rapport, der man bl.a. så et misforhold mellom beboernes og myndighetenes informasjonsbehov og manglende tilrettelegging (Viggen, m.fl., 2009, s.2 og 3). Dette er noe jeg selvsagt ikke kan videre bekrefte. Likevel viser det at intensjonen og nyttiggjørelse av disse maskinene kunne blitt videre belyst. Det er også mulig de kan ha misforstått spørsmålet mitt. Språkproblematikken har gjennom undersøkelsen blitt et fremtredende tema som jeg vil gjøre en større redegjørelse for i senere kapittel.

Ingen av informantene eide selv stasjonær PC, men ti av dem eide laptop selv eller sammen med samboende familiemedlemmer. En av informantene hadde anskaffet seg en brukt maskin via Finn.no, etter tips fra ansatte. Et par av de som eide nettbrett opplyser at dette i hovedsak blir brukt av barna. En av informantene følte denne tilgangen var positiv, da nettbrettet fungerte som barnevakt et par timer mens en selv brukte laptopen til arbeid med språkopplæring.

Av de informantene som var meget datakyndig var tilbudet og tilgangen til PC tilfredsstillende i forhold til hverdagsbruk. Man ønsket likevel å skaffe seg bedre utstyr dersom asylsøknaden ble innvilget og den økonomiske situasjonen skulle bedre seg. Særlig med tanke på mulighetene til å bruke dette i arbeid innenfor IT. Grunnet personvernet ønsker jeg ikke å utdype kompetansen nærmere, men vise til at livs- og bo-situasjonen begrenser mulighetene også for bemidlede og velutdannede.

4.2.3 Smarttelefon.

Som det kom frem fra studiene i Za'atari, hadde 89 % av de syriske flyktingene egne mobiltelefoner (Maitland og Xu, 2015, s.6). Dette samsvarer med informantene i min studie da de fleste hadde med seg mobiltelefon da de ankom landet. Halvparten av dem hadde senere også kjøpt seg ny eller brukt etter de ble bosatt på mottaket, slik at samtlige nå eier selv smarttelefoner. Som nevnt over hadde en av informantene en eldre modell som ikke hadde tilstrekkelige funksjoner for å kunne dekke behovet. Naturlig nok ønsket vedkommende å få seg ny. En annen av informantene hadde også en eldre modell, men så ikke behovet for å skaffe seg ny, da den likevel kun ville bli benyttet til telefonsamtaler. Denne trakk frem at dette var særlig viktig for å få kontakt med hjemlandet. Samtidig ble det belyst at det også var en måte å få kontakt med de ansatte på mottakene. Dette var særlig viktig for denne informanten som hadde noe helsemessige plager og hadde tidvis hatt behov for lege.

Et par av informantene fortalte at de ble oppsøkt direkte av mobilselskaper på transittmottakene de tidligere hadde bodd på. Man hadde da gjerne fått en viss sum gratis og deretter kastet SIM-kortet. Noen hadde senere oppsøkt ulike butikker og fått tilbudt det de opplever som en tilfeldig leverandør. Av leverandører nevnes: Lyca, Chili, MyCall, Chess, Telia og Telenor. Her er det viktig å legge til at det er et krav fra leverandørene at man må vise gyldige identifikasjonspapirer dersom man kunne få tildelt telefonnummer og være registrert i folkeregisteret dersom man ønsket abonnement. Dette viser noen av de problemene som ble belyst over. For asylsøkere og særlig de som da ikke har gyldig ID, har derfor begrensede muligheter til å skaffe seg abonnement og SIM-kort. En kort henvendelse til leverandørene bekreftet dette. All digital kommunikasjon var i slike tilfeller avhengig av wifi-tilgang på mottaket eller andre offentlige rom via ulike kommunikasjons-apper som Whatsapp, Viber, Imo eller Facebook Messenger. Mulighetene til å kjøpe apper, handle via nett og opprette nettbank osv. var også begrenset grunnet manglende bankkonto. Med tanke på busselskap som bl.a. opererer med billigere billetter ved bruk av

betalingsapper som er knyttet opp mot bankkort, er dette tankevekkende sett i et større samfunnsperspektiv (Kilnes, 2014, Skyss, u.å).

4.2.4 TV tilgang.

Ingen av informantene eier selv TV, men samtlige har som tidligere nevnt tilgang via TV-stuer eller samlingsrom. I forhold til hvilke kanaler de har mulighet til å se på, er det her signifikante forskjeller. Selv om alle har NRK var ikke dette et tilbud de finner tilfredsstillende. Som en av informantene så fint beskriver selv;

N6: *Vi har jo TV, men jeg bruker ikke det, for jeg forstår ikke norsk [oversatt av tolk].*

Lignende kommentarer kom fra også andre som kun hadde NRK. Til tross for dette brukte vedkommende å se på barne-TV for å lære norsk, noe en annen også gjorde.

Av de fleste beboerne var det ønskelig med flere kanaler, også blant de som hadde kanalpakker. Særlig flere arabiske kanaler var et savn, men et generelt bedre kanaltilbud ble etterspurt. I likhet med informanten over benyttet flere de norske kanalene til å lære seg språket.

N8: *[...] the best way for me to learn Norwegian language because we don't have that much you know, norwegian friends, native speakers, so we have to learn from TV. I often watch NRK on TV at least an hour a day to learn the language.*

Informanten her representerer en av de mest ivrige brukerne av norske kanaler. Det var likevel et fåtall av informantene som så nytteverdien av å ha tilgang til NRK, nettopp på grunn av manglende språkforståelse. I forhold til å benytte medier i språkopplæring er det et særlig fremtredende tema som jeg vil trekke frem i et eget senere avsnitt.

Når det gjelder selve programinnholdet, har det vært vanskelig å skille mellom det de ser via laptop, og det de ser på selve TV-apparatene. Dette vil derfor få mindre oppmerksomhet i dette avsnittet. De aller fleste var fornøyd med selve medietilbudet ved mottakene. En av informantene som ikke var tilfreds i det hele tatt, hadde ikke egen laptop, kun NRK på TV og bodde langt fra administrasjonsbygget. De fleste var likevel inneforstått med at dette var en midlertidig livssituasjon og var nokså tilfreds med tilbudet, selv om de gjerne skulle hatt mer tilgang til annet medieinnhold eller som vi skal se, et mer stabilt nett. Som nevnt er ikke nødvendigvis de kanalene

som tilbys via kanalpakker tilstrekkelig. Spørsmålet jeg da videre lurte på, var om man fikk den ønskede tilgangen til TV-innhold via internett. Dette vil jeg komme til å belyse noe mer videre utover i oppgaven.

4.2.5 Nettilgang.

Tilgangen til internett har vært et av problemområdene ved enkelte mottak, mens andre ikke opplevde problemer i det hele tatt. Både byggets plassering samt mange brukere, var separate årsaker til problemene. Enkelte nevnte å ha opplevd problemer, men viste likevel forståelse for situasjonen og var tilfreds med tilbudet. Et tregt nett var likevel gjenkjennelig for de fleste. Ser man av rapporten fra Nordlandsforsk angående konfliktskyt beboere, er ikke kommet tydelig frem (Andrews, m.fl, 2014, s. 44-45). En av informantene hadde sågar tilbudt ledelsen å hjelpe til med å bedre forholdene, noe som var blitt avslått uten videre begrunnelse. Tilgang til internett var for dem ekstremt viktig for å kunne ivareta kontakten med familie i både Syria og andre land via gratis apper som Whatsapp, Viber, Imo, Facebook Messenger eller Skype. *Ekstremt* var en betegnelse de selv brukte samtidig med både håndbevegelser og stemmebruk. Dette var derfor noe de hadde tatt opp med ledelsene en rekke ganger. En informant var nokså fortvilet over at kommunikasjonen med sine barn i Syria sviktet. Dette opplevdes som en ekstra påkjenning. Dette skyldes nødvendigvis ikke nettverket ved mottaket, men på grunn av de rådende forholdene i hjemlandet eller flyktningleirer som også ble belyst i rapportene fra Za'atari (Wall, m.fl., 2015) og REACH (2015). Siden dette belyste et såpass viktig tema, vil jeg belyse dette noe mer i kapittel 4.3.5.

4.2.6 Radio og kino.

Radio blir i større grad lyttet til via laptopene og er slik vanskelig å avgrense. I treningssenteret lyttet en av informantene gjerne til de lokale radiosendingene fra NRK via FM-nettet og hadde gjennom disse blitt kjent med musikken til bl.a. Ingebjørg Bratland. Dette gjenspeiler betydningen av den norske medievelferdens mål om å spre det kulturelle mangfoldet gjennom allmennkringkastingen. Ved å ha konkrete mål om å fremme norsk musikk i radiokanalen (NRK, 2015, § 14), bidrar NRK å øke kunnskapen til norsk kultur blant informantene. Likevel krever dette en viss språkkunnskap. Informanten var blant de som brukte TV- og nett-medier i mindre grad og benyttet tiden hovedsakelig til sosialt samvær og trening. Vedkommende bodde ved et sentralisert mottak.

Kino er en ekstrautgift som få benyttet. En av informantene fortalte likevel at man hadde gått på kino med barna noen få ganger. Siden disse ble benyttet i mindre grad, har de også fått mindre oppmerksomhet i mine undersøkelser.

4.2.7 Trykte medier.

I Figur 1 kommer det frem at de fleste har tilgang til ulike former for trykte medier. Hovedtrekket her er at de leser norske magasiner, aviser eller bøker i forbindelse med språkopplæring. Av de som ikke opplever å ha tilgang er det språkkompetansen som er til hinder. Noen nevner at de oppsøker bibliotek for å låne engelsk eller arabisk-språklige bøker. En av informantene viste stor begeistring for at biblioteket samme dag skulle bestille inn en syrisk bok fra et annet bibliotek. Det kom likevel ikke frem i denne studien om alle kjenner til denne muligheten. Nedlastning av e-bøker var det få som opplyste å gjøre. En av dem foretrakk å ha det i papirform. Dette gjaldt også en av informantene som oppga å ha vært storforbruker av bøker og papiraviser i hjemlandet. Siden de ikke har mulighet til å opprette bankkonto, begrenses samtidig mulighetene til å kjøpe bøker og apper på nett. Savnet etter arabiske trykte medier var stort. En av informantene bladde i norske aviser og bøker kun for å kikke på bilder. Vedkommende så frem til å kunne lære seg både norsk språk og norsk kultur. Språkets betydning i interaksjonen med mediene er slik et sentralt tema som jeg nå ser nødvendig å belyse mer i neste kapittel.

4.3 Fremtredende tema ved syrernes mediebruk ved mottakene.

I dette kapittelet vil jeg trekke frem noen fremtredende tema fra intervjuene. Først vil jeg ta for meg hvordan språket er av særlig betydning for deres valg av medier. Som det ble trukket frem i innledningen var det ønskelig å få kjennskap til i hvilken grad syrerne følger med på nyhetene fra hjemlandet. Det jeg ikke forutså var deres utpregede mistillit til det som ble formidlet. Dette vil derfor bli tema i andre del. Utifra de diasporiske studiene ble representasjon et fremtredende tema som jeg også vil belyse i forhold til informantene i min studie. Videre vil jeg belyse hvor mye tid som blir benyttet på ulike medier og peke på noe av årsakene til dette. Deretter vil jeg belyse kommunikasjonen med familien i hjemlandet, som et av de viktigste behovene informantene opplyste å ha. Til slutt vil jeg trekke frem et mer særegent tilfelle for å gi en viss refleksjon hvordan mediene også kan bidra som avspenning fra deres hverdagslige stress.

4.3.1 Integrering på vent. Språk-paradokset.

Siden språket har vist seg å ha en særlig betydning for interaksjonen med media, har jeg i dette avsnittet valgt å gi tema en særlig oppmerksomhet. I tillegg er språkopplæringen et viktig del av integreringspolitikken der et overordnet mål er å “legge til rette for rask bosetting, integrering og inkludering hvis søknaden innvilges” (NOU 2011:10, del 1.1). Det er en naturlig forutsetning å forstå språket om en skal kunne ha større mulighet for å være delaktig i det norske samfunnet og videre kunne delta i den offentlige debatten.

I rapporten fra IMDi ble det belyst at asylsøkere som venter på å få sin søknad behandlet har mulighet til å få 175 timers norskopplæring dersom kommunene legger til rette for dette (Dahle m.fl, 2016, s. 19)⁶. Det har ikke lyktes meg å få svar fra alle informantene i hvor stor omfang dette er blitt tilbudt. Flere oppga likevel å ha gjennomgått norskkurs, men at dette ikke har vært tilstrekkelig:

N4: *[...] to be real, it's nothing before you start the introduction program. When you start go to school, you have to go every day. But if you go two hours in the week... it's nothing. Instead I try to learn for myself...by watching movies, NRK.*

Introduksjonsprogrammet som det her refereres til gjelder de som allerede har fått sin asylsøknad godkjent. Dette innebærer flere timer norsk og samfunnsfag. I tillegg stilles det krav til kommunene at dette skal gjennomføres. Det tilbudet som gis til asylsøkere er frivillig for kommunene å gjennomføre, men det er mulig å søke statlige midler (ibid, s.6). Samtlige av informantene hadde ventet over ett år på å få sin søknad behandlet. Informantene var kjent med at dette tilbudet vil bli utvidet dersom søknaden ble godkjent. Den lange ventetiden er slik hemmende for å få en jevn progresjon i opplæringen. Utifra informantens uttalelse over virker tilgang til NRK å være særlig nyttig. Flere av informantene opplyste at de brukte å se TV og filmer i språkopplæringen, noe som også ble trukket frem i undersøkelsene fra Nordlandsforskning (Andrews m.fl., s.71). Men i motsetning til denne rapporten er det hovedsakelig ikke gjennom de norskspråklige programmene de opplyser å lærer norsk, men ved å lese undertekster på de engelskspråklige. Dette gjelder selvsagt da kun for de som allerede har tilstrekkelige engelskkunnskaper. Det var flere som også oppga å aldri se på TV. En av de som var mer norskkundig forklarer:

⁶ Fra 2017 er tilbudet blitt utvidet til 50 timers samfunnskunnskap (IMDi, 2017)

N3: - *Ingen som følger med på tv, bare jeg på hjem som trykker på TV.*
- *ingen ser på tv?*
- *nei ingen.*
- *fordi?*
- *fordi de forstår ikkje norsk.*

Informanten gjennomfører for tiden språkopplæring, som eneste i sin boenhet. En annen opplevde at beboere som ikke hadde noe skole å gå til om morgenen, gjerne satt oppe til langt på natt og så TV-serier o.l. Dette opplevdes som forstyrrende for dem som skulle tidlig opp å gå på skole eller ønsket en bedre døgnrytme. Språkopplæringen er slik ikke et felles eller daglig gjøremål for alle beboere. Dette hemmer muligheten til å få hjelp av hverandre med språkopplæringen.

Enkelte så ikke på TV i det hele tatt på grunn av manglende engelsk og norskkunnskaper. Dersom intensjonen som ligger til grunn i rundskrivet fra UDI om at tilgang til NRK skal bidra til å informere beboerne, virker dette kravet nokså absurd (UDI, 2009, punkt 3.4a). En av informantene fremmet sågar et forslag til norske TV-kanaler:

N8: Maybe the TV can put some translator or sometimes put another language in it, maybe that can help. Because a lot of people came, they don't speak norwegian, so they need to learn. In the school they will not learn everything, so the TV will help, the media will help. Everything will help.

Som nevnt over kan likevel tilgangen være nyttig dersom man har tilstrekkelige engelskkunnskaper og kan lytte til programmet og lese den norske oversettelsen. Det vil også være nyttig for å ha mulighet til å lytte til det norske språket, eller som tilfellet med informanten som leser norske aviser eller bøker for å se på bildene. Men som nevnt over kan den manglende forståelsen føre til at man ikke ser på TV i det hele tatt. Tilgang til arabiske kanaler via internett vil slik begrense TV-bruken. Bruken av norske TV-kanaler beror slik både av deres språkkunnskaper, men også i forhold til motivasjon og vilje til å bruke det i sammenheng med f.eks. språkopplæring.

Engelske eller arabiske undertekster ville for deres situasjon være meget nyttig. De fleste informantene erfarer å ha gode engelskkunnskaper. Kun en av informantene kunne ikke noe norsk eller engelsk. Vedkommende var avhengig av hjelp av familien og tolk til oversettelser. Av hensyn til personvernet ønsker jeg ikke videre belyse bakgrunnen til informanten. Norskkunnskapene kan jevnt over å sies å være på nybegynner-stadiet. Tre av intervjuene ble likevel gjennomført på norsk,

noe som fungerte bra. Da jeg spurte om språkkunnskapene til en av informantene, uttalte vedkommende lattermildt:

N10: *When I live in [mottak], a little somalisk, a little eritreisk, you know...*

Med tanke på at det som tidligere nevnt er bosatt personer fra 58 ulike nasjoner på ulike mottak i Norge, vises her en antydning av det mangfoldet av språk som fanges opp (UDI, 2016). En annen av beboerne erfarer at de lærer mer somalisk språk og kultur enn norsk og omvendt. Interaksjon med norsk lokalbefolkning virker å være i variert grad, men er heller minimal enn omfangsrik. Jeg vil gjerne legge til at informantene med kurdisk bakgrunn ikke ser ut til å ha betydning for deres engelsk- eller norskkunnskaper. Likevel er utvalget og oppmerksomheten rundt dette for lite til at jeg kan gjøre noen videre konklusjoner.

Selv om denne studien ikke avdekker hele spekteret av apper, nettsider og TV-program som brukes i språkopplæringen, vil jeg her presentere de konkrete som ble nevnt. Disse er blitt introdusert til dem i skolesammenheng: Nrk.no, Grammatikk.com, Norsksiden, UiO-grammatikk, TV 2 skole og Youtube (språksider). Selv om det finnes en rekke apper til dette formålet ser det ikke ut til at disse blir brukt i nevneverdig grad. Det ble nevnt at disse ikke var gode nok. Som det også ble belyst i rapporten fra Nordlandsforsk er Google translate nokså sentralt hjelpemiddel (Andrews, m.fl.2014, s. 43):

N10: *Its very good, Google translate. Hamdullah [takk gud], it helps.*

Selv om verktøyet oppleves som meget nyttig, fungerer likevel ikke oversettelsene optimalt. Jeg stilte derfor spørsmål om hvordan de bruker verktøyet:

N2: *Hvis jeg vil ha riktig ord jeg oversetter fra norsk til engelsk, engelsk til arabisk.*

N7: *Norwegian to english because the arabic is...from another planet..it's very different from norwegian and from english language. And I think it's very hard for people who doesn't speak english to learn norwegian, they will have some difficulties.*

Informantene erfarer at kan man ikke engelsk er ikke Google translate særlig nyttig å bruke i oversettelse mellom norsk og arabisk. En av mine kurdiske informanter uttaler dette angående kurdisk oversettelse fra norsk:

N5: *It's worse, faktisk. Because, in kurdish we have a lot of dialects and we don't have a country, you know. So no one is working on the kurdish language. And for one month they added it to Google. There was no kurdish language...before. So, it's full of mistakes. So I use arabic, not kurdish.*

Dette synes jeg var en interessant opplysning ser man fra undersøkelsene til Kurdin og norsk-kurdiske Facebook brukere (2013, s. iii). Til tross for at Kurdere i diaspora i en årrekke har samarbeidet om å styrke sin kultur via internett, opplyser informanten at det bare er kort tid siden man hadde fått kurdisk språk i Google translate⁷. Dette forholdet blir også bekreftet i ulike netttfora (Google translate forum, 2015, Causes, u.å.). Likevel viser dette at selv om språket nylig er lagt til, foregår det en endring verdt å legge merke til. Som det kommer frem i et av foraene, kan brukere selv bidra til å bedre oversettelsene (ibid). Siden jeg ikke var kjent med informantens bakgrunn før jeg skulle gjøre intervjuet, fikk jeg ikke avklart om dette var kjent. Men som det også ble opplyst inneholder språket en rekke dialekter, noe som vanskeliggjør arbeidet med å skape et felles skriftspråk.

Norske dialekter ble også trukket frem som et samtaleemne. Informantene i undersøkelsen lærte seg bokmål eller nynorsk etter hvilken kommune de er bosatt i. En av dem trakk frem at det var lettere å forstå den lokale dialekten, for det var det som ble brukt i lokalradioen NRK Hordaland og blant de ansatte. Erfaringene deres var individuelle, men en av informantene hadde vært bosatt på flere ulike mottak i landet i løpet av året. Forflytning i en så tidlig fase i språkopplæringen hadde bydd på noe problemer. Etter å ha fått opplæring i bokmål har vedkommende blitt flyttet til en nynorskkommune. Dette oppleves som meget uheldig. Ser man av de andre informantene som lærer seg nynorsk eller bokmål, virker det ikke som det er selve målformene som byr på vansker, men det å plutselig måtte forholde seg til et annet skriftspråk. Denne problemstillingen er ikke tatt opp i rapporten fra Uni Research, som også belyser at det finnes lite forskning på språkopplæring for voksne (Dahle m.fl., 2016, s.34). Det muntlige målet er selvsagt ulikt skriftspråket i alle kommuner, og en av informantene kunne fortelle meg å ha lest i en bok at vi i Norge hadde 800 ulike dialekter. Dette var noe som var gjenkjennelig med hjemlandet. Det var også forståelig for flere av de andre informantene at det muntlige ikke samsvarte med skriftspråket. Informantene viste tydelig motivasjon til å ville lære mer om det norske samfunnet, men at initiativene begrenset seg til deres språkkunnskaper eller interaksjon med beboere og nordmenn.

⁷ Intervjuet ble gjennomført i desember 2016.

En annen informant viser at syrere bosatt i Europa kanskje opplever en litt annen hverdag i forhold til språkopplæring:

N2: *Jeg vil se alt, om kultur og samfunn. Men vi trenger lære mer og studere mer for å forstå alt. Det er vanskelig. Jeg har vært i Norge ett år og to måneder, og jeg kan ikke snakke norsk. Jeg snakker...med min venn i Frankrike, han snakker bedre. Han sier til meg: kan du lære mer [i samtaler med folk på gata]? Oi, du bor på Norge ikkje i Frankrike [spøker].*

Oppholdstiden som her er gitt samsvarer noenlunde med alle informantene. Denne informanten er bosatt i en av de mindre kommunene og boligen er plassert i et lite befolket område. Videre antyder vedkommende at det ville vært bedre å være bosatt på en plass der man kunne få mer kontakt med lokalbefolkningen. Som det kom frem i rapporten fra Nordlandsforsk var nettopp samværet med nordmenn det mest effektive middelet i språkopplæringen (Andrews, m.fl, 2014, s.82). Det er likevel vært å legge merke til at intervjuet ble gjennomført på norsk, noe jeg som nevnt kun gjorde med tre informanter. Eksempelet gir derfor noe motstridende svar på hvilken betydning boenhetenes plassering har for språkopplæringen. Hvordan man opplevde sine egne språkkunnskaper kan ha påvirket disse forholdene, som det kom frem da en av informantene som ønsket tolk. Siden tolken var forsinket innledet jeg intervjuet på norsk, noe som egentlig fungerte bra. Jeg ønsker ikke å gjøre noe videre analyse i forhold til dette, som nok også ville kreve mer innsyn i deres hverdagsliv. Det er heller ikke intensjonen med oppgaven.

Hvordan de ulike skolene eller lærerne bruker media i undervisningen er ikke avdekket, men det kan virke som om man får kjennskap til ulike filmer og serier via tips fra andre beboere eller ansatte. NRK-serien “Skam” ble nevnt ved flere anledninger. Dette er en populær ungdomsserie som er har oppnådd suksess via NRKs nett-TV (NRK, u.å.):

N10: *Some watch Skam when go to school, just for learning, you know. Some people, not all.*

N1: *I tried to watch norwegian series called Skam, but i didn't like it at all. [ler] So I stopped.*

N3: *Jeg ser Skam serie. Det er lett å forstå for de snakker østlandsdialekt og vi har det på skole. Når jeg ser den altså jeg lærer masse nye ord på norsk, så det er bra synes jeg.*

N2: *Jeg har sett Skam. Veldig god serie. Jeg husker ikke navn på noen film, men jeg tenker på Skam, jeg vet ikke hvorfor det...[ler]*

Opplevelsen av serien er her udelte, uten at jeg har fått klargjort konkret hvorfor. Jeg hadde på dette tidspunktet ikke selv sett serien og kunne beklageligvis ikke utbrodere spørsmålene noe videre. Det var likevel tydelig at enkelte hadde fått kjennskap til det i skolesammenheng og videre blitt et samtaleemne blant andre beboere. Her må jeg legge til at serien på dette tidspunktet var kommet til sesong tre, der hovedkarakterene var to homofile gutter. Sesong 4, der hovedkarakteren er en muslimsk jente, var ennå ikke utgitt.

En av informantene oppga å ha sett filmer som “Beatles” og “Kongens Nei”, men det var fåtallet som hadde sett norske filmer. En av dem forklarer:

N5: *There is a reason. All norwegian films, you have to pay, but in english you can find thousands free. Torrent, or...yeah.*

Problemet man her erfarer er at de norske filmene koster penger å se på nettet. Utgifter til film- og serie-leverandører på nett blir begrenset både på grunn av en trang økonomi, men også på grunn av deres manglende muligheter til å eie en bankkonto. Det er derimot få av informantene som oppgir at de laster ned torrenter. Årsakene til dette var både at man ikke så behovet for å laste ned filmer, eller man ikke hadde kjennskap til hvordan dette gjøres. Et begrenset brukerutstyr og tregt nett kan også være en forklaring. Med tanke på språkkunnskapene, er man også avhengig av å få kjennskap til de norske filmene og nettsidene de befinner seg på, dersom man vil ha interesse av å søke de opp. Amerikanske og arabiske filmer og serier er derfor de som nokså naturlig blir mest sett på, helst via Youtube.

Noen få informanter fortalte at de så norske tegnefilmer og barne-TV for å lære språket, men dette ble gjerne gjort sammen med barna. Igjen er man avhengig av å få noe veiledning på hva som finnes av muligheter. Eksempelvis ble TV2 skole kun nevnt ved ett tilfelle, noe som for meg tyder på at veiledningen som er gitt er tilfeldig (TV2, u.å.). Dette er noe som også blir trukket frem i rapporten fra Uni Research, som mener systemet trenger tydeligere rammer for hvordan språkopplæringen blir lagt opp (Dahle, m.fl., 2016, s.13-17 og 36). I rapporten ble det også trukket frem at “Nettbasert undervisning kan være utfordrende med tanke på kategorien deltakere det her gjelder da det vil avhenge av hvorvidt beboere på mottak har tilgang til nett og PC” (ibid, s. 18).

Asylsøkeres manglende kompetanse blir også trukket frem som en utfordring for opplæringstilbudet. Som vi så av studien fra Za'atari kommer syrere fra et middelklasse samfunn og informantene i min studie innehar med få unntak et relativt høyt utdanningsnivå. Med dette som bakgrunn og med tanke på at samtlige av informantene har tilgang til både PC og nett, ville et slikt tilbud derimot vært meget nyttig. En mer strukturert veiledning, basert på de individuelle kunnskapsnivåene, ville slik vært hensiktsmessig. Dette er naturlig nok et kostnadsspørsmål. Den tidligere nevnte fleksibiliteten man må vise i mottakssystemet, påvirker både de økonomiske og administrative strukturen i opplæringstilbudet (ibid, s.175). Kompetanse Norge har laget en oversikt over ulike nettressurser som kan bli benyttet i norskopplæringen (2016). Ingen av disse ble nevnt av informantene.

Som det kom frem av Kurdins' studie av kurdiske Facebook-brukere, kan dette være et nyttig skolerings-verktøy for å lære mer om sin etniske bakgrunn (Kurdin, 2013, s. 54). I forhold til å bruke Facebook til å lære mer om Norge, ser det ut til at informantene får noe informasjon herfra men i varierende grad. En av informantene oppgir å få en god del informasjon via søk og invitasjoner via venner til ulike støttegrupper. Andre igjen ser ikke ut til å ha kjennskap om noen sider. Mine studier har derimot ikke kunnet avdekke omfanget av denne informasjonen som blir gitt. Til det vil det kreve en mer innholdsbasert analyse av deres medievaner.

Til slutt vil jeg gjerne belyse at selv om mange behøver hjelp til oversettelser og tolking, får man også det i stor grad av andre beboere:

N8: [...] *sometimes we translate for them, they learn a little bit, but that will not be good for them in the future. They need to, when they watch it, they need to understand it. When he sit alone and watch TV, he doesn't understand anything.*

Det informanten her påpeker er at hvis man ser på TV og ikke forstår det man ser, vil det kunne føre til at det som vises kan bli feiltolket. Dette er et særlig viktig poeng i forhold til å ha tillit til nyhetsformidlingene og videre representasjon av dem i mediene. Det åpner også opp for at oversettelsen som gies av andre beboere også kan være feiltolket, vrangforestilt eller påvirket av ens holdninger. Dette fører oss videre til neste kapittel som omhandler tillit til mediene.

4.3.2 Mistillit til nyhetsmediene og unnvikelse fra debatten.

Som jeg nevnte i innledningen av oppgaven var et av målene med prosjektet å finne ut i hvilken grad de syriske flyktingene fulgte med på nyhetene fra hjemlandet og den påfølgende innvandringsdebatten. Dette med bakgrunn i mine observasjoner fra 90-tallet. Gjennom intervjuene har det så senere kommet frem at tilliten til nyhetsmediene må sies å være på et bunnivå. Dette ble etterhvert et såpass fremtredende tema at jeg ser det nødvendig å belyse dette nærmere.

De fleste informantene får hovedsakelig nyheter via Facebook og en rekke arabiskspråklige medier som: Al Jazeera, Russia today, Al Mayadeen, Al Arabia, SKY arabisk, France 24 og andre mer lokale kanaler. Ofte via Facebook-feed eller apper. Holdninger som ble rettet mot de arabiske nyhetsmediene var tidvis påfallende sterke:

N5: *Al Jazeera, Al Arabia, those channels; I hate them, I just don't watch them...I don't trust them at all....BBC, its a little bit better...But everything I read I try to analyse and find the weakness.*

I likhet med denne informanten lå hovedforklaringene de fleste ga i forhold til manglende tillit til nyhetsmediene i erfaringene fra hjemlandet:

N4: *In Syria. Sometimes I watched the news, but sometimes I did not. Because I know, the two sides are lying. Because we see something [på tv] and reality is different. So, you hear something from here, something from there, but the two sides are lying to us.*

Nyheter de fikk i Syria samsvarte ikke med det de selv opplevde. Noen hendelser ble gjerne ikke formidlet i det hele tatt, selv om man hadde hørt eller opplevd at noe var skjedd. Den manglende tilliten til nyhetsmediene var slik noe de hadde tilegnet seg fra hjemlandet. Styresmaktens eierskap og propaganda fra de ulike kjempende sidene, har ført til at informantene stadig er meget skeptisk til enhver nyhet om forholdene i Syria. En av informantene bekrefter langt på vei Fandys *anywhere but here-* prinsipp, som ble nevnt i kapittelet om de arabiske mediene (Fandy, 2000, s.394):

N2: *Al Jazeera is controlled by the qatari government and Al arabia is controlled by Saudi-arabia government, so they say what the government wants them to say. Also the syrian media is controlled by the regime, so.*

Elite-dominansen som både Ghabdian og Rugh antydde å prege de arabiske mediene (2001, s.79, 2004, s.16-23), blir også langt på vei bekreftet av informantene:

N7: Even I see Russia today or Al Mayadeen doesn't mean I trust everything they say.

Den svekkede tilliten gjør seg stadig gjeldende i deres daglige nyhetskonsument. For å kunne få en noenlunde oversikt over situasjonen ser informantene seg nødt til å følge med på alle nyhetene som blir formidlet fra flere ulike kanaler. Den objektive fortellingen om krigen i hjemlandet oppleves ikke å være til stede og de ser seg nødt til å være kritisk til enhver nyhet som kommer frem i mediene.

Som informanten også opplyste innledningsvis gir BBC en noe mer nyansert dekning. Flere har også forståelse for at rapporteringen fra de vestlige nyhetsmediene er noe mer frittalende, men som en annen påpeker:

N8: When people sit in London and giving news about Syria, I don't trust that.

Informantene gjør slik stadig valideringer i forhold til opplysninger som kommer frem. Noe av årsaken til dette ligger som nevnt i deres erfaringer fra hjemlandet. De er samtidig sterkt kritisk til at nyhetsreportere ikke selv befinner seg i områdene man rapporterer fra. To av informantene forklarer å ha vært vitne til at vestlige journalister ble eskortert rundt av regjeringssoldater til utvalgte områder og talspersoner, noe som hemmer tilliten i svært stor grad. Rapporter fra nyhetsbyråene er også andre meget skeptisk til. For å få bekreftet eller avkreftet enkelte nyheter tok informantene gjerne direkte kontakt med gjenværende familiemedlemmer eller venner i Syria. På denne måten fikk de også informasjon om hendelser som ikke nådde frem i nyhetsmediene. Spørsmålet jeg videre stiller er hvorvidt norske nyhetsmedier er mer troverdige. På grunn av språkbarrieren fulgte derimot flere av dem ikke med på de norske nyhetene:

N5: Internet, all the world become small village. So everybody using their own, in their own language in order to watch tv, to watch news and anything. Their using in mother language.

Informanten som her uttaler seg, fulgte derimot en god del med på norske nyhetsmedier, men i likhet med flere, hovedsakelig for å lære seg språket. Som vi husker fra forrige kapittel ble det påpekt av en informant at det er viktig at de forstår det som blir formidlet. Av dette tolker jeg at den

norske nyhetsformidlingen står i sterk fare for å bli feiltolket. Dette vil naturlig nok også påvirke deres holdninger til de norske mediene:

N7: [...] *the norwegian news also have one face. They take only one side. I think.*

Informanten forklarte at ved å følge med på alle nyhetskanaler og sosiale medier, kunne man se at de norske mediene kun viste en side av hendelsene. Selve vinklingen og billedbruken kan selvsagt påvirke deres oppfatning av hva som blir formidlet, men også hva som får oppmerksomhet i nyhetsbildet:

N2: *Det som skjer i Aleppo nå og i hele Syria. Det er ikke på norsk TV eller norsk sosiale medier[...]Det finnes noen byer i Syria har dårlig situasjon, men de fleste har ikke hørt om de byene.*

Informanten ønsket svært gjerne å få nyhetene fra hjemlandet på norsk, for at den norske befolkningen skal se hva som skjer og i Syria og årsaken til at de flyktet til Norge. En annen av informantene opplevde at nyhetsdekningen i Norge har et for stort fokus på de mindre viktige sakene. Vedkommende trakk da frem dekningen av den norske skiløper Therese Johaug's doping-tiltale:

N5: [...] *maybe there is not big cases to talk about in Norway, or serious things. I feel...maybe I'm not from here also.... it is not so important that it must take all this place in the news. Maybe because I used to read about war and kill and blood ...so it's [fniser] big news.*

Ønsket om å se flere nyheter fra hjemlandet er en nokså naturlig motivator. Likevel kan man nok stille spørsmål i hvilken grad overeksponering av enkelte nasjonale nyheter også påvirker nordmenns verdensbilde. Jeg vil komme tilbake til noe av dette i neste kapittel som omhandler representasjon i mediene.

Med tanke på den skepsisen informantene viser overfor enhver nyhetssending, kan man nok stille kritiske spørsmål rundt troverdigheten til de syriske aktivistenes arbeid som brobygger mellom sivile kontakter i Syria og vestlige nyhetsmedier, som vist i studien fra Andén-Papadopoulos og Pantti (2013). Kompleksiteten og beskyldninger fra ulike hold kan gjøre det vanskelig også for aktivistene å avgjøre troverdigheten i opplysningene som blir gitt:

N11: [...] for øyeblikket og på bakgrunn av at det har blitt splittelse og spredning av forskjellige tankeganger og ideer, gjør at man blir forvirret av hva som er sant og ikke sant.

Et eksempel på dette kan man se i nyhetsmeldingene fra gassangrepet i Idlib 5. April 2017, der de ulike sidene i konflikten skylder på hverandre (Fransson, 2017). Arbeidet til aktivistene og deres kontakter er likevel viktig for å dokumentere det skjer og videreformidle det ut i vestlige medier. De sosiale mediene blir av informantene ikke oppgitt å være en mer pålitelig kilde, men et sted man kan få kjennskap til alternative sannheter. *Fake news* er et sentralt begrep som også har fått særlig oppmerksomhet i vestlige nyhetsmedier. Med dette menes personer som med bevisste økonomiske eller politiske motiver sprer falske nyheter som *clickbait* for å tiltrekke seg et publikum (Holmelid, 2017). En av informantene stiller seg både uforstående og opprørt over at så mange trykker *liker* på det som er opplagte falske nyheter og bilder på Facebook. En annen av informantene forklarer at folket blir passivisert og gjerne motsier seg selv eller *liker* begge sider, for ikke å avsløre sin egentlige holdning av frykt for konsekvensene.

Som det også kom frem i studien av de syriske aktivistene, har familier i hjemlandet blitt truet på livet etter at man har uttalt seg kritisk mot regimet i de vestlige mediene (Andén-Papadopoulos og Pantti, 2013, s.2188). Samtlige av informantene i min studie opplyser å ha kontakt med familie og venner i Syria, som slik kan være med på å forklare hvorfor et fåtall av informantene oppgir å delta aktivt på sosiale medier eller i kommentarfeltene. Frykten for konsekvensene kan være svært reelle. Ikke bare for seg selv, men også da for familie og venner som fortsatt bor i hjemlandet. Naturlig nok har jeg ikke full oversikt over deres aktiviteter på nettet. Men som det også kom frem av studiene av kurdere i Norge, viste en av informantene der at hun sluttet å involvere seg i diskusjoner med den motstridende part (Kurdin, 2013, s. 58). En av informantene i min studie opplyser:

N5: *Hating, the hate, the level is so high that the people just ...aaaa [roper]... on Facebook or in social media.*

Når man i Norge fokuserer på nettrull og betente debatter fra ulike politiske hold i kommentarfeltene, kan det ikke sammenlignes med det hatet som uttrykkes her. Dette fører til at mange styrer unna fra å delta. Noen velger å fjerne seg helt fra innholdet da det likevel ikke ville føre til noen løsning og samtidig kun påfører dem negativt stress. En av informantene beskriver sitt manglende engasjement på sosiale medier slik:

N11: *I prefer if it is a dialogue between a person sitting together, discussing an issue. But according to the current situation, the news and other issues, saying your opinion is a very difficult matter, so I prefer to only observe, because there is nothing you are allowed to give your opinion about. So I prefer to be observant.*

Med tanke på at informanten opplever det som ikke tillatt å komme med sine meninger, ville det vært interessant å få utdype dette videre. Denne informasjonen ble derimot ikke tydeliggjort under intervjuet. Dette fordi tolken ikke oversatte det som ble sagt på en ordrett og korrekt måte. Jeg har derfor senere fått oversatt lydopptaket. Mistanken om feiltolkning fikk jeg da et enkelt spørsmål fra meg tydelig ble betydelig lenger i oversettelsen. Neste kommentar har jeg derfor latt tolkens spørsmål belyse informasjonen som kom frem, siden svaret som informanten gir er begrenset:

N11: - [...] *we hear a low voice from the opposite direction which is you the refugees, whereas that the debate is concerning refugees. Do you feel the same that the politicians and the decision makers, are the ones who will be heard and not you?*

- *Indeed, because of all that I remain only as an observer with no opinion or trying to comment.*

Med dette tolker jeg at informanten føler at man som flyktning ikke har mulighet til å delta i debatten. Beklageligvis fikk jeg altså ikke fulgt opp denne kommentaren. En annen av informantene forklarer at tanken på å kunne kontakte journalister, skrive leserinnlegg i avisene eller blogge, kunne virke fjernt for mange. Vedkommende hadde selv kontakt med en fotograf i norsk avis. Dette ble ikke videre belyst i samtale med de andre informantene, men kommentaren viser samtidig det som flere andre også opplyser, de foretrekker å observere fremfor å kommentere. Ser man på helhetsbildet av informasjonen som kom frem under intervjuene, er dette et moment som ville vært interessant å utforske videre. Også da med utgangspunkt i regelverket fra UDI om at mottakene skal "søke å skjerme beboerne mot uønsket eksponering i media" (2008, punkt 3.3.f).

Fravikelse fra å kommentere gjelder også i forhold til de som fulgte med på norske nettsider og kommentarfelt:

N3; *Det var en person fra Syria som kommenterte på hennes [Sylvi Listhaugs] side. Jeg så denne kommentar[...]og så det er mange norske som har skrevet så mange dårlige kommentarer til han.*

Selv om informanten var nokså uenig i uttalelsen til denne personen, vegret vedkommende fra å uttale seg da en så hvilke reaksjoner denne personen fikk. Det var ikke ønskelig å havne i konflikt eller stå i fare for å bli misforstått:

N5: *[...] in arabic, when you write something politic comment some say, fuck you man! [...]* In norwegian, my language is not so strong, I can reply. But maybe I reply and maybe I understood it a wrong way. Sometimes they write in dialect, not in formal. Maybe I understand it not right, so I [pause] I'm not brave enough.

Informanten ønsker gjerne å kommentere og bryr seg ikke særlig grad om eventuelle negative reaksjoner i seg selv. Likevel er faren for misforståelser grunn nok til å avstå fra å kommentere. Kommentarene her er også interessante da det viser at enkelte følger med på norske topp-politikerens nettsider. En annen av informantene oppgir sågar at statsminister Erna Solberg og Listhaug ser ut til å gjøre en god jobb til tross for upopulære avgjørelser i deres favør. Informanten var her inneforstått med at man hadde et enormt press på mottakssystemet, noe som vedkommende også hadde blitt kjent med via ansatte på mottaket. Samme person sa at ikke alle på mottaket hadde forståelse for dette. Den lange saksbehandlingstiden på asylsøknadene var slik et betent tema som de fleste var frustrert over å ikke ha fått avklaring på. Dette var også årsaken til kommentaren som var lagt inn på Listhaug sin nettside.

Det ble for meg nokså overraskende at ingen av informantene oppgir å produsere eller skrive noe selv, til tross for de har både tid, engasjement og verktøy. Som vi har kommet innom kan både språkvansker og frykten for konsekvensene påvirke dette. Følelsen av håpløshet var likevel mest påfallende:

N9: *But me, I don't have voice. And other people like me, don't have voice. Just the people that have language have a voice, because they can show feelings. How he are feeling here [tar på brystet]...example now, there are a problem in Aleppo [evakuering]. I have a feeling inside, but I can't write anything. Because anything I write is not enough [...]. The people speak they are going out of the country, out of the ground. They are going to another city, they are dying, they are everything. But I see this, I can not feel, I can not do anything. I feel angry, and mad and sad, but I can not do anything.*

De samme følelsene av håpløshet ble reflektert hos andre informanter som ønsket å ta del i de sosiale mediene for å kunne gjøre en forskjell. Det hele føles som en gjentakende sirkel som aldri

ville ta slutt. Det var også flere som følte det vanskelig å følge med på både nyheter og sosiale medier:

N2: *F.eks det er masse bilder på Facebook, fra Syria av blod, døde barn, jeg liker ikke se på den.[...]Hvis jeg ser død eller blod, jeg tar det vekk.*

N10: *I don't watch news, because when I do, I have big problem in myself you know. You know the situation in the arab world. I use [media] for learning.*

Nyheter fra hjemlandet var en særlig påkjenning. Grusomme bilder, stadige meldinger om pågående krigshandlinger og en følelse av hjelpeløshet var forhold informantene trakk frem. En av informantene ble skjermet av sine voksne barn og så ikke noe særlig på nyheter:

N6: *- De forteller meg ikke om dårlige nyheter i Syria, de prøver å skjule det for meg, for jeg blir stresset og lei meg...Jeg er glad for det de tar hensyn, for jeg tenker og gråter mye.”*

- *Så det er bedre for deg å ikke vite?*
- *Ja. Jeg vil jo glemme, for vi har vært gjennom masse.*

Det er her viktig å påpeke at det også for flere, ikke er manglende interesse som fører til at man ikke følger med, men de psykologiske påkjenningene nyhetene gir.

I dette kapittelet har vi sett at informantene viser utpreget mistillitt til ethvert nyhetsmedie i forhold til krigs rapporteringen fra hjemlandet. Mediedekningen og videre kommentarer i sosiale medier er i ulik grad en påkjenning for informantene. Jeg vil i neste kapittel gå litt videre ved å belyse informantenes erfaringer med representasjonen av dem som syriske flyktninger i mediene.

4.3.3 Representasjon og frustrasjon.

I dette kapittelet vil jeg belyse hvordan informantene erfarer å bli fremstilt i mediene. Siden flere som jeg har vist unnviker fra kommentarfelt og nyhetsmediene av ulike årsaker, er opplysningene begrenset til å gjelde et mindre utvalg av informantene.

Som vi husker fra informanten som ønsket å få flere nyheter fra Syria i norske nyhetsmedier, var hensikten at nordmenn skulle få mer innsikt i hvorfor de flyktet fra krigen. Noe av årsaken ble lagt

til manglende rapportering fra krigen. Informantene viste i tillegg liten tillit til de nyhetsmediene. Dette blir i stor grad gjenspeilet i forhold til spørsmål om nyhetenes innvirkning for dem:

N2: It has bad impact. Because of what the Syrians... image in the media. They come to our country, eat all our food, take all our money, that's what media say...some of the media say that, they are terrorists also.

Informanten antydte at medias fremstilling av konflikten har ført til at publikum ikke forstår hva som skjer i Syria og hvorfor de har flyktet til Norge. Grunnet dette bli mistilliten til vestlige medier opprettholdt. Vedkommende er en av dem som følger mye med på nyhetene og hadde daglig kontakt med familien i hjemlandet. Informanten er også kritisk til at man får for lite språkopplæring, noe som er svært ønskelig for å kunne integrere seg i landet og få mer innsikt i norske nyhetsmedier. Kritikken mot nyhetsmediene gjentar seg hos flere:

N8: A lot of news they give the Syrian like a criminal like a terrorist. In Syria there are some terrorist, but not all the Syrians are terrorists. People that watch this news will think all the Syrians are terrorists.

Informanten var nokså frustrert over at enkelte episoder blir fremstilt som å gjelde alle flyktingene. Det er ønskelig at mediene må belyse mer av årsakene til hendelsene og bakgrunnen til personene som begår ulike handlinger for å kunne bedre inntrykkene. Hvordan muslimer blir fremstilt er også et tema som ble belyst:

N3: De må ikke vise at det er muslimer og de sier- Allahu akbar- eller dreper de mennesker og vise verden at vi er sånn. Vi er ikke sånn, det lager store problemer for oss. Så jeg blir så trøtt.

Informanten her føler at overeksponering av muslimske terrorister gir feil inntrykk av dem som muslimer. Videre viste han frustrasjon over å ikke få kunne anlegge skjegg i fare for at nordmenn skulle se på han som en terrorist. Her er det viktig å fremme at det kun er responsen i kommentarfeltene det siktes til, ikke deres møte med nordmenn i hverdagen. Eksempelet viser at mediene kan spille en vesentlig rolle i hvilke holdninger blant nordmenn informantene blir kjent med.

Flere av informantene følger med på kommentarfelt og medieomtalen omkring Syriske flyktninger, men ikke alle forstår alt som blir formidlet. Ofte brukes Google translate, noe som vist tidligere ikke er helt optimalt. Det manglende språket har som nevnt ført til at flere velger å avstå fra å kommentere. Dette gjelder også i forhold til flyktningdebatten:

N5: Yea, maybe I don't participate, but I follow it. I read comments. Special in norwegian media. If I see anything negative or positive, I enter and read. Enter and read, see how much we are welcome here.

Informanten bruker slik media bevisst for å bli kjent med nordmenns holdninger. Spørsmålet man gjerne kan spørre seg er i hvor stor grad Google translate forvrenger betydningen. Erfaringene er at de fleste nordmenn kun diskuterer tema, men det finnes også en del negative kommentarer. Selv om jeg ikke kan komme med noen videre konklusjon rundt effekten av dette, opplyste informanten at nordmenn virker som et innesluttet folk. Vedkommende erfarte selv å bli mer innesluttet etter å bli bosatt på mottaket. Manglende kontakt med lokalbefolkningen fører til at flere brukte mediene som en viktig kilde til å bli kjent med norsk språk, holdninger og kultur.

Det negative forholdet til mediene som informantene viser over, var for meg nokså påfallende. For å kunne få et mer nyansert bilde ble det etterhvert nødvendig å stille mer ledende spørsmål og høre om de er kjent med konkrete nettsider som arbeider for å hjelpe dem:

N8: A lot of time I have heard it on TV2, I heard they say welcome to...Syrians welcome to Norway, but I didn't know that they had a page on Facebook.

Igjen kommer språkbarrierene inn. Informanten snakket ikke norsk og sier selv å være veldig dårlig i engelsk. Dette er samme informant som mener nyhetene påvirker seere til å tro de er terrorister. Også andre erfarer å forstå at det snakkes om flyktninger, men forstår ikke hva det handler om. Med manglende språk var det ikke mulig å hverken bli tilstrekkelig kjent med medieinnholdet. Flere av hjelpesidene jeg har søkt etter bruker hovedsaklig norsk eller engelsk. Informanten oppgir at informasjonen som blir mottatt om Norge er tilfeldig. Videre blir det opplyst at det er flere på mottaket som ikke kan noe annet enn sitt morsmål. Dette fører til at de blir isolert.

På en annen side hadde en informant derimot mye kunnskap om flere nettsider som retter seg mot flyktninger i Norge. Språkkunnskapene virket å være betydelig bedre. Vedkommende har fått kjennskap til disse via søk på Facebook og medlems-forespørsler fra sine venner. En annen av

informantene kunne også opplyse at mange ikke er klar over mulighetene til selv å ta kontakt med eksempelvis avisredaksjonene. Denne hadde tidligere blitt kontaktet av en fotograf fra Dagbladet. Her kommer det nokså tydelig frem at kunnskap, forståelse og interesse er nødvendige premisser som må være tilstede for at mediene skal kunne bidra positivt i informasjon- og integreringsarbeidet. Det kommer også tydelig frem av dette eksempelet:

N8: [...] *some people in the mottak need to tell the people how they watch the TV, how they can get the news from the TV. Not everyone that watch the TV can get the news. They need to find some ways to get this information to the people.*

I følge dette utsagnet kan det se ut som om mottaket ikke etterfølger kravet fra UDI om å gi beboerne tilstrekkelig veiledning (UDI, 2009, punkt 3.4c og d). Som vist i rapporten fra DIFI er informasjonsarbeidet likevel begrenset til hva myndighetene ønsker å formidle, hvilken kompetanse de ansatte har og videre hva beboerne selv ønsker (Viggen, 2009, s.1-3). Nytteverdien ved å ha tilgang til TV og internett blir belyst som en mulighet til å tilegne seg informasjon om norske forhold og ha kontakt med hjemlandet (ibid, s.5). Slik som informantene poengterer viser ikke kravspesifikasjonen eller rapporten hvordan denne informasjonen skal tilegnes. Flere poengterer at medias potensielle nytteverdi både ved mottaket, i nyhetsformidlingen og bruken av sosiale medier ikke blir utnyttet tilstrekkelig:

N11: *Jeg vil bare si, nå for øyeblikket er det veldig viktig å bruke nett og særlig sosiale medier på en riktig måte, på en konstruktiv måte. For å spre de riktige handlinger eller meninger. Og man må være bevisst på hvordan en bruker media, for det kommer til å ha en stor forskjell i fremtiden.*

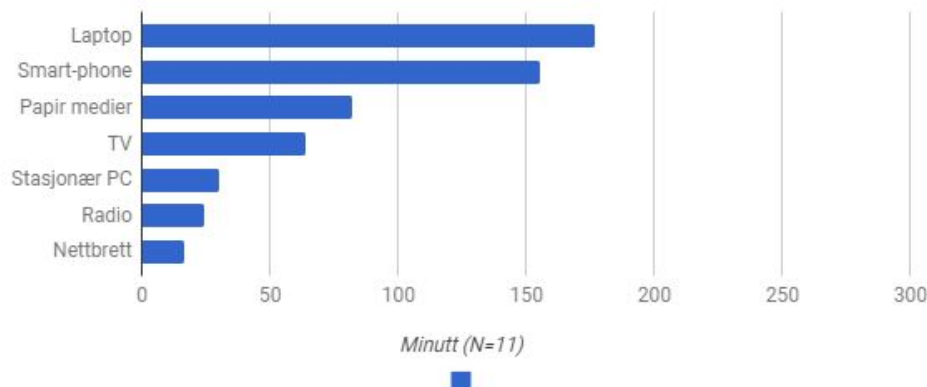
Til tross for den negative omtalen som mediene fikk, fantes det også håp om at ting ville endre seg. Som vi til nå har sett har det kommet nokså tydelig frem at informantene i stor grad har tilgang til ulike nyhetsmedier og bruker dette til tider i betydelig omfang som jeg vil belyse noe mer videre.

4.3.4 Tidsbruk på ulike medier.

Som vi har sett følger informantene i varierende grad med på nyhetsmediene og videre kommentarfeltene på sosiale medier. Som jeg vil vise i dette kapittelet kan forbudet mot å ta seg arbeid og et begrenset fritidstilbud bidra til økt mediebruk ved mottakene. Gjennom spørreskjema lot jeg informantene selv gjøre avveininger hvor mye tid de bruker på de ulike mediene. Selv om

målingen da naturlig nok kan ha flere svakheter, ser jeg informasjonen som særlig nyttig i forhold til å få innblikk i hvilke medier de bruker mest og hvem som bruker mer enn andre. Dette var også særlig nyttig informasjon som kunne utdypes nærmere i intervjuet.

Figur 3: Tidsbruk på ulike medier - gjennomsnitt pr. dag

Som det kommer frem av Figur 3 bruker informantene gjennomsnittlig litt over en time daglig å se på TV. Ser vi av SSBs målinger i Norsk mediebarometer samme år, bruker nordmenn tilsvarende 112 minutter (Vaage, 2016, s.10). Dette belyser i hvor stor grad mangelen på relevante kanaler kan påvirke deres TV-konsum. Kun en av informantene hadde tilsvarende konsum som den gjennomsnittlige nordmann. Denne oppgir samtidig å bruke hele dagen på ulike medier. Som det også kommer fra fra SSB bruker nordmenn 140 minutter daglig på internett (ibid). Naturlig nok er det vanskelig for å måle eksakt tid informantene har brukt på internett, men ser vi av Figur 3 tilsvarer bruken av laptop og smartphone til sammen godt over 300 minutter. Bare ett av mediene alene overgår nordmenns internettbruk. Her er det viktig å påpeke at dette er et gjennomsnitt. En brukte nesten ikke noe i det hele tatt. Det ble av denne sett på som mindre viktig, bortsett fra å ha kontakt med familien i hjemlandet. Av de som oppga å ikke selv eie laptop, ble tidsbruken på denne også vesentlig mindre. En av informantene opplyste problemene med å avveie tidsbruken:

N4: Every day we sit in tv-room, we play cards, watch movies until three or four o'clock in the morning.

Flere erfarer å tilbringe hele dager i TV-stua der mediebruken pågår ubemerket i forhold til både tidsbruk og innhold. Dette gjaldt derimot ikke alle. En informant forklarer at etter å ha tilbragt et par timer i TV-stua er det mer interessant for alle å trekke seg tilbake til rommene der man kan sitte uforstyrret med laptop. Det kan her legges til at mindre boenheter kan bidra til økt isolering som i dette neste tilfellet:

N1: - *Sometimes they play a bit too loud like TV-shows when I try to sleep. All the house are up to 3 or 4 in the morning. I sleep from ten or eleven so I say to them slow down the volume please.*
- *Do they respect that?*
- *Mostly yes.*

Informanten kunne opplyse at det tidvis oppsto krangel mellom de andre beboerne i forbindelse med nyhetssendingene. Selv foretrakk denne å trekke seg unna enhver diskusjon. Dette var likevel ikke noe som ble belyst av andre. Informantene belyser i større grad en misnøye mot den omfattende bruken:

N5: *I don't want to use all that, but nothing to do.*

N8: *[...] because here we don't have something to fill our time. So we go back to the media or the social media or the news. So, we spend more time on that.*

N4: *If I want to follow the news every day, I come crazy. It's not good.*

På spørsmål om årsaken til at de har så høyt mediebruk kan være at de kjeder seg fikk jeg følgende svar fra en av informantene:

N7: *No I don't think, it's because of the news, I think it's kind of sick. Psychological. How to say, like drugs [...] I check the Facebook a hundred times, check the likes and the comments. And I feel...I am coming sick so I say to myself I have to stop. I have to take it normal, just read the news know about friends. Just for check.*

Nyheter fra hjemlandet har en naturlig tiltrekningskraft. Samtidig er dette en såpass sterk påkjenning som vi også tidligere har sett, at flere unngår mediene:

N10: *I don't think of media to much. Because I go to sleep early and wake up early, I go to school, so I don't use to much...some people maybe use internet 13-14 hours. I don't like that. Some people, not all.*

Denne kommentaren viser at mulighetene til å gå på skole har ført til en sunnere døgnrytme og videre også begrenset mediebruken. Selv om nyheter og underholdningsmedier ser ut til å være det som tar mest tid, blir kommunikasjonen med familie i hjemlandet trukket fram som det viktigste. Dette vil jeg belyse noe mer i neste del.

4.3.5 Kommunikasjon med hjemlandet.

Jeg vil i dette kapittelet belyse hvordan informantene oppretter kontakten med familien i hjemlandet og videre hvilken betydning dette har for dem.

Som jeg nevnte i introduksjonen til oppgaven hadde de bosniske asylsøkerne ved mottaket kun en fasttelefon i korridoren. Samtalen med familien i hjemlandet var slik sjelden privat. Sett i dagens kontekst bidrar syrenes mobiltelefoner til en vesentlig endring i forhold til å kunne ivareta privatlivet. Jeg ble tidlig kjent med at informantene helst går ut av fellesrommet når man ringer. Jeg lot derfor ikke dette være et større tema under intervjuene. Likevel kunne en av informantene opplyse å endre språket sitt for at andre beboere ikke skulle forstå hva som ble sagt:

N1: *Sometimes I speak in english, because the others can't understand. And sometimes french. I don't speak french, but they speak french back to me, so....*

Den trange boligsituasjonen bidro til at dette ble en lettvinnt løsning for å ivareta de private samtaleene når eksempelvis værforhold eller tidspunktet hindret en i å gå ut av huset. Slik jeg tolker denne informasjonen kan det å ivareta privatlivet også innebære å ivareta sikkerheten til familien i hjemlandet. De daglige samtaleene informantene oppgir å ha med familien i Syria, viser i aller høyeste grad behovet med å ha nødvendig tilgang til internett. Samtlige av informantene benytter WhatsApp i kommunikasjonen med venner og familie i andre land. En av årsakene til dette kan som nevnt være manglende muligheter til å opprette bank- og mobilabonnement. En annen årsak er det hinderet som mobilabonnement så ut til å ha, når de under flukten krysset ulike landegrenser. Flere oppgir å ha måtte endre mobilabonnement etter hvert land. Slik ble kommunikasjonsappene mer hensiktsmessig å ta i bruk. Det krever derimot tilgang til internett, noe som stort sett var tilgjengelig på de fleste offentlige steder. Mottakets wifi-tilbud var som vist særlig viktig. Samtidig opplyser de som har skaffet seg et mobilabonnement eller kontantkort, at dette gir mer stabile linjer og man når frem til områder i Syria som ikke har tilgang til internett. For dem som ikke har de nødvendige ID-papirene og i tillegg har familie i områder uten nett, vil man ha mindre mulighet til selv å opprettholde kontakten.

Videosamtaler var naturlig nok ekstra utsatt for kommunikasjonssvikt og blir benyttet i noe mindre grad. Selv om et svakt nett blir oppgitt å være et problem på mottakene, ligger hovedårsaken til

disse problemene oftest på forholdene i Syria. Her er det lokale forskjeller og strømbrudd eller strøm-sanksjoner blir ofte nevnt:

N6: *Barna bruker å sende melding; mamma, vi har fått strømmen tilbake, nå kan du ringe [...] Så det er bare en gang per dag. Og det kan være når som helst, for de vet ikke når de får strøm tilbake.*

I grenseområder i nord opplever man at det er generelt dårlig nett, og familiene i hjemlandet må gjerne ta seg opp på en høyde for å få dekning. Av denne grunn foregår også kommunikasjonen ofte en vei. For enkelte gjør man gjerne avtaler på forhånd når man vil ringe. I tillegg føler informantene at man til stadighet må ha nettdækning. Dette for å være tilgjengelig dersom familien ville kontakte dem og slik ikke skape gjensidig uro:

N8: *For my family its great to have someone to contact with.*

N3: *Ja, for nå jeg hører hennes stemme jeg blir litt rolig [...] Hun selvfølgelig blir veldig glad. Og når jeg fortalte hun jeg har fått bosted hun begynte grine [flirer].*

Informanten her viser tydelig at kontakten med sin mor demper uroen i kroppen. Behovet for kontakt med hjemlandet varierte naturlig nok i hvilken grad man hadde familie og venner å kontakte, men for dem som hadde dette var kontakten svært viktig:

N2: *Det er veldig veldig vondt, fordi når eg ikkje har kontakt med min familie...eg kan ikkje sove. For alle i mitt land er i krig, og bombe og død. Eg må snakke med min familie. Når eg ikkje fikk snakket med dem en uke, jeg ble veldig trist for det.*

Som vi ser av denne kommentaren blir mangel på kontakt med familien trukket frem å være en direkte årsak til søvnløsheten. Paradokset i uttalelsen blir hvor stor grad denne kommunikasjonen, eller mangelen på den, demper stressnivået eller eventuelt øker det. Underholdningsmediene blir også brukt som et verktøy for å dempe stresset. Dette vil jeg belyse mer i neste kapittel.

4.3.6 Bruk og tilfredsstillelse.

Som det kom frem i tidligere kapittel brukte enkelte svært mye tid på nyhetsmediene, noe som kan være en påkjenning. Som en motpol til de emosjonelle følelsene dette gir, kan underholdningsmediene potensielt bidra som virkelighetsflukt og et sted å frembringe alternative

emosjoner enn bare sinne, sorg og frustrasjon. Siden de fleste opplever bruken av underholdningsmediene kun som en tidtrøyte, er informasjonen som blir belyst noe begrenset.

Fotballkamper via laptopen og videre FIFA-spill ble trukket frem av flere å ta mye tid. Vestlige og arabiske filmer og serier ble også trukket frem. Vikings og Game of thrones ble godt likt av flere. En av informantene følger lite med på nyhetene, da det fører til depressive tanker. Denne foretrekker å se på morsomme videoer på Facebook, som avspenning. Når jeg så spurte om deres mediebruk på noen måte har endret seg etter at de kom til landet, bekrefter flere at man har større tilgang til ulike medier. Dette kan selvsagt ha bakgrunn i at de nå har større tilgang, men også i forhold til den generelle medieutviklingen. En av informantene hadde yrkesbakgrunn som utvikler av sikkerhetssystemer i IT-bransjen. Vedkommende poengterte at etter seks år med krig hadde teknologien blitt så avansert at syrere nå hang langt etter i utviklingen. Behovet for skolering var påfallende også for de som i utgangspunktet hadde høye utdanninger. Det man kunne lære seg via nettet oppleves som begrenset. Samme informant fortalte at de aller fleste på mottaket brukte media som underholdning. Selv bruke vedkommende timesvis på å se YouTube-videoer av andre spille Counter strike, The Vision, Resident evil eller The Division. Fascinasjonen lå i spenningen som ga visse følelsesmessige reaksjoner. Ved å slå lyset av i rommet, ble følelsen ytterligere intensivert. Dette ble en sterk motpol til den følelsen av håpløsheten i forhold til deltagelse i kommentarfelt og nyhetsmedier. Slik jeg ser av eksempelet og den omfattende mediebruken enkelte har, ville et større fokus rettet mot hvilke emosjoner dette fører med seg, vært særlig interessant å følge opp i videre studier.

Med dette til jeg avslutte kapittelet med en kort redegjørelse av hva som er kommet frem i analysen. Først har vi sett hvordan mottakene legger til rette for tilgang til ulike medier og internett. Disse ser ut til å etterfølge kravene som er gitt av UDI. Videre benytter informantene disse i ulik grad, da de gjerne eier egne medier selv. Nyhetsmedier og sosiale medier blir flittig tatt i bruk for å bli kjent med forholdene i hjemlandet. Videre blir mediene i stor grad benyttet til å lære seg det norske språket. Det største behovet som mediene likevel fyller er å kunne ha kontakt med familien som fortsatt bor i Syria eller i andre land. Med dette vil jeg nå videre diskutere informasjonen som er kommet frem i analysen opp mot problemstillingene i oppgaven.

5. Drøfting, konklusjon og veier videre.

I dette kapittelet vil jeg sammenfatte informasjonen som er kommet frem i analysen med teoriene som tidligere har blitt belyst, ved å drøfte problemstillingen: *hvordan konteksten de syriske asylsøkerne befinner seg i på mottakene påvirker deres mediebruk*. Jeg vil da først drøfte i hvilken grad konteksten påvirker hvilke medier og medieinnhold informantene har *tilgang* til. Videre vil jeg drøfte hvordan konteksten påvirker deres daglige mediebruk. En endelig konklusjon vil kunne besvare problemstillingen og gjøre noen videre anbefalinger.

5.1 Drøfting av kontekstens betydning for *tilgang* til medier og medieinnhold.

Som følge av krigen i Syria er familier splittet og millioner av syrere har flyktet til en rekke nærliggende og fjerne land. Dette medfører at mediene blir særlig viktige for å kunne opprettholde kontakten med familie og venner over flere landegrenser. Dette kommer frem både i mine undersøkelser og i studiene fra Jordan (Wall, m.fl., 2015). Som vist i rapporten fra REACH innebærer dette betydelige kostnader for de som er gjenværende i Syria, men har samtidig høy prioritet (2015, s.8). I en av studiene fra Za'atari kommer det frem at hjelpeorganisasjonene går imot sine tilbyr gratis internett-tilgang som de har satt som mål, da det vil innebære betydelige merkostnader (Maitland og Xu, s.5). For disse flyktningene vil private tilbydere være eneste mulighet til å logge seg på internett. Spørsmålet blir hvordan konteksten de syriske asylsøkerne befinner seg i på norske mottak, har av betydning for deres mulighet til å opprettholde kontakten.

En av grunnpilarene i den norske medievelferdsmodellen er utbyggingen av et universelt tilgjengelig kommunikasjonssystem (Syvertsen m.fl., 2014, del 1). Om dette kommer informantene tilgode vil avhenge av i hvilken grad de har tilgang og bruker de ulike mediene. Jeg vil her argumentere for at de mulighetene informantene har til å benytte seg av dette, er begrenset til hva de selv har mulighet til å anskaffe eller hva mottakene har mulighet til å tilby. Noen av begrensningene fra informantenes side, ser vi særlig rundt kravene til nødvendige papirer ved anskaffelser av bankkonto, mobilabonnement og muligheten til å ta seg arbeid. I rapporten fra DIFI blir det opplyst at manglende mulighet til å skaffe seg bankkonto, vil være til hinder for at eventuelle arbeidsgivere skulle kunne utbetale lønn (Viggen, m.fl., 2009, s.22). De fleste informantene oppgir å ikke ha lov å ta seg arbeid eller ha mulighet til å opprette bankkonto. Likevel

har flere skaffet seg PC-utstyr og mobilabonnement etter at de ankom landet. Lompepenger fra mottakene kan ha gitt dem mulighet til å anskaffe dette (UDI, 2012). Siden jeg ikke er kjent med bakgrunnen for deres asylsøknad og økonomiske status, kan jeg ikke gjøre noen videre konklusjoner ut av dette. Uansett vil regelverket rundt disse anskaffelsene, legge noen hindringer i veien for de som vist ikke har de nødvendige papirene. For informanten som hadde mistet alle sine eiendeler, blir situasjonen særlig prekær, da denne i større grad er avhengig av hva mottakene kan bidra med.

Direktivene som mottakene får fra UDI, kan sikre at alle beboerne på asylmottak skal kunne ta del i medievelferden, ved å tilrettelegge for tilgang til NRK og internett (2009). Som vi så i rapporten fra DIFI ble det trukket frem at mottakene ikke etterfølger kravene med å tilby tilstrekkelig tilgang til TV og internett (Viggen, m.fl., 2009, s. 35). I mine undersøkelser er det derimot ikke kommet frem at tilbudet er utilstrekkelig i følge direktivene som er gitt, da samtlige oppgir å ha tilgang til internett via mottakenes WI-FI og NRK via TV. For informanten som må til naboboligen å se TV, blir tilgangen også til en viss grad opprettholdt, da denne boligen er tilsluttet mottaket.

Derimot ser det ikke ut til at det fra UDIs side er rettet noe direkte kvalitetskrav på det tilbudet som gis. Samtidig blir det i rapporten fra DIFI fremmet at UDI arbeider med “å bedre kvaliteten på og tilgangen til den nettbaserte informasjonen” (Viggen, m.fl., 2009, s.35). Det er også i forhold til kvaliteten jeg finner større forskjeller på hvordan konteksten påvirker tilgangen for informantene. I en tid med stort press på systemet, med en rekordstor tilstrømming av asylsøkere, ser det ut til at mottakene er nødt til å vise fleksibilitet også i forhold til medietilbudet. Dette har bl.a. gjort seg gjeldende i den tidvise kritikken mot et tregt nettverk. Denne svakheten er ikke blitt belyst i rapporten fra DIFI (ibid). Løsningen fra mottakenes side blir bl.a. å opprette flere tilgangspunkt eller anskaffe større hastighet. Dette er lokale tilpasninger som må gjøres og kan åpne for potensielle forskjeller i kvaliteten på nettverket ved andre mottak. Dette er likevel ikke et større problem ved mottakene i min studie, da nettverkstilgangen blir oppgitt å være tilfredsstillende for de fleste informantene. De viser også forståelse for at mange påloggede beboere forringer kvaliteten på nettverket. Det blir oppgitt at ved enkelte avsidesliggende boenheter er det noe tregere nett. Dette er likevel ikke like prekært som det eksempelvis er blitt påvist i studier fra Syria og nærliggende flyktningeleire (Wall, m.fl, 2015, Maitland og Xu, 2015, REACH, 2015). Informantene oppgir også at det er forholdene i hjemlandet som hovedsakelig skaper problemer i kommunikasjonen. Slik sett ser jeg en fordel av at den tilretteleggingen som både myndighetene og mottakene ivaretar, også er

et gode for de familiemedlemmene som er gjenværende i hjemlandet. Både som trygget for hvordan det har gått for de som har flyktet, men også en måte å få informasjon om verdenssamfunnet i en tid med begrensede mulighet til å tilegne seg informasjon innad i Syria.

Maitland og Xu argumenterer for at det er syreres bakgrunn fra middelklassen som påvirker deres behov for internett (2015, s.5). Dette er til en viss grad riktig ser man av deres utdanningsbakgrunn. Likevel ser jeg at behovet for å ha kontakt med hjemlandet, både som sosial støtte og å få visshet om familiens trygghet, går på tvers av eventuelle klasselinjer. Den påkjenningen det er å ikke få kontakt, ville slik jeg ser det vært betydelig større dersom mottakene ikke hadde etterfulgt behovet med å utbedre nettverket. I tillegg til dette er det å få kjennskap til hva som faktisk foregår i nærområdene i Syria, et behov som ikke ser ut til å bli ivaretatt på en tillitsvekkende måte av nyhetsmediene. Dette vil jeg drøfte noe mer senere.

Samtlige av informantene eier eget utstyr og har slik god nytte av å kunne logge seg på mottakets WI-FI. Ved å tilby utleie eller salg av brukte maskiner for de som ikke eier dette selv, ivaretas målene fra regjeringen om å sikre den enkeltes “verdighet og funksjonsevne”, samt at mottakene må være kostnadseffektive (NOU 2011:10, del 1.1.). I en tid med økende ankomster, vil anskaffelser av nytt og dyrt utstyr være slik jeg ser det en uhensiktsmessig ressursbruk da mottakene ikke er kjent med hvor lenge asylsøkerne vil bli boende. Samarbeidet som et av mottakene har med Røde kors vil være svært nyttig for dem som ikke har økonomi til å benytte seg av tilbudet fra mottakene og et videre gode for integreringen ved å få mulighet til å ha kontakt med lokalbefolkningen (Dahle, 2016, s.209). Samarbeid med lokale aktører blir også trukket frem som et eget krav fra UDI (2008b). Informanten som ikke selv hadde PC og i større grad benyttet seg av dette tilbudet, hadde noe bedre norsk talespråk enn de andre informantene ved mottakene. Observasjonen jeg her gjorde åpnet opp for en refleksjon hvorvidt de personlige mediene kan være et potensielt hinder i integreringen. Røde kors og administrasjonsbygget ligger et godt stykke fra informantens bolig. Transportkostnader er derfor et element som direkte kan påvirke hvorvidt de som har egen PC finner det nødvendig å reise til Røde kors for å få språktrening. I rapporten fra UNI Research viser mottakene vilje til å bidra med busskort til de som i utgangspunktet ikke har krav på dette (Dahle, m.fl., 2016, s.202). Jeg vil likevel her være varsom med å gjøre noen videre konklusjoner ut av dette enkeltstående tilfellet. Transportkostnadene vil også ramme informanten som benytter seg av dette tilbudet.

I rapporten fra DIFI ble det trukket frem at enkelte beboerne har selv måtte anskaffe seg TV og kanalpakker (Viggen, m.fl., 2009, s.35). Jeg har ikke avdekket om informantene i min studie har måtte gjøre det samme. Økonomiske begrensninger og krav om å fremme telefonnummer ved opprettelse av abonnement (Canal Digital, u.å.), viser at dette likevel ikke er en selvfølgelig mulighet. Jeg har likevel avdekket at det finnes individuelle forskjeller på hvilke TV-kanaler som tilbys. Siden dette ikke er sentralstyrt, vil tilbudet bli påvirket av mottakenes vilje til å gjøre slike investeringer. Samtidig har også samarbeid med ulike bolig-tilbydere vist å påvirke tilbudet. Som vi også så hadde de ansatte ulike erfaringer i hvilket gode eller onde dette tilbudet medfører. Dette vil slik både være basert på den individuelle ansattes erfaring og et kostnadsspørsmål. Informantenes ønske om å få flere kanaler, viser at tilgangen via internett ikke nødvendigvis er tilstrekkelig. Dette kan naturlig nok ha bakgrunn i funksjonelle fordeler. Samtidig vil ikke internett ha det samme tilbudet som TV-kanalene. Det krever en viss kunnskap om hvordan man kan få tilgang til innhold via internett, særlig da i forhold til de norskspråklige sidene. I tillegg vil enkelte nettsider, som vi så i forhold til norske filmer, innebære en viss økonomisk utgift. Manglende mulighet til å kunne opprette bankkonto, påvirker både muligheten til å handle via nettbutikker, apper eller opprette ulike streaming-abonnement. Dette vil også gjelde eventuelle betalingsmurer på nettaviser (Enjolras, m.fl., 2014, s.121).

Utifra tidligere studier av mottak og UDIs regelverk, har ikke mobiltelefonenes nytteverdi fått særlig oppmerksomhet. Mobiltelefoner og abonnement er noe beboerne i utgangspunktet må skaffe selv. Informantene har også selv i mindre grad tatt opp dette tema bortsett fra at alle eier en og den brukes i varierende grad. En av informantene trakk likevel frem at den var viktig for å ha kontakt med ansatte grunnet helsemessige plager. Maitland og Xu belyser i sin rapport at mobiltelefoner kan være særlig nyttig både for at hjelpeorganisasjonene skal få kontakt med flyktingene og samtidig ha mulighet til å dele viktig informasjon (2015). Dette kan også være en måte for flyktingene å få kjennskap til hva som skjer av aktiviteter i teltleirene (ibid, s.1 og 2). Her finner jeg at potensiale som ligger i mobilbruken kan i større grad bli utnyttet også ved norske mottak. Med dette mener jeg å utarbeide et informasjonssystem som er tilrettelagt for mobile plattformer. Dette kan naturlig nok være både ressurskrevende og komplisert arbeid ser man særlig av mangfoldet av språk ved mottakene. Samtidig viser studien fra DIFI at den informasjonen som finnes på en rekke språk på nettet, ikke ser ut til å nå ut til beboerne grunnet manglende veiledning (Viggen, m.fl., 2009, s.34). Fra de ansattes side, ble det trukket frem at det er vanskelig å holde seg oppdatert på tilgjengelig informasjon (ibid). Slik sett ser jeg at de ressursene som allerede er satt

inn, kan med fordel bli mer effektivisert. Som det også kom frem av rapporten fra Maitland og Xu vil stadig utskiftning av SIM-kort være et potensielt hinder for at et slikt informasjonssystem skal være velfungerende (2015, s. 5). Utifra norsk kontekst kan manglende muligheter for å opprette mobilabonnement også være til hinder. Likevel vil tilgangen til gratis WI-FI ved mottakene ha en betydelig fordel, da flyktningene i Jordan var avhengig av private tilbydere av mobildata (ibid, s.4). På lang sikt ville også et slikt system være et noe mer stabilt og forutsigbart verktøy, ut fra den ustabiliteten som preger mottakssystemet. Argumentene fra UNI Research mot at IKT kun kan bli benyttet som et supplement i språkopplæringen, grunnet manglende tilgang på utstyr, stiller seg nokså svakt ser vi av alt det utstyret som informantene i min studie oppgir å ha tilgang til (Dahle m.fl, 2016, s.205). Samtidig ser jeg at manglende økonomiske ressurser kan være et reelt problem for enkelte beboere. Dette er noe jeg ser med fordel bør få større oppmerksomhet i videre studier. Jeg vil nå gå noe mer videre med å drøfte hvordan konteksten er med å påvirke selve mediebruken.

5.2 Drøfting av kontekstens betydning for informantenes daglige mediebruk.

I dette kapittelet vil jeg videre drøfte i hvilken grad konteksten også påvirker informantenes mediebruk, ved å trekke frem de fremtredende temaene som ble belyst under analysen. Jeg vil da først drøfte i hvilken grad språkkunnskaper kan være en kontekstuell barriere. Deretter vil jeg drøfte i hvilken grad konteksten påvirker deres tillit til mediene. Videre vil jeg drøfte hvorvidt konteksten påvirker deres vilje og evne til å delta i samfunnsdebatten. I fjerde del vil jeg drøfte hvorvidt mediebruken også kan ha ført med seg noen emosjonelle konsekvenser.

5.2.1 Språk som kontekstuell barriere.

Til tross for at norskopplæring er en viktig del av integreringspolitikken (NOU 2011:10, del 1.1), er det som tilbys ikke tilstrekkelig sett fra informantenes erfaringer. Forskerne fra UNI research trekker også frem at tilbudet har blitt redusert fra 250 til 175 timer (Dahle, m.fl. 2016, s.110). I en tid med lang ventetid på asylsøknaden har de tildelte timene blitt brukt opp, noe som hemmer progresjonen i opplæringen. Samtlige av informantene i studien har vært bosatt over ett år på mottak. Ser man av UDIs informasjonssider, kan de ikke med sikkerhet si hvor lang behandlingstid det vil bli (u.å.d), men i en uttalelse til NRK i 2015 oppgis en gjennomsnittstid på 1,5 år (Hellesnes og Sandvik, 2015). Det er som også vist ikke gitt at språkopplæring vil bli tilbudt til asylsøkere i alle norske kommuner (Dahle m.fl, 2016, s. 19).

UNI Research kortfattede anbefalinger om at nettbasert undervisning kun bør benyttes i tider med stort belegg og videre kun henviser til at det finnes noe gratis undervisningsmaterieell på nett (Dahle, m.fl., 2016, s.177), reflekterer slik jeg tidligere også har drøftet, et manglende fokus på det potensiale som mediene innehar. Også da i faser med mindre pågang av asylsøkere. Den sporadiske bruken som informantene oppgir å ha i relasjon til språkopplæringen, viser at det mulig ikke finnes noen overordnet strategi eller styring. Forskerne fra UNI bekrefter også mine antagelser og legger til at det er manglende forskning på voksenopplæringen (ibid, s.7). Ser man av problemene som blir tatt opp i forhold til ulike skriftspråk mellom kommunene og norske dialekter, er dette også noe jeg ser burde få noe mer oppmerksomhet av forskerne. Hvordan mediene bidrar til å opprettholde progresjonen i en tid med lange ventetider på asylsøknader og press på ressursene, ser jeg med fordel kunne blitt utforsket videre. Den satsingen på digital undervisning som TV2 Skole nå er igang med, belyser at det finnes både et behov og potensiale (2017). Spørsmålet videre blir hvordan dette manglende språket får av betydning for deres mediebruk.

Det som hittil ikke er blitt belyst i forskningsrapportene eller i mine analyser, er NRKs manglende teksting i norskspråklige program. Som vi husker påpekte informantene at det var ønskelig å få undertekster. Disse er slik avhengig av å få noe veiledning i bruk av tekst-TV, der undertekster er tilgjengelig (NRK, 2016b). Dette eksempelet viser tydelig at tilgang i seg selv ikke nødvendigvis fører til at mediene får den fulle nytteverdien som de skulle tilsi å ha. Intensjonen om at NRK skal være informativ blir også begrenset grunnet informantenes manglende språkkunnskaper (UDI, 2009, punkt 3.4a). Dette ser vi særlig blant de som ikke ser på TV overhode. Norske medier ser i høy grad ut til å bli benyttet i forbindelse med språkopplæring. Slik sett kan myndighetenes tilbud om språkopplæring i seg være et vesentlig bidrag til å øke interessen mot norske medier og videre øke muligheten til å tilegne seg informasjon om det norske samfunn.

Som det kommer frem av sluttrapporten fra Mediation of Migration (MoM), blir det ikke påvist at de såkalte hjemlandsmediene fortrenger annen mediebruk (UiO, 2014). Men som vist i mine analyser vil et manglende språk føre til at informantene hovedsakelig benytter hjemlandsmediene. Disse forskjellene kommer tydeligere frem ser vi av utvalget av innvandrere som har en gjennomsnittlig oppholdstid på 11 år og slik har et betydelig bedre språk og videre kunnskap om det norske samfunn (Beyer, 2013). Siden språkkunnskaper da viser seg å være avgjørende for hvilke medier informantene i min studie følger med på, er det vanskelig å vurdere funnene opp mot de diasporiske studiene. Eksempelvis avhenger Hafez' kategorier av at brukeren har kunnet tilegnet

seg en viss holdning til de ulike lands medier (2002). Noen av informantene viste likevel frustrasjon over hvordan de blir fremstilt i norske nyhetsmedier. Deres manglende språk kan naturlig nok få konsekvenser av deres opplevelser av formidlingen. Samtidig ser jeg at Google translate bidrar i stor grad til at informantene blir kjent med nordmenns holdninger via kommentarfeltene. Selv om dette er et særdeles nyttig verktøy som kan benyttes også i andre sammenhenger, er potensiale for at kommentarene blir feiltolket også i høyeste grad til stede. Til tider gjøres disse oversettelsene også gjennom flere ledd, fra norsk til engelsk og videre til arabisk. Bruk av Google translate er også vist å blir benyttet av beboere ved andre mottak (Andrews, m.fl., 2014, s. 43). Dette ser jeg med fordel kunne blitt utforsket videre. Både i hvilken grad dette er av betydning i en integreringsprosess, men også i hvilken grad deres erfaringer med det norske samfunn blir videreformidlet i sosiale medier.

5.2.2 Kontekstens påvirkning av troverdigheten og holdningene til mediene.

Som vi så i analysen kan informantenes tillit til de arabiske nyhetsmediene ha blitt forringet allerede i hjemlandet. Jeg vil her drøfte hvorvidt denne tilliten gjør seg gjeldende ut fra konteksten på mottak i Norge. Motsetningene mellom de arabiske og norske mediene er vist å være store. Den vesentlig økte presse- og informasjonsfriheten som den norske medievelferdsmodellen står for, skulle tilsi også å kunne komme informantene til gode (Syvertsen m.fl, 2014, kap. 3). Dette ser vi særlig av deres tilgang til ulike medier og medieinnhold. Deres språkmangel fører likevel til at norske nyhetsmedier i mindre grad blir benyttet. Slik blir den manglende tilliten som flere av de arabiske forskerne har argumentert for også opprettholdt (Ghadbian, 2001, Fandy, 2007). Blant annet fordi de oppgir å bruke de samme nyhetskanalene som i hjemlandet. Samtidig viser studien fra REACH en vesentlig motsigelse til dette, der 72 % av de syriske informantene innad i Syria oppgir å ha stor tillit til nyhetene i sosiale medier (2015, s. 8). Forskerne argumenterer for at denne høye tilliten har bakgrunn i manglende formidling fra krigen gjennom massemediene (ibid). Jeg vil likevel stille meg noe kritisk til disse funnene, da både mine egne undersøkelser og studiene fra Za'atari viser at informantene har en utpreget skepsis til den informasjonen som kommer frem også fra sosiale medier (Wall, m.fl., 2015, s. 247-248). Man kan kanskje da stille spørsmål om denne skepsisen rundt sosiale medier er større utenfor Syria. Jeg kan derimot ikke gjøre noen videre konklusjoner, da det er vanskelig å få en full oversikt over situasjonen i Syria. Metodevalg kan også naturlig nok ha påvirket resultatene fra REACH.

Medienes fremstilling av krigen i Syria, samsvarer hverken med erfaringene til informantene fra Za'atari eller blant syrerne på mottakene (Wall, m.fl., 2015, s. 248). Dette fører til en manglende tillit til informasjonen som kommer frem. Som vi så av studien til Andén-Papadopoulos og Pantti, har de syriske aktivistene spilt en nøkkelrolle i å formidle verdensbildet av krigen i Syria. Spørsmålet blir i hvor stor grad dette verdensbildet er påvirket av aktivistenes politiske agendaer. Deres verifisering av nyhetene går gjennom flere ledd (2013, s. 2195), mens informantene i min studie og Za'atari gjerne får informasjon direkte fra berørte familiemedlemmer eller via ulike sosiale kanaler (Wall, m.fl., 2015, s. 248). Som informantene opplyste, vil journalistenes manglende mulighet til å komme nære ulike områder påvirke formidlingen. Aktivistenes arbeid opp mot ulike nyhetsbyråer, er også avhengig av kontakten med personer i områdene der det skjer. Samarbeid med internasjonale nyhetsbyråer og eventuelle mellommenn, kan også påvirke troverdigheten til de norske nyhetsmediene. Det er slik ikke gitt at norske medier, til tross for å inneha en større pressefrihet, har mulighet til å formidle et riktig bilde av krigshandlingene fra områder der denne friheten er i større grad svekket. Dette er likevel ikke noe jeg i denne studien kan gjøre noe videre konklusjoner rundt. Men med tanke på det emergende fokuset mot falske nyheter også i vestlige medier, er dette likevel et tema som ville være interessant å utforske videre.

Fogt og Sandvik trekker b.l.a. frem en studie fra England som viser at innvandrere i større grad sammenligner de ulike nyhetsmediene og viser med det stor grad av kritiske og reflekterende evner (2008, s. 125). Dette samsvarer også med Fandys *anywhere but here*- prinsipp og videre medievanene til informantenes i mine undersøkelser (2000, s.394). Fogt og Sandvik belyser også at innvandrerungdom føler norske nyhetsmedier har for mange saker om Norge og nordmenn (2008, s. 124). Dette argumentet samsvarer med informantene som omtalte Johaug-saken som overeksponert og lite viktig. Forskerne argumenterer videre for at nyhetene må ha et mer transnasjonalt fokus for å forhindre at innvandrerne gradvis skal slutte å bruke dem (ibid, s.125). Siden denne studien ble gjennomført har NRK økt sin satsing på utenriksnyheter (Jensen, 2016). Spørsmålet videre er om informantene er kjent med det programtilbudet som finnes. Språkbarrierer kan naturlig nok påvirke dette. Ut fra informantens opplysning om at beboerne trenger veiledning om hvordan de skal bruke mediene, ser det ut til at også være påvirket av andre forhold, som kunnskapen rundt tekst-TV og programinnhold. Tidligere studier av mottak viser at selv påkrevd informasjon ikke når ut til alle beboerne (Dahle, 2016, s.128, Viggen, 2009, s.23). Det ser derfor ut som en eventuell veiledning rundt den norske samfunnsstrukturen og mediepolitikken er nokså begrenset på dette stadiet i

asylprosessen. Riktignok er det kommet nye regler som tilbyr flere timer samfunnsfag, men likevel er dette tilbudet begrenset til hva kommunene er villig til å gjennomføre (IMDi, 2017).

Den høye tilliten som innvandrere i Norge ble påvist å ha i rapporten fra Mediation og Migration, ser da ut til ikke å gjøre seg gjeldende hos informantene i min studie (UiO, u.å). Igjen så ser jeg at utvalget kan påvirke disse resultatene, noe som gjør det vanskelig å sammenligne. Som vi husker advarte Hafez mot å omtale innvandrere som en homogen gruppe (2008). Mine undersøkelser viser at det også finnes nyanser blant syrerne. Dette baseres både på deres varierte tidsbruk og interesse for ulik medieinnhold. Igjen har også språkkunnskaper betydning for hvilken grad de bruker norske medier.

5.2.3 Kontekstens påvirker deres vilje og evner til å delta i samfunnsdebatten.

En rapport fra ytringsfrihetens status i Norge, viser at innvandrere får ubehagelige kommentarer på sosiale medier rettet mot sin person, noe som fører til vegring fra å kommentere senere (Staksrud, m.fl., 2014, s.40). Dette samsvarer med erfaringene til informanten som fulgte med på Listhaugs blogg. Eksempelet viser at også observasjoner av negative kommentarer kan føre til vegring. Som analysen viste er likevel frykten for å feiltolke eller bli feiltolket hovedårsaken til at de som følger med unngår å kommentere. Ser man av den kulturen av usakligheter som til tider preger norske kommentarfelt (Enjolras m.fl, 2014, s.172), kan man kanskje stille spørsmål hvorvidt informantenes kunnskaper både i forhold til språk og norsk kultur, bidrar til å påvirke deres forståelse av innholdet. Man kan også stille spørsmål om Listhaugs følgere er et representativt utvalg av befolkningen. Studier har vist at nesten halvparten av den norske befolkningen aldri ytrer seg på sosiale medier (ibid). Mange legger i tillegg demper på sine ytringer i fare for å såre andre (ibid, s. 177). Dersom det er slik at kommentarene informantene leser belyser nordmenns manglende kunnskaper om krigen i Syria, kan jeg også forstå deres ønske om at massemediene må informere om krigen i større grad. Dette er likevel noe jeg ikke kan si med sikkerhet ut fra de begrensede undersøkelsene jeg har gjort.

Samtidig ser jeg at informantenes fravikelse ikke er ensbetydende med at de ikke har engasjement. Flere oppgir å følge med på debattene og kommentarfeltene. Studier viser også at innvandrere og minoriteter unnviker fra debatten med motparten og i stedet diskuterer med meningsfeller i lukkede fora (Kurdin, 2013 s.58, Dralega og Mainsah, 2014, s. 39). Min studie har ikke avdekket i hvilken

grad informantene gjør det samme. Skepsis til utenforstående kan naturlig nok være årsaken til at dette i mindre grad ble belyst under intervjuene (ibid). En av informantene opplyste at mange ikke er klar over at man selv kan ta kontakt med journalister. Regelverket som skal sørge for å skjerme dem fra mediens oppmerksomhet kan også bidra til å begrense denne muligheten (UDI, 2008a, punkt 3.3.f). I sluttrapporten til MoM-prosjektet kommer det frem at norske myndigheter fører strategier som skal motarbeide de negative omtalene som har blitt rettet mot forvaltningen av asylsaker. Jeg kan likevel ikke komme med noen videre konklusjon rundt dette, men samtidig ser jeg at dette kan potensielt begrenser journalistenes oppmerksomhet og videre deres muligheter til å engasjere seg i andre saker, som eksempelvis nyhetsdekningen fra Syria. Som det kom frem av studien fra de syriske aktivistene, avhenger deres arbeid av at politikken og medie-strukturene i vertslandet gjør dette mulig (Andén-Papadopoulos og Pantti, 2013, s. 2201). Den norske medievelferden ligger slik til rette for at mulighetene er til stede. Selv om motivasjonen også er til stede, vil manglende informasjon og kunnskap om norsk språk, kultur og samfunn kunne føre til at de ikke tar aktiv del i kulturelle og politiske aktiviteter. Samtidig ser jeg at deres høye konsum i seg selv ikke er et argument for at medievelferden kommer informantene til gode. Dette vil jeg drøfte noe mer i neste del.

5.2.4 Emosjonelle konsekvenser av mediebruken.

Diaspora studier viser at mediene i betydelig grad blir brukt til å opprettholde kontakten med familier og venner på tvers av landegrenser (Kuridin, 2013, s.14-33, Dralega og Mainsah, 2014, s.26, Wall, et.al., 2015, s.251). Denne kontakten blir også fremmet å være av høy betydning for informantene. Som det kom frem av rapporten fra Nordlandsforskning kan sosial støtte, det å snakke med andre mennesker, være forebyggende på eventuelle psykiske plager beboerne måtte ha (Andrews, m.fl, 2014, s.21). Flere av beboerne oppgir også at denne kontakten beroliger dem. Dette vil slik også være særlig viktig for de gjenværende familiemedlemmene i Syria eller andre deler av verden. Erfaringene viser også at mangelen på kontakt kan føre til økt bekymring blant informantene. Rapporten fra Nordlandsforskning belyser også at livet på mottak kan være svært stressende, noe som kan føre til søvnløshet og manglende matlyst. Uro for familiemedlemmer i hjemlandet, uavklart asylstatus, traumer og andre beboeres stress bidrar til å øke uroen (ibid, s.104). TV-preferanser og høyt snakk i telefonen ser også ut til å være betente tema (ibid, s. 54-55). Rapporten avdekker derimot ikke tilsvarende konflikter rundt nyhetssendingene som ble belyst av en av informantene i min studie.

De negative konsekvensene av et høyt mediebruk har de senere år fått mye oppmerksomhet av forskere innenfor psykologi (Andreassen, 2016, Malak, m.fl., 2017, Liu yi Lin, 2016). Funn herfra viser at det er en tydelig sammenheng mellom høy mediebruk og psykiske lidelser som søvnmangel, angst, depresjon og ADHD. De bakenforliggende årsakene til problemene er likevel ikke blitt fullstendig kartlagt, da det for tiden ikke gis entydige svar på om dette er symptomer som har kommet som følger av økt mediebruk, eller om det er den psykiske tilstanden i seg selv som har ført til økt mediebruk. Med tanke på den omfattende bruken som enkelte av informantene oppgir å ha, ser jeg at mediebruken ved mottakene bør få større oppmerksomhet i videre studier. Særlig da med tanke på den stressende situasjonen de befinner seg i ved mottakene og som mennesker på flukt fra krig. Selv om enkelte oppgir å være selvregulerende, er det ikke nødvendigvis slik for alle. Studier viser også at det "å ha noe å gå til" er særlig viktig for å bedre asylsøkeres mentale helse (Andrews, m.fl, 2014, s.50-51). Begrensede aktivitetstilbud bidrar til at mediene blir en naturlig fritidssyssel. Fotballkamper, filmer, serier og spill er også en stor del av informantenes mediehverdag. Studier har vist at underholdningsmediene kan bidra til rekreasjon og avkobling fra det hverdagslige stresset (Hartman, 2013, s.175). Spørsmålet blir i hvilken grad dette går fra å være en positiv avkobling til en negativ avhengighet. Jeg finner det samtidig nokså oppsiktsvekkende at ingen av informantene oppgir å selv produsere noe innhold, selv de som i utgangspunktet skulle tilsi å ha både tid og kompetanse. Disse temaene ser jeg som særlig relevant å utforske videre i senere studier.

5.3 Konklusjon.

Det sentrale spørsmålet i oppgaven har vært å gjøre rede for hvordan konteksten de syriske asylsøkerne befinner seg i på norske mottak, påvirker deres mediebruk. Undersøkelsen viser at mottakssystemet er preget av svingninger i antall beboere, noe som gjør at mottakene må vise fleksibilitet rundt driften. Dette gjør at medietilbudet som er gitt varierer fra mottak til mottak. Likevel etterfølger mottakene myndighetenes krav om å tilrettelegge for tilgang til internett og NRK. Mottakene viser også vilje til å hjelpe de som ikke selv har eget utstyr. For de informantene som har dårlig økonomi vil mottakenes bistand være avgjørende for å få tilgang til mediene. Asylsøkeres begrensede mulighet til å opprette bankkonto, begrenser også informantenes muligheter til å kunne skaffe seg arbeid, foreta netthandel, opprette mobil-, internett-, TV-,

streaming- og nettavis-abonnement. Slik blir også mottakenes tilrettelegging og bistand viktig for alle informantene for å kunne bl.a. ha mulighet til å logge seg på internett.

Mobiltelefonene som samtlige informanter eier, er et viktig verktøy for å kunne ha kontakt med de ansatte eller å kunne trekke seg tilbake for å foreta private samtaler. Gratis kommunikasjonsapper er også svært nyttig for å kunne opprettholde kontakten med familie og venner i andre land. Dette er en vesentlig støtte for å kunne dempe den gjensidige uroen som informantene og gjenværende familiemedlemmer opplever. Kontakten med hjemlandet er også vist å være viktig for å kunne verifisere eventuell informasjon om forholdene som kommer frem i mediene. Grunnet deres erfaringer med propaganda og feilaktig formidling rundt krigen i mediene, er tilliten svært svekket til den informasjonen som kommer frem gjennom mediene. Grunnet manglende språkkunnskaper er de arabisk-språklige mediene hovedkilden til informasjonen. Samtidig viser informantene en utpreget kildekritikk til ethvert vestlig nyhetsmedie, også de norske. Dette ser ut til å være grunnet i deres erfaringer med nyhetsbyråenes arbeid i hjemlandet. Selv om de fleste følger med på nyhetene fra hjemlandet, ønsker enkelte å skjerme seg fra disse grunnet den påkjenningen det ser ut å gi. Dette ser også ut til å gjelde kommentarfeltene på sosiale medier, som ser ut til å være preget av et ekstremt hat mellom partene i konflikten. Kommentarfelt på norske nettsider ser også ut til å bli fulgt med av enkelte ved hjelp av Google translate. Motivasjonen her er å følge med i hvilken grad man er velkommen i landet. Noen er nokså oppgitt over det de opplever som en undereksponering av krigen i Syria i norske medier. Deres manglende tilgang til ulik medieinnhold og språkkunnskaper kan være med å påvirke deres erfaringer. De fleste som følger med på norske medier bruker dette hovedsakelig i språkoppleringen. Samtidig ser det ikke ut til å være utarbeidet noen overordnet strategi fra myndighetenes side rundt mediene som en ressurs. Selv om språkopplering er en viktig del av integreringspolitikken, viser den å være begrenset på dette stadiet i asylprosessen. Lang ventetid på å få asylsøknaden behandlet, hemmer også progresjonen i opplæringen. Lange dager med begrensede fritidssystemer fører også til at mediene blir en betydelig del av informantenes hverdag. Bruken ser ut til å være begrenset til konsum og ikke produksjon av medieinnhold.

5.3.1 Veier videre.

Sett ut fra mine intensjoner om å avdekke tilgangen til mediene, ser jeg at metoden har hatt sine begrensninger. I denne sammenheng ville observasjonsstudier vært noe mer nyttig. Også for å få mer innsikt i interaksjonen beboerne imellom, men også i forhold til selve mediebruken. Til nå

hviler mine funn på det de selv opplyser å være opptatt av eller jeg spør om. Dette åpner for at ikke alle forhold blir belyst. Dette gjelder særlig ved konflikt tilfeller eller andre uromoment. Jeg har gjennom drøftingen også trukket frem flere interessante funn som kunne være interessant å utforske videre, som deres observasjoner av nordmenns holdninger i kommentarfeltene eller mediene som en ressurs i informasjonsformidlingen og språkopplæringen. Effektene av informantenes mediebruk og manglende interesse for selv å lage noe innhold har jeg også trukket frem som særlig relevant å utforske videre i senere studier. Når problemstillingen er å gjøre rede for kontekstens betydning for deres mediebruk vil det, slik jeg erfarer, være nødvendig å utrede denne konteksten noe mer. Særlig med tanke på samarbeidet med eksterne aktører. Likevel føler jeg i aller høyeste grad at undersøkelsene, både når det gjelder selve intervjuene og faglitteraturen som ble fremstilt, har belyst fenomenet i tilstrekkelig grad for at jeg i konklusjonen har kunnet svare på problemstillingen.

Litteraturliste

- Alghasi, Sharam (2009) *Iranians in Norway. Media consumption and identity making*. [Ph.d] Oslo, Universitetet i Oslo. Tilgjengelig fra:
<https://www.uio.no/forskning/tverrfak/culcom/publikasjoner/doktoravhandlinger/2009/Avhandling-Alghasi.pdf> [Lest 4. Juni 2017]
- Alonso, Andoni and Pedro J. Oiarzabal. (eds. 2010). *Diasporas in the New Media Age: Identity, Politics and Community*. Reno: University Nevada Press
- Amin, Hussain (2008) Arab media Audience Research: Developments and Constraints. I Hafez, Kai (red.) *Arab media. Power and weakness*. New York: Continuum.
- Andén-Papadopoulos, Kari og Pantti, Mervi (2013) *The Media Work of Syrian Diaspora Activists: Brokering Between the Protest and Mainstream Media*. International Journal of Communication 7, 2185–2206.
- Andreassen, C. m.fl. (2016) *The relationship between addictive use of social media and video games and symptoms of psychiatric disorders: A large-scale cross-sectional study*. Psychology of Addictive Behaviors 30:252-262.
- Andrews, T., Anvik, C., Solstad, M. (2014) *Mens de venter. Hverdagsliv i asylmottak*. NF-rapport nr. 1/2014. Lastet ned fra:
http://evaluering.nb.no/eval-utlevering/innhold/URN:NBN:no-nb_overfordokument_5693_Eval_0/pdf [Lest 4. Juni 2017]
- Atassi, Basma (2015) *Syria's Missing Narratives*. Reuters Institute Fellowship Paper University of Oxford. Tilgjengelig fra:
<http://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/Syrias%20Missing%20Narratives.pdf> [Lest 4. Juni 2017]
- BBC (2017, 3. April) *Islamic State and the crisis in Iraq and Syria in maps*. BBC. Tilgjengelig fra:
<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-27838034> [Lest 8. Juni 2017]
- Beyer, Audun (2013, 15. Januar) *Unik ny undersøkelse om innvandreres tillit, mediebruk og deltakelse i samfunnet* [Pressemelding] Universitetet i Oslo. Tilgjengelig fra:
<http://www.hf.uio.no/imk/forskning/prosjekter/mediation-of-migration/publikasjoner/rapporter/konklusjoner-mediebruk-blant-innvandrere/pressemelding-innvandreres-mediebruk-og-samfunnsdeltakelse.pdf> [Lest 5. Juni 2017]

- Bjerve, Gunnhild H. (2016, 29. desember) *Sylvi Listhaug er lei av nazi-stempel og karakteristikk på Facebook. Og mener det var riktig å kalle kritikerne for «hylekor»*. Medier24.no. Tilgjengelig fra: <https://www.medier24.no/artikler/sylvi-listhaug-er-lei-av-nazi-stempel-og-karakteristikk-pa-facebook-men-mener-det-var-riktig-a-kalle-kritikerne-for-et-hylekor/366922> [Lest 4. Juni 2017]
- Breivik, Ruth Kristina (2015) *Halshugging av vestlige i Syria og kidnapping av lokale i Nigeria: En komparativ undersøkelse av norske avisers dekning av ekstremistgruppene IS og Boko Haram og deres ofre*. Universitetet i Oslo. Tilgjengelig fra: https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/49757/Breivik_Master.pdf?sequence=1&isAllowed=y [Lest 6. Juni 2017]
- Bruns, Axel (2007) *Prodisage: Towards a Broader Framework for User-Led Content Creation*. Australia. Queensland University. Tilgjengelig fra: <http://www.cwanderson.org/wp-content/uploads/2009/08/Prodisage-Creativity-and-Cognition-2007.pdf> [Lest 4. Juni 2017]
- Chouliaraki, L. og Georjoiu, M. (2015) *'The European migration crisis and the media' - making or reflecting a crisis?*. London school of economics and political science. [Rapport] LSE. Tilgjengelig fra: <http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/Media-and-Migration/MM-POLIS16.pdf> [Lest 8. Juni 2017]
- Canal digital (u.å) *Personvern og informasjonskapsler*. Tilgjengelig fra: <https://kabel.canaldigital.no/om/canal-digital-kabel-tv/personvern-og-informasjonskapsler/> [Lest 4. Juni 2017]
- Causes (u.å) *Add kurdish language to Google translate*. Tilgjengelig fra: <https://www.causes.com/causes/559134-add-kurdish-language-to-google-translate> [Lest 4. Juni 2017]
- Dahle, M., Drangslund, K.A.K. og Karlsen, M. (2016) *Norskopplæring for personer i asylmottak*. Rapport 2016:2. Bergen. UNI research Rokkansenteret. Tilgjengelig fra: http://uni.no/media/manual_upload/Rapport_2-2016_Drangslund_Dahle_og_Karlsen.pdf [Lest 4. Juni 2017]
- Dralega, C. A. og Mainsah, H. (2014) *Ethnic minority youth participation in the production and consumption of social media in Norway*. Vestlandsforskning-rapport 4/2014. Tilgjengelig fra:

<http://www.vestforsk.no/filearchive/vf-rapport-4-2014-ram-report-final-version-mar2014-1-pdf> [Lest 4. Juni 2017]

Elvestad, Siri (2008) *Stedløse mediebrukere? Empiriske studier av steds tilknytningens betydning for mediebruk og sosial integrering* [doktoravhandling] Trondheim: NTNU

Enjolras, B., Rasmussen, T. og Steen-Johnsen, K. (red.) (2014) *Status for ytringsfriheten i Norge*. Hovedrapport fra prosjektet. Oslo: Fritt Ord, ISF, FAFO, UiO, TNS, Jon Wessel-Aas.
Tilgjengelig fra:

http://www.frittord.no/images/uploads/files/Ytringsfrihet_Hovedrapport_DIG.pdf [Lest 4. Juni 2017]

Everett, E.L. og Furseth, I. (2012) *Masteroppgaven. Hvordan begynne og fullføre*. Oslo: Universitetsforlaget.

Fandy, Mamoun (2000). *Information Technology, Trust, and Social Change in the Arab World*. Middle East Journal, 54(3), 378-394.

Fandy, Mamoun (2007). *(Un)civil war of words: media and politics in the Arab world*. Westport (Conn.), Praeger security international.

Fogt, A. og Sandvik, M. (2008) “*We represent a Potential, not a problem*”. *Young people’s media use in diaspora*. Nordicom review 29: 2008. s. 111-131.

Fransson, Line (2017, 5. April) *KRIGEN I SYRIA: «Kjemisk angrep» i Syria skaper internasjonalt raseri*. Dagbladet. Tilgjengelig fra:

<http://www.dagbladet.no/nyheter/kjemisk-angrep-i-syria-skaper-internasjonalt-raseri/6746135> [2](#) [Lest 4. Juni 2017]

Freedomhouse (2015a) *Freedom of the net*. Tilgjengelig fra:

<https://freedomhouse.org/report-types/freedom-net> [Lest 9.april 2017]

Freedomhouse (2015b) *Freedom of the press* Tilgjengelig fra:

<https://freedomhouse.org/report/freedom-press/freedom-press-2015#.WTPuaeuLTIV> [Lest 13. april 2017]

Freedomhouse (2016) *Norway*. Freedom of the press [Internett] Tilgjengelig fra:

<https://freedomhouse.org/report/freedom-press/2016/norway> [Lest 13. april 2017]

Friis, S. M. (2015), ‘*Beyond anything we have ever seen*’: *beheading videos and the visibility of violence in the war against ISIS*. International Affairs, 91: 725–746.

Gamio, L. & Noack, R. (2015, 20. mars) *A bird’s eye view of a war-torn Syria*. Washington post.

Tilgjengelig fra: <https://www.washingtonpost.com/graphics/world/destruction-in-syria/> [Lest 4. Juni 2017]

- Gentikow, Barbara (2005) *Hvordan utforsker man medieerfaringer? Kvalitativ metode*. Kristiansand: IJ-forlaget.
- Ghabbian, Najib (2001) *Contesting the state media monopoly: Syria on Al-Jazira television*. MERIA Journal, Vol. 5, No. 2. s. 75-87.
- Globalis (2015, 23. mars) *Syria*. FN-sambandet. Globaris. Tilgjengelig fra: <http://www.globalis.no/Land/Syria> [Lest 4. Juni 2017]
- Google translate forum (2015, 19. juli) *When did google translator add language Kurdish* av Aeub Momem. Tilgjengelig fra: <https://productforums.google.com/forum/#!topic/translate/s0TOJscJ80E> [Lest 4. Juni 2017]
- Hafez, Kai (2002) *Türkische Mediennutzung in Deutschland Hemmnis oder Chance der gesellschaftlichen Integration? Eine qualitative Studie im Auftrag des Presse- und Informationsamtes der Bundesregierung*. Hamburg. Deutsches Orient-Institut. Tilgjengelig fra: https://www.uni-erfurt.de/fileadmin/user-docs/philfak/kommunikationswissenschaft/files_publicationen/hafez/tuerk_mediennutzung.pdf [Lest 4. Juni 2017]
- Hafez, Kai (2008, 17. Oktober) *The Role of the Media in the Processes of Globalization and Migration: From Representation to Participation*. [Tale] The Dublin Goethe Institute. Tilgjengelig fra: https://www.uni-erfurt.de/fileadmin/user-docs/philfak/kommunikationswissenschaft/files_publicationen/hafez/Media_Globalization_Migration_Dublin_2008.pdf [Lest 4. Juni 2017]
- Haid, Haid (red.) (2016) *Peace journalism or war journalism? Role and impact of alternative media groups in the Syrian conflict*. Istanbul: Badael foundation.
- Hellesnes, K. og Sandvik, A. (2015, 30. oktober) *UDI: Store forsinkelser, tross asylmilliarder*. NRK. Tilgjengelig fra: https://www.nrk.no/norge/udi_-store-forsinkelser_-tross-asylmilliarder-1.12626696 [Lest 4. Juni 2017]
- Holmelid, Kristine (2017, 13. februar) *"Fake news" - Hva er problemet?* Vox publica. Tilgjengelig fra: <http://voxpública.no/2017/02/fake-news-hva-er-problemet/> [Lest 4. Juni 2017]
- Homane, Ida Martine (2016) *Velkommen til Norge : en studie av Refugees Welcome to Norway og Refugees Welcome to Vest-Agders kommunikasjon i sosiale medier*. [Masteroppgave] Universitetet i Agder. Tilgjengelig fra: <https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/2412167> [Lest 4. Juni 2017]

- Hartman, Tilo (2013) *Media Entertainment as a Result of Recreation and Psychological Growth*. The international encyclopedia of media studies. Media effects/Media psychology vol.5. (s.170-188). Valvida A.N. og Scharrer, E, (red.) Boston: Wiley-Blackwell
- Hotvedt, S.K., Magnus, A. og Alayoubi, M. (2015, 16. november) *PST: - Terrorister og Assad-agenter kan skjule seg blant flyktningene*. NRK. Tilgjengelig fra: https://www.nrk.no/norge/pst_-terrorister-kan-skjule-seg-i-asylstrommen-1.12656925 [Lest 7. Juni 2017]
- IMDi (2017, 10. januar) *Tilskudd til opplæring i norsk, norsk kultur og norske verdier*. IMDi.no Tilgjengelig fra: <https://www.imdi.no/tilskudd/opplaring-i-norsk-norsk-kultur-og-norske-verdier-for-asylsoker/#kulturopplaring> [Lest 4. Juni 2017]
- ITU (2016) *Syria*. ICT development index 2016. Tilgjengelig fra: <http://www.itu.int/net4/ITU-D/idi/2016/index.html#idi2016countrycard-tab&SYR> [Lest 4. Juni 2017]
- Jensen, M. H. (2016, 21. januar) *Lengre sendinger og flere seere hos Urix* Journalisten. Tilgjengelig fra: <http://journalisten.no/2016/01/lengre-sendinger-og-flere-seere-hos-urix> [Lest 4. Juni 2017]
- Johnsen, Niklas (2015) *PST overvåker asylstr mmen*. VG, 13. desember, s.6
- Kilnes, Camilla (2014, 19. Juni) *Nettbuss vil du skal betale med mobilen*. Adressa. Tilgjengelig fra: <http://www.adressa.no/nyheter/sortrondelag/article9825388.ece> [Lest 4. Juni 2017]
- Kompetanse Norge (2016, 30. desember) *Nettressurser for   lære norsk*. Kompetanse Norge. Tilgjengelig fra: <https://www.kompetansenorge.no/Norsk-og-samfunnskunnskap/Nettbasert-opplaring/nettressurser-for-a-lare-norsk/> [Lest 4. Juni 2017]
- Kristiansen, Kai (2016, 23. november) *Her er 24- ringen fra Stjørdal som står bak Listhaugs Facebook-suksess*. Adressa. Tilgjengelig fra: <http://www.adressa.no/kultur/2016/11/22/Her-er-24-%C3%A5ringen-fra-Stj%C3%B8rdal-so-m-st%C3%A5r-bak-Listhaugs-Facebook-suksess-13824298.ece> [Lest 6. Juni 2017]
- Kroken, E. og Johnsen, A.B. (2017, 13. februar) *Ny dom: Papirløse flyktninger har rett til identitetspapirer i Norge*. VG. Tilgjengelig fra:

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/domstol/ny-dom-papirloese-flyktninger-har-rett-til-identitetspapirer-i-norge/a/23923851/> [Lest 4. Juni 2017]

Kulturdepartementet (2015) *Open og opplyst — Allmennkringkasting og mediemangfold*. (St.mld 38, 2014-2015) Tilgjengelig fra:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-38-20142015/id2423789/sec1> [Lest 4. Juni 2017]

Kurdin, J. (2013) ‘Facebook is my second home’ *The Kurdish Diaspora’s Use of Facebook in Shaping a Nation*. [Masteroppgave] Universitetet i Bergen. Tilgjengelig fra

http://bora.uib.no/bitstream/handle/1956/7629/Master%20thesis_Kurdin%20Jacob.pdf?sequence=1&isAllowed=y [Lest 9.mars 2016]

Lai, R., Pechana, S. og White, J. (2015, 12. mars) *Syria after four years of mayhem*. New York: New York Times. Tilgjengelig fra:

https://www.nytimes.com/interactive/2015/03/12/world/middleeast/syria-civil-war-after-four-years-map.html?_r=1 [Lest 8. Juni 2017]

Liu yi Lin, B.A m.fl. (2016) *Association between social media use and depression among U.S. young adults* i Wiley Periodicals. Depression and anxiety 00:1–9

LSU (u.å.) *Migration and the media*. The London School of economics and political science (LSU).

Tilgjengelig fra: <http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/Migration-and-the-media.aspx> [Lest 8. Juni 2017]

Maitland, C. & Xu, Y. (2015, 31. mars) *A Social Informatics Analysis of Refugee Mobile Phone Use: A Case Study of Za’atari Syrian Refugee Camp*. SSRN. Tilgjengelig fra

http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2588300 [Lest 9.mars 2016]

Malak, M. Z., Khalifeh, A. H. og Shuhaiber, A. H. (2017). *Prevalence of Internet Addiction and associated risk factors in Jordanian school students*. Comput. Hum. Behav. 70, C, 556-563.

Matre, J. og Johnsen, N. (2016, 27. januar) *10 ting du må vite om asylkaoset på Storskog*. VG.

Tilgjengelig fra:

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/asyl-debatten/10-ting-du-maa-vite-om-asylkaoset-paa-storskog/a/23603522/> [Lest 6. Juni 2017]

Nohrstedt, S.A. og Ottosen, R. (2014) *New wars, new media and new war journalism*. Professional and legal challenges in conflict reporting. Oslo: Nordicom.

NOU 2011:10 (2010) *I velferdsstatens venterom— Mottakstilbudet for asylsøkere*. Oslo: Justis- og politidepartementet. Tilgjengelig fra:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/78ca1005cf834de8961f06357c91aa92/no/pdfs/nou201120110010000dddpdfs.pdf> [Lest 4. april 2017]

NOU 2017:2 (2017) *Integrasjon og tillit— Langsiktige konsekvenser av høy innvandring*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet. Tilgjengelig fra:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/c072f7f37da747539d2a0b0fef22957f/no/pdfs/nou201720170002000dddpdfs.pdf> [Lest 4. april 2017]

NOU 2017:7 (2017) *Det norske mediemangfoldet — En styrket mediepolitikk for borgerne*. Oslo: Kulturdepartementet. Tilgjengelig fra:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2017-7/id2541723/sec2> [Lest 8. Juni 2017]

NRK (u.å.) *skam.p3.no*. NRK. Tilgjengelig fra: <http://skam.p3.no/> [Lest 4. Juni 2017]

NRK (2015, 11. november) *NRK-plakaten*. Tilgjengelig fra:

<https://www.nrk.no/informasjon/nrk-plakaten-1.12253428> [Lest 4. Juni 2017]

NRK (2016a, 12. april) *Mangfold og minoriteter*. NRK. Tilgjengelig fra:

https://www.nrk.no/aarsrapport/2015/mangfold-_nrks-arsrapport-2015-1.12845817 [Lest 4. Juni 2017]

NRK (2016b, 12. april) *Teksting av TV-programmer*. NRK. Tilgjengelig fra:

<https://www.nrk.no/hjelp/teksting-av-tv-programmer-1.7862839> [Lest 4. Juni 2017]

NSD (u.å.a) *Forskning på sårbare grupper*. NSD. Tilgjengelig fra:

http://www.nsd.uib.no/personvernombud/hjelp/forskningstema/saarbare_grupper.html [Lest 4. Juni 2017]

NSD (u.å.b) *Sentrale begreper*. NSD. Tilgjengelig fra:

http://www.nsd.uib.no/personvernombud/hjelp/sentrale_begreper.html [Lest 4. Juni 2017]

NTB (2013, 5. oktober) *Risikofylt å frakte kjemiske våpen fra Syria til Norge*. Bergens Tidende. Tilgjengelig fra:

<http://www.bt.no/nyheter/utenriks/Risikofylt-a-frakte-kjemiske-vapen-fra-Syria-til-Norge-250322b.html> [Lest 6. Juni 2017]

Olsen, Thomas (2016, 26. september) *Havnet i millionkrise da flyktningkrisen forsvant*.

Aftenposten. Tilgjengelig fra:

<http://www.aftenposten.no/norge/Havnet-i-millionkrise-da-flyktningkrisen-forsvant-604843b.html> [Lest 4. Juni 2017]

Picard, R.G. og Storm, H. (2016) *The Kidnapping of Journalists: Reporting from High-Risk Conflict Zones (RISJ Challenges Series)*. Reuters Institute for the Study of Journalism, University of Oxford

- Pintak, Lawrence (2010) Arab media i: *Public sentinel news media & governance reform*. Norris, Pippa (red.) Washington. The World bank. s. 329-351
- REACH (2015) Syria. *Area of origin - communication channels and social media report*. September 2015. REACH. Tilgjengelig fra:
http://www.reachresourcecentre.info/system/files/resource-documents/reach_syr_social_media_thematic_report_september2015_final.pdf [Lest 4. Juni 2017]
- Reporters without borders (2016) *World press freedom index 2016*. RSF. [Tilgjengelig fra:
<https://rsf.org/en/ranking> [Lest 4. Juni 2017]
- Rettberg, J. W. & Gajjala, R. (2015, 18. desember) *Terrorists or cowards: negative portrayals of male Syrian refugees in social media* Feminist Media Studies 16:1, pages 178-181.
- Rohde, M. m.fl. (2016) "Out of Syria: Mobile Media in Use at the Time of Civil War." Int. J. Hum. Comput. Interaction 32 : 515-531.
- Rugh, William (2004). *Arab mass media : Newspapers, radio, and television in Arab politics*. Westport, Conn: Praeger.
- Rygg, Filip (2015, 28. April) *Da Norge reddet 12.000 flyktninger*. BA. Tilgjengelig fra:
<https://www.ba.no/meninger/da-norge-reddet-12-000-flyktninger/o/5-8-62774> [Lest 4. Juni 2017]
- Sandvik, S., Wergeland, P. og Fjørtoft, M. (2015, 5. april) *Slik vil regjeringen stramme inn asylpolitikken*. VG. Tilgjengelig fra:
<https://www.nrk.no/norge/slik-vil-regjeringen-stramme-inn-asylpolitikken-1.12885077> [Lest 4. Juni 2017]
- Seo, Hyunjin and Ebrahim, Husain (2016) *Visual propaganda on Facebook: A comparative analysis of Syrian conflicts*. Media, War & Conflict 2016, Vol. 9(3) 227–251
- Skyss (u.å) *Appen Skyss Billett*. Skyss. Tilgjengelig fra:
<https://www.skyss.no/Billetter-og-prisar/Kjop-av-billetter-/Mobilbillett/> [Lest 4. Juni 2017]
- Skjetne, Oda Leraan (2015, 10. desember) *Aylan (3) druknet på vei til Sverige. Tyrkia vil ha 35 års fengsel for menneskesmuglerne*. Dagbladet. Tilgjengelig fra:
<http://www.dagbladet.no/nyheter/aylan-3-druknet-pa-vei-til-sverige-tyrkia-vil-ha-35-ars-fengsel-for-menneskesmuglerne/60482788> [Lest 6. Juni 2017]
- Statistisk sentralbyrå (2015, 18. november) *Flyktninger til Norge*. SSB. Tilgjengelig fra:
<https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/flyktninger-i-norge> [Lest 4. Juni 2017]

- Staksrud, E., Steen-Johnsen, K., Bernard, E., Gustafsson, M. H., Ihlebæk K. A., Midtbøen, A., Sætrang, S., Trygstad, S., Utheim, M. (2014). *Status for ytringsfriheten i Norge*. Resultater fra befolkningsundersøkelsen 2014. Oslo: Fritt Ord, ISF, IMK, FAFO. Tilgjengelig fra: http://www.medienorge.uib.no/files/Eksterne_pub/Ytringsfrihet_i_Norge_Holdninger_og_erfaringer.pdf [Lest 4. Juni 2017]
- Staavi, Tom (2015, 9. desember) *Flyktninger, identitet og bankkonto*. E24. Tilgjengelig fra: <http://e24.no/kommentarer/spaltister/kommentar-flyktninger-identitet-og-bankkonto/23576233> [Lest 4. Juni 2017]
- Syvertsen, T., Enli, G., Mjøs, O.J., Moe, H. (2014) *The Media Welfare State. Nordic Media in the Digital Era*. University of Michigan Press. UiB, UiO. Tilgjengelig fra: <http://dx.doi.org/10.3998/nmw.12367206.0001.001> [Lest 4. Juni 2017]
- Sæter, Ingeborg Susanne Abelsen (2008) *Medie- og nyhetsvaner blant fremmedkulturelle ungdommer*. [Masteroppgave] Universitetet i Bergen. Tilgjengelig fra: <http://bora.uib.no/bitstream/handle/1956/2937/47503780.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [Lest 4. Juni 2017]
- Thorbjørnsrud, K., Gran, E., Salih, M. A. og Aziz, S. (2012) *Viewed from the other side: Media Coverage and Personal Tales of Migration in Iraqi Kurdistan*. IMK Report. Mediation of Migration. Universitetet i Oslo. Tilgjengelig fra: <http://www.hf.uio.no/imk/forskning/prosjekter/mediation-of-migration/publikasjoner/rapporter/rapport-viewed-from-the-other-side/viewed-from-the-other-side-norsk-sammendrag.pdf> [Lest 5. Juni 2016]
- TV2 (u.å.) *TV2 skole.no* Tilgjengelig fra: <https://www.tv2skole.no/Public> [Lest 4. Juni 2017]
- TV2 (2017, 21. mars) Læremidler for nyankomne flyktninger. TV2 skole. Tilgjengelig fra: <https://www.tv2skole.no/Nyhetsbrev/1236> [Lest 4. Juni 2017]
- Utlendingsdirektoratet (u.å.a) *Hvor mange søkte om beskyttelse?* UDI. Tilgjengelig fra: <https://www.udi.no/statistikk-og-analyse/arsrapporter/tall-og-fakta-2015/faktaskriv-2015/hvor-mange-sokte-om-beskyttelse/> [Lest 4. Juni 2017]
- Utlendingsdirektoratet (u.å.b) *Hvem bodde på mottak?* UDI. Tilgjengelig fra: <https://www.udi.no/statistikk-og-analyse/arsrapporter/tall-og-fakta-2015/faktaskriv-2015/hvem-bodde-i-mottakene/> [Lest 4. Juni 2017]
- Utlendingsdirektoratet (u.å.c) *Beboere i asylmottak etter statsborgerskap og måned - 2016*. UDI. Tilgjengelig fra:

<https://www.udi.no/statistikk-og-analyse/statistikk/beboere-i-asylmottak-etter-statsborgerskap-og-maned-2016/> [Lest 4. Juni 2017]

Utlendingsdirektoratet (u.å.d) *Innsyn og tilgang til data*. UDI. Tilgjengelig fra:

<https://www.udi.no/statistikk-og-analyse/informasjon-til-forskere-og-studenter1/informasjon-til-forskere-og-studenter/> [Lest 4. Juni 2017]

Utlendingsdirektoratet (u.å.e) *Information for adults and families with children who have applied for protection (asylum)* UDI. Tilgjengelig fra:

<https://www.udi.no/globalassets/global/asylsprak/ventetider-voksne-og-fam/informasjon-voksne-familier-beskyttelse-april2017engelsk.pdf> [Lest 4. Juni 2017]

Utlendingsdirektoratet (u.å.f) *Har søkt. Kan du jobbe?* UDI. Tilgjengelig fra:

<https://www.udi.no/har-sokt/beskyttelse-asyll/kan-du-jobbe/#link-8815> [Lest 4. Juni 2017]

Utlendingsdirektoratet (2008a) *Krav til innkvarteringstilbud i ordinære mottak* (Rundskriv 2008-031). UDI. Tilgjengelig fra:

<https://www.udiregelverk.no/en/documents/udi-circulars/rs-2008-031/> [Lest 4. Juni 2017]

Utlendingsdirektoratet (2008b) *Krav til samarbeid med lokale instanser* (Rundskriv 2008:54). UDI. Tilgjengelig fra: <https://www.udiregelverk.no/no/rettskilder/udi-rundskriv/rs-2008-054/> [Lest 4. Juni 2017]

Utlendingsdirektoratet (2009) *Krav til informasjonsarbeid i ordinære statlige mottak* (Rundskriv 2009:41) UDI. Tilgjengelig fra:

[https://www.udiregelverk.no/en/documents/udi-circulars/rs-2009-041/#\[3\]](https://www.udiregelverk.no/en/documents/udi-circulars/rs-2009-041/#[3]) [Lest 4. Juni 2017]

Utlendingsdirektoratet (2012) *Rutiner og satser for økonomiske ytelser til beboere i statlig mottak, regulerte satser 2016*. (Rundskriv 2008:035V1) UDI. Tilgjengelig fra:

https://www.udiregelverk.no/no/rettskilder/udi-rundskriv/rs-2008-035/rs-2008-035v1/#_Toc442260117 [Lest 4. Juni 2017]

Utlendingsdirektoratet (2015) *Ulike typer asylmottak*. UDI. Tilgjengelig fra:

<https://www.udi.no/asylmottak/onsker-a-drive-mottak/ulike-typer-asylmottak/> [Lest 16. februar 2017]

Utlendingsdirektoratet (2016) *Januar - desember 2016: Antall beboere i asylmottak etter statsborgerskap og måned*. UDI.no. Tilgjengelig fra:

<https://www.udi.no/statistikk-og-analyse/statistikk/beboere-i-asylmottak-etter-statsborgerskap-og-maned-2016/> [Lest 16. februar 2017]

Utlendingsdirektoratet (2017a) *Januar 2017: Antall beboere i asylmottak etter statsborgerskap og måned*. UDI. Tilgjengelig fra:

<https://www.udi.no/statistikk-og-analyse/statistikk/beboere-i-asylmottak-etter-statsborgerskap-og-maned-2017/> [Lest 16. februar 2017]

Utlendingsdirektoratet (2017b) *Årsrapport for utlendingsdirektoratet 2016*. UDI. Tilgjengelig fra: https://www.udi.no/globalassets/global/aarsrapporter_i/arsrapport-2016-for-utlendingsdirektoratet.pdf [Lest 4. Juni 2017]

Universitetet i Bergen (u.å.) *SCANPUB. The immigration issue in scandinavian public spheres 1970-2015*. Tilgjengelig fra: <http://scanpub.b.uib.no/> [Lest 8. Juni 2017]

Universitetet i Oslo (u.å.) *Innvandrere og offentlighet. Tillit, deltagelse, stigmatisering*. Tilgjengelig fra: <http://www.hf.uio.no/imk/forskning/prosjekter/mediation-of-migration/publikasjoner/rapporter/konklusjoner-mediebruk-blant-innvandrere/innvandrere-og-offentligheten.pdf> [Lest 4. Juni 2017]

Universitetet i Oslo (2014) *Mediation of Migration: Media impacts on Norwegian immigration policy, public administration and public opinion (2011-14)* [Sluttrapport] Universitetet i Oslo. Tilgjengelig fra: <http://www.hf.uio.no/imk/forskning/prosjekter/mediation-of-migration/sluttrapport-mom.pdf> [Lest 4. Juni 2017]

UNHCR (u.å.a) *Syria i nød*. UNHCR. Tilgjengelig fra: <http://www.unhcr.org/neu/no/noedssituasjoner/syria-i-noed> [Lest 4. Juni 2017]

UNHCR (u.å.b) *Syria Regional Refugee Response*. UN Refugee Agency. UNHCR. Tilgjengelig fra <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/settlement.php?id=176®ion=77&country=107> [Lest 9. mai 2017]

Vaage, Odd Frank (2016) *Norsk mediebarometer 2016*. Statistisk sentralbyrå. Tilgjengelig fra: https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/artikler-og-publikasjoner/_attachment/303444?_ts=15c1173e920 [Lest 4. Juni 2017]

Viggen, M., Kristiansen, E. og Nonseid, J. (2009) *Mens de venter...En kartlegging av informasjon til beboere i asylmottak*. DIFI rapport 2009:7. Tilgjengelig fra: <https://www.difi.no/sites/difino/files/difirapport-2009-07-mens-de-venter...en-kartlegging-av-informasjon-til-beboere-i-asylmottak.pdf> [Lest 4. Juni 2017]

Vis, F., Faulkner, S., D'Orazio, F. og Prøitz, L. (2015) *The iconic image on social media. A rapid research response to the death of Aylan Kurdi*. Sheffield: Sheffield university. Tilgjengelig

fra: <http://visualsecialmedialab.org/projects/the-iconic-image-on-social-media> [Lest 4. Juni 2017]

Wall, M., Campbell, M.O., Janbek, D. (2015). *Syrian refugees and information precarity*. New Media & Society. Sagepub. Tilgjengelig fra:

<http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1461444815591967> [Lest 16. februar 2017]

Øvrebø, Olav Anders (2003, 30. April) *Irak: En global mediekrig*. Forskning.no. Tilgjengelig fra

<http://forskning.no/journalistikk-krig-og-fred-medievitenskap-politikk/2008/02/irak-en-global-mediekrig-lopene> [Lest 9.mars 2016]

Appendix 1 - Spørsmål til mottakets ledelse.

- Få råd hvordan rekruttere informanter
- Søke informasjon om flyktningene,
 - språk
 - utvalg
 - hverdagsliv og struktur
- hvilke medier har man tilgang til (eier selv, offentlig tilgjengelig)
- hvilke leverandører benyttes (internett og kabel)
- mottar ledelsen forespørsler fra beboerne om tilgang til medier?
- bidrar mottaket til digital opplæring, er det et behov?
- har ledelsen selv erfaringer angående mediebruken på mottaket som kan være relevant?
- Finnes det noen føringer for medietilgang fra myndighetene evnt ledelsen?
- Har beboerne sertifikat?

Appendix 2 - Intervjuguide - syriske informanter.

Fase 1 - introduksjon (10 minutter)

1. Løs prat (5 minutt). Presentasjon av intervjuer og eventuell tolk.
2. Informasjon (5 minutt)
 - Informere om tema for oppgaven og formålet med undersøkelsen. Hva den skal brukes til og gjennomføringen av intervju.
 - Informere om taushetsplikt, anonymisering og samtykke.
 - spørre om foretrukket språk for intervju
 - Informere om opptaker
 - spørre informanten om den har spørsmål
 - lydopptaker settes på før informant fyller ut spørreskjema.

Fase 2 - Overgangsspørsmål (10 minutter)

1. Informant mottar spørreskjema på foretrukket språk.
 - fylles ut mens intervjuer og evt tolk er tilrådelig ved spørsmål
2. Rask gjennomgang av svar (eventuelt i samarbeid med tolk) som er knyttet opp til nøkkelspørsmål

Fase 3 - Fokusering (40 minutter)

- utvalgte tema.

Fase 4 - Tilbakeblikk (10 minutter)

1. Oppsummere funn
2. Har intervjuer forstått deg riktig?
3. Har informant noe å tilføye?
4. Avslutte opptak

Totalt tid pr intervju: Avsatt 1,5 timer. 1 time 10 minutt aktiv.

Appendix 3 - Spørreskjema, Syriske informantene.

Spørreskjema til mastergradsprosjekt i medievitenskap ved Universitetet i Bergen

”Mediebruk blant syriske flyktninger på norske asylmottak” *Norsk utgave*

I denne undersøkelsen ønsker vi å danne oss et bilde av deg som person og dine medievaner. Svarene du avgir vil være til hjelp for å avgrense relevante spørsmål under selve intervjuet. Om du har spørsmål underveis, så ta kontakt med intervjuer eller tolk.

1. Personlige opplysninger

1.1 Navn

1.2 Alder

1.3 Nasjonalitet

1.4 Kjønn

1.5 Utdannelse (antall år)

1.5.1 Studieretning (dersom aktuelt)

1.6 Yrkesbakgrunn

1.7 Språkkunnskap

(kryss av for det du føler passer)

	Snakker ikke	Kan litt	Kan mye	Mitt morsmål
Arabisk	☐	☐	☐	☐
Engelsk	☐	☐	☐	☐
Norsk	☐	☐	☐	☐
Annet	☐	☐	☐	☐
Hvilket.....				

1.8 Sivilstatus/Barn

2. Medievaner

2.1 Hvilke medier har du tilgang til? (Flere svar mulig)

- TV
- Radio
- PC
- Smarttelefon
- Bøker, aviser, magasiner o.l.
- Kino

2.2 Hvor mange timer bruker du per døgn på de ulike mediene?

(sett ring rundt det som passer)

TV

0 1 2 3 4 5 6 7 8+ har ikke tilgang

Radio

0 1 2 3 4 5 6 7 8+ har ikke tilgang

PC

0 1 2 3 4 5 6 7 8+ har ikke tilgang

Smarttelefon

0 1 2 3 4 5 6 7 8+ har ikke tilgang

Bøker, aviser, magasiner o.l.

0 1 2 3 4 5 6 7 8+ har ikke tilgang

2.3 Hvor mange timer bruker du på forskjellig innhold?

Nyheter

0 1 2 3 4 5 6 7 8+ Vet ikke

Underholdning

0 1 2 3 4 5 6 7 8+ Vet ikke

2.3 Hvilke medier bruker du til å logge på internett?

(flere svar mulig)

PC

på mottak egen andre steder bruker ikke

Smarttelefon

egen lånt bruker ikke

Nettbrett

egen lånt bruker ikke

2.4 Hvis du bruker mobiltelefon, hvilken mobilnett-leverandør bruker du?

(hvis du ikke kjenner til eller bruker noen leverandør, la feltet stå åpent)

2.5 Spiller du dataspill?

Ja, ofte Av og til Nei

Navn på spill;

2.6 Nevn noen Tv-kanaler du bruker ofte;

2.7 Nevn noen nettsteder du bruker ofte;

2.8 Hvordan foretrekker du å se film?

- Kino TV Stasjonær PC Bærbar enhet

Appendix 4 - Spørsmål til muntlig intervju

3. Spørsmål til muntlig intervju

3.1 Bakgrunn - Fra Syria

- 3.1.1 Kan du fortelle noe om din bakgrunn fra Syria? Hvor i Syria du kommer fra?
- 3.1.2 Hvor lenge har du bodd på mottak i Norge?
- 3.1.3 Kan du fortelle noe om din mediebruk i Syria?
- 3.1.4 Hvilken betydning vil du si media har for Syrere generelt?
- 3.1.5 Det er kjent at styresmaktene i en periode kontrollerte og stengte ned mediene; Hvilke erfaringer og tanker hadde du selv i forhold til dette?
- 3.1.6 På hvilken måte vil du si at din bakgrunn/dette har påvirket din relasjon til mediene?

3.2 Bakgrunn - Før ankomsten til mottaket.

- 3.2.1 Har du med deg mobilen du brukte i Syria, evt. bruker du den ennå?
- 3.2.2 Brukte du mobilen på reisen?
- 3.2.3 Kan du fortelle noe om tilgangen til media etter at du reiste fra Syria?
 - 3.2.3.1 Hvordan fikk du tilgang til internett?
 - 3.2.3.2 Hvordan fikk du ladet mobiltelefonen?
 - 3.2.3.3 Var det noen apper eller nettsteder som var særlig nyttig på reisen til Norge?
 - 3.2.3.4 Brukte du f.eks. banktjenester via mobilen?
- 3.2.4 Har du på noen tidspunkt blitt fratatt eller frastjålet mobilen?
- 3.2.5 Brukte du flere sim-kort eller leverandører i de ulike land?

3.3 Kontekst - På mottak

- 3.3.1 Kan du fortelle om hvordan du bor på mottaket?
- 3.3.2 Kan du fortelle litt om hvilke medier dere bruker på mottaket?
- 3.3.3 Har du noen hobbyer ved mottaket?

- 3.3.4 Har du deltatt på noen kurs i regi av mottaket?
- 3.3.5 Hvilke erfaringer har du med tilgang til internett på mottaket?
- 3.3.6 Kan du fortelle litt om hva dere gjør på i TV-stua?
- 3.3.7 Kan du fortelle litt om hvilke kanaler dere ser på i TV-stua?
- 3.3.8 Hvordan samarbeider dere om hva dere skal se på i TV-stua?
- 3.3.9 Synes du andre beboeres mediebruk påvirker din hverdag?
- 3.3.10 Opplever du noen konflikter på mottaket i forhold til media-bruk?
- 3.3.11 Føler du på noen måte at telefonsamtaler forblir privat?
- 3.3.12 Hender det at du selv følger med på andres samtaler?
- 3.3.13 Hender det du reiser ut av mottaket?

3.4 Mediebruk - Mobiltelefon

- 3.4.1 Hvordan skaffet du deg din mobiltelefon?
- 3.4.2 Hvorfor valgte du nettopp denne leverandøren?
- 3.4.3 Hvilke medier bruker du til å kontakte din familie? Venner?
- 3.4.4 Er det noen apper du bruker særlig mye?
 - 3.4.4.1 Bruker du norske apper, eksempel transport, bank eller offentlige tjenester?
- 3.4.5 Tar du bilder eller filmer med mobilen?
 - 3.4.5.1 Sender du eller mottar bilder fra hjemlandet?
 - 3.4.5.2 Deler du bilder eller filmer på nett? Eks. Instagram eller Facebook?

3.5 Mediebruk - TV

- 3.5.1 Hvilke nyhetskanaler foretrekker du å bruke?
 - 3.5.1.1 Følger du med på internasjonale nyhetskanaler?
- 3.5.2 Er det noen underholdningsprogram du liker å se på?
- 3.5.3 Følger du med på sport?
- 3.5.4 Ser du på noen norske kanaler?
 - 3.5.4.1 På hvilken måte skiller programmene i Norge seg ut i forhold til de du så på i Syria?
 - 3.5.4.2 Hva synes du om nyhetsdekningen fra Syria i norske kanaler?
 - 3.5.4.2.1 Føler du dekningen skiller seg ut i forhold til andre land?
- 3.5.5 Er det noen program eller kanaler du ikke liker?
- 3.5.6 Ser du noen program sammen med andre? Hvilke?
 - 3.5.6.1 Er det noen program som du ser sammen med andre på mottaket, som du kanskje ikke selv ville valgt å se på?

3.6 Mediebruk - Diverse

- 3.5.5 Hvilke spill liker du å spille?
 - 3.5.5.1 Spiller du sammen med andre?

- 3.5.5.2 På hvilken konsoll spiller du på?
- 3.5.7 Hvorfor foretrekker du å se film på dette mediet?
 - 3.5.7.1 Hvilke filmer liker du å se?
 - 3.5.7.2 Har du sett noen norske filmer?

3.7 Mediebruk - Internett generelt

- 3.7.1 Hvilke nettsteder bruker du for å følge med på nyheter?
 - 3.7.1.1 Bruker du både arabiske og engelske nettsteder?
- 3.7.2 Bruker du noen norske nettsteder?
- 3.7.3 Bruker du Google Translate i noen grad?
- 3.7.4 Handler du i nettbutikker?
- 3.7.5 Lager du noe innhold selv, f.eks blogg eller youtube-video?
 - 3.7.5.1 Hva motiverer deg til å blogge?
 - 3.7.5.2 Har du mange følgere?
- 3.7.6 Administrerer du noen Facebook-grupper?

3.8 Motivasjon

- 3.8.1 Har du noe kontakt med ditt hjemland?
- 3.8.2 Har du kontakt med venner på andre mottak?
- 3.8.3 Bruker du noen nettsteder for å kontakte familie eller venner? Hvilke?
 - 3.8.3.1 Er det noen forskjell på hvilke kommunikasjonsformer du velger å bruke, avhengig av hvem? når på døgnet?
- 3.8.4 Opplever du noen tekniske problemer når du kommuniserer med hjemlandet?
- 3.8.5 Hva er årsaken til at du ikke bruker [Utvalgt media/innhold]?
- 3.8.6 Er det noe innhold du gjerne bevisst unngår?
 - 3.8.6.1 Hva er årsaken til det?
- 3.8.7 Er det noe program-innhold eller nettsteder du ikke får tilgang til som du gjerne skulle hatt?
 - 3.8.7.1 Kjenner du til årsakene til at du ikke har tilgang?
- 3.8.8 Er det noen grupper på Facebook du synes er interessant å følge?
- 3.8.9 Er det noen sider du har sluttet å følge, og av hvilken grunn?

3.9 Egne refleksjoner

- 3.9.1 På hvilken måte har dine medievaner endret seg i forhold til hjemlandet?
- 3.9.2 På hvilken måte vil du si din Facebook-bruk har endret seg etter du kom til Norge?

- 3.9.3 Hvilken betydning vil du si media har for hverdagen på mottaket?
- 3.9.4 Bruker du for mye tid på media enn det du gjerne skulle ønske?
- 3.9.5 På hvilken måte, om noen, bidrar media til å lære deg norsk?

3.11 Særspørsmål

- 3.11.1 Bruker barna dine media?
- 3.11.2 Kan du fortelle noe om din bakgrunn i medie-bransjen/ utdanning?
- 3.11.3 På hvilken måte mener du din bransje-bakgrunn påvirker din mediebruk i forhold til andre beboere på mottaket?